

T.C
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNSAN HAKLARI ANABİLİM DALI

AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARININ HÜKÜMLÜLERİ
TOPLUMSAL YAŞAMA HAZIRLAMA
ÇALIŞMALARININ SİLİVRİ VE MALTEPE AÇIK CEZA
İNFAZ KURUMLARI ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

VEDAT YILMAZ

091128114

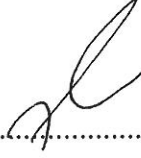
Danışman Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Oktay UYGUN

İstanbul, Haziran 2011

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

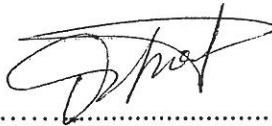
07.07.2011 tarihinde tezinin savunmasını yapan Vedat YILMAZ'a ait "Açık İnfaz Kurumlarının Hükümlüleri Toplumsal Yaşama Hazırlanması Çalışmalarının Silivri ve Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumları Örneğinde İncelenmesi" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Hakları Anabilim Dalı İnsan Hakları Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak Oy Birliği/Oy Çekliği ile Kabul Edilmiştir.

Prof. Dr. İoanna KUÇURADI
(Başkan)

Prof. Dr. Oktay UYGUN
(Üye)
(Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Özge YÜCEL DERİCİLER
(Üye)

TEŞEKKÜR

İçsel bir samimiyetle, basit ve açık anlatım tarzıyla, değerli yorumlarıyla bu çalışmamı tamamlamamı sağlayan, kendime olan güvenimi artıran, bana öğrencisi olmamın onurunu ve mutluluğunu yaşatan sevgili hocam ve danışmanım Sayın Prof. Dr. Oktay Uygun'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Savunma jürimin başkanlığını yapan, Maltepe Üniversitesi, İnsan Hakları Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. İoanna Kuçuradi'ye akademik yaşamımın şu ana kadarki her safhasında yer aldığından dolayı duyduğum gururu bildirmek ve değerli görüşleriyle her zaman beni yönlendirdiği için sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmada jüri üyesi olarak bulunan Sayın Yrd. Doç. Dr. Özge Yücel Dericiler'e çalışmamda desteklerini esirgemeyen Silivri Cumhuriyet Savcısı Uğurhan Kuş'a, Silivri Adliyesi İnfaz Bürosu Görevlisi Yüksel Demir'e, Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu ikinci müdürü Fahri Baran'a, İnfaz ve Koruma Memuru Abdullah Çalışkan'a Bilgisayar Teknisyeni Yasin Polat'a Teknisyen Mustafa Manan'a, Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu ikinci müdürü Elmas Karaosmanoğlu'na ve Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Biriminde görev yapan İnfaz ve Koruma Memuru Tuncay Ataş'a, teşekkür ederim.

Son olarak, eşim Firdevs Yılmaz'a ve Oğlum Kaan Yılmaz'a destekleri ve inançları için, amcam oğlu Kadir Yılmaz'a ve arkadaşlarıma yanımda olduklarından dolayı sonsuz minnetimi bildirmek isterim.

ÖZET

AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARININ HÜKÜMLÜLERİ TOPLUMSAL YAŞAMA
HAZIRLAMASI ÇALIŞMALARININ SİLİVRİ VE MALTEPE AÇIK CEZA İNFAZ
KURUMLARI ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin toplumsal yaşama hazırlanması için yapılan faaliyetlerin, Maltepe ve Silivri açık ceza infaz kurumları örnekleminde incelenerek verimliliğinin değerlendirilmesidir.

Çalışmamızda, ceza infazının amacı olan tedavi ve hükümlüyü yeniden toplumsallaştırma faaliyetlerinin hükümlüler üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Maltepe ve Silivri açık ceza infaz kurumlarında yaptığımız alan araştırmamızda bu kurumlarda bulunan hükümlülerin yeniden toplumsallaşmasını sağlamaya yönelik uygulanan faaliyetleri yetersiz ve başarısız buldukları gözlemlenmiştir. Uygulamalardaki sorunların tespiti yapılmaya çalışılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur. Bu uygulamadaki en önemli eksikliklerden biri hükümlülerin toplumsal yaşama katılımlarını sağlayacak meslek edindirme kurslarının, günümüzün ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmemesidir. Aynı zamanda hükümlülerin ceza infaz kurumunda buldukları süre içerisinde gördükleri psikolojik destek faaliyetleri üzerinde durulmuş ve bu husustaki eksiklikler belirtilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızda, hükümlülerin gördükleri kurs, meslek eğitim faaliyetlerinin ve psikolojik destek çalışmalarının tahliye sonrası toplumsal yaşamda yardımcı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda yapılacak araştırmaların ve uygulanacak farklı projelerin, hükümlülerin toplumsal yaşama uyumlarını sağlayacak adımlar olduğuna inanmaktayız.

ABSTRACT

A STUDY ON THE WORK CARRIED OUT FOR THE REHABILITATION OF PRISONERS IN OPEN PENAL ENFORCEMENT INSTITUTIONS ON THE GROUND OF THE EXAMPLES OF SİLİVRİ AND MALTEPE PRISONS

The purpose of this study is to evaluate the efficiency of activities aiming at the rehabilitation of the convicts in penal institutions by examining the sampling of Maltepe and Silivri Open Penal Institutions.

In our study we tried to evaluate the impact of rehabilitation activities on convicts. In Maltepe and Silivri Open Penal Institutions, we have observed that the inmates of these institutions think that the activities to “re-socialize” them fail to lead to their aim and are inadequate for this purpose.

Problems in applications of educational courses were identified and solutions were presented. One of the most significant shortcomings observed is that the vocational training courses aiming to ensure the convicts’ integration in social life are not regulated according today’s economic needs. At the same time, the psychological assistance activities for convicts during their imprisonment and the deficiencies in this issue were put in focus and criticized.

At the end of the study we reached the conclusion, that the vocational training carried out and the psychological assistance to convicts are not sufficiently helpful for them after their discharge. We believe that there is need for more research in this field and for projects concerning the compliance of convicts to social life.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar DİZİNİ.....	vii
GRAFİKLER DİZİNİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇ, CEZA, HAPİSHANE VE HÜKÜMLÜ KAVRAMLARI

1.1.Suç ve Ceza Kavramları Üzerine.....	4
1.1.1.Kabileye Karşı İşlenen Suç ve Ceza.....	9
1.1.2.Dini Günah ve Klan Üstü Otoriteye Karşı İşlenen Suç ve Ceza.....	9
1.1.3.Modern Devlette Hukuksal Çerçevenin Dışına Çıkma.....	10
1.2.Hapishane Kavramı ve Tarihsel Gelişimi.....	11
1.2.1.Batı'da Hapishanelerin Gelişimi.....	11
1.2.2.Osmanlı Döneminde Hapishaneler.....	14
1.2.3.Cumhuriyet Döneminde Hapishaneler.....	18
1.3.Hükümlü Kimdir?.....	20
1.4.Hükümlü ve Tutukluların İnsan Hakları.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

CEZA İNFAZ KURUMLARI

2.1.Ceza İnfaz Kurumlarının Tarihsel Gelişimi.....	33
2.2.Modern Ceza İnfaz Kurumları ve Çeşitleri.....	35
2.2.1.Kapalı Ceza İnfaz Kurumları.....	38

2.2.2.Kadın ve Çocuk Ceza İnfaz Kurumları.....	41
2.2.3.Açık Ceza İnfaz Kurumları.....	44
2.3.Hükümlülerin Çalıştırılması.....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MALTEPE VE SİLİVRİ AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARINDA

HÜKÜMLÜLERİN PROFİLİ

3.1.Hükümlülerin Demografik Özellikleri ve Suç Profili.....	52
3.2.Hükümlülerin Yetiştikleri Aile ve Eğitim Durumları.....	56
3.3.Hükümlülerin Suçları ve Suç Geçmişleri.....	60
3.4.Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumlarındaki Yaşamı.....	65
3.5.Hükümlülerin Sosyal Yaşama Uyumu için Yapılan Çalışmaların Verimliliğinin İncelenmesi..	69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MALTEPE VE SİLİVRİ AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU HÜKÜMLÜLERİNİN

TAHLİYE SONRASI YAŞAMLARI

4.1.Hükümlülerin Tahliyesi Öncesi Yapılan İş Yurtlarındaki Kursların İncelenmesi.....	74
4.2.Hükümlülerin Tahliye Sonrası Toplumsal Yaşama Uyumunun İncelenmesi.....	80
4.3.Hükümlülerin Toplumsal Yaşamdaki Yerinin İnsan Hakları Açısından Değerlendirilmesi.....	87

SONUÇ	94
-------------	----

KAYNAKLAR.....	101
----------------	-----

EKLER

Ek-1 : Ön Soru Kağıdı (Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlüler için hazırlanan)

Ek -2 : Ön Soru Kağıdı (Açık Ceza İnfaz Kurumunda tahliye olan hükümlüler için hazırlanan)

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Türkiye’de Bulunan Cezaevlerindeki Kişi Sayısı	21
Tablo 2 : Türkiye’de Bulunan Ceza İnfaz Kurumlarındaki İntihar Olayları.....	23
Tablo 3: Cezaevlerine Göre İşkollarındaki Hükümlülerin Dağılımı.....	50
Tablo 4:Hükümlülerin Doğum Yerleri ve Yaşadıkları Yerleşim Yerleri	54
Tablo 5:Hükümlülerin Medeni Durumu.....	55
Tablo 6: Hükümlü Babalarının Eğitim Durumu.....	57
Tablo 7: Hükümlülerin Eğitim Durumu.....	58
Tablo 8:Hükümlülerin ve Babalarının Meslek Durumları.....	59
Tablo 9: Hükümlülerin Suçlarına Göre Dağılımı.....	61
Tablo 10: Hükümlüleri Suça İten Etmenler.....	62
Tablo 11: Hükümlünün İçinde Yaşadığı Çevrenin Hükümlüye Bakışı.....	63
Tablo 12: Hükümlülerin Suçu İşledikleri Yerleşim Yerleri.....	64
Tablo 13: Hükümlülerin Gazete Okuma Alışkanlıkları.....	65
Tablo 14: Hükümlülerin Takip Ettiği Gazete Bölümleri.....	66
Tablo 15: Hükümlülerin Televizyonda İzledikleri Diziler.....	66
Tablo 16: Hükümlülerin Kitap Okuma Oranları.....	67
Tablo 17: Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumundaki Boş Zaman Geçirme Etkinlikleri...67	
Tablo 18: Hükümlülerin İş ve Meslek Kollarına Göre Dağılımı.....	68
Tablo 19: Hükümlülerin Gördüğü Kurslar.....	71
Tablo 20: Açık Ceza İnfaz Kurumlarındaki Faaliyetlerin Yeterliliği.....	72

Tablo 21: Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumundan Ayrıldıktan Sonra İnsanlarla İletişimi...	75
Tablo 22: Hükümlülerin Tahliye Sonrası İkamet Ettikleri Kişiler.....	77
Tablo 23: Hükümlülerin Oturdukları Konutların Durumu.....	78
Tablo 24: Hükümlülerin Tahliye Sonrası Mesleki Durumları.....	79
Tablo 25: Tahliye Olan Hükümlülerin Öğrenim Durumu.....	81
Tablo 26: Hükümlülerin Tahliye Sonrası Yaşama Bakışları.....	82
Tablo 27: Ceza İnfaz Kurumundan Ayrıldıktan Sonra Karşılaşılan Zorluklar.....	84
Tablo 28: Açık Ceza İnfaz Kurumlarında Tahliye Sonrası Yaşama Hazırlık	85
Çalışmalarının Değerlendirilmesi	
Tablo 29: Toplumun Hükümlülere Karşı Genel Tutumları.....	90

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1: Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	53
Grafik 2: Hükümlülerin Doğum Yerleri.....	54
Grafik 3:Hükümlülerin Babalarının Meslekleri.....	56
Grafik 4: Hükümlü Annelerinin Mesleki Dağılımı.....	58
Grafik 5: Hükümlülerin Suçu İşlediği Yaşları.....	62
Grafik 6: Açık Ceza İnfaz Kurumlarının Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarına Göre Eğiticiliği...	71
Grafik 7: Hükümlülerin Tahliye Sonrası İkamet Ettikleri Yerler.....	78
Grafik 8: Hükümlülerin Mesleklerindeki Sigorta Durumu.....	80
Grafik 9: Tahliye Öncesi Psikolojik Destek Çalışmalarının Verimliliği.....	82
Grafik 10: Tahliye Öncesi Mesleki Eğitim Faaliyetlerinin Verimliliği.....	83

GİRİŞ

Toplumsal yaşamın başlangıcından bu yana suç, ceza ve suçlu gibi kavramların ortaya çıktığı düşünülmektedir. Suçlunun karşılaştığı cezalar, suçu işlediği kişilere karşı olan uzaklığı, toplumun ortak bir paydada birleştiği kültürel ve hukuksal yapı ile toplumun iktidar anlayışına bağlı olarak değişmektedir. Bu bağlamda, adalet anlayışının da toplumların kendine has özelliklerine göre farklılaştığını söylemek mümkündür.

Tarihsel süreç içerisinde suçluların toplumda algılanışı ve cezalandırılma biçimleri değişiklik göstermiştir. Yakın bir zamana kadar, suçlu olarak nitelendirilen bireylerin, toplumun hastalıklı yaraları olarak nitelendirildiğini görüyoruz. Bu anlayışın yanlışlığı insan haklarının tarihsel süreç içerisinde içselleştirilmesiyle anlaşılabilmiştir. Önceleri suçlular, kendisinden korkulan ve toplumdan uzaklaştırılması gereken bireyler olarak düşünülmüştür. Zaman içerisinde suçun nedenlerinin bilimsel açıdan sorgulanmasıyla ve suçlu olarak nitelenen kimselerin de “insan” oluşunun insan haklarıyla birlikte hatırlanmasıyla beraber, mahkûmlar için en önemli cezalandırma biçimi olan “kapatılma” anlayışında da önemli bir değişim yaşanmıştır.

Kapatma, tecrit etme eylemi, önceleri suçluyu toplumsal yaşamdan ayırma ve uzak tutuma önlemi iken, sonradan bu önlemin asıl amacının suçlunun toplumdan uzaklaştırılması değil, suçluyu yeniden toplumsal alanda yaşayabilecek eğitimsel sürece tabi tutmak olduğu kabul edilmeye başlanmıştır. Hükümlülerin ıslah edilmesi ve toplumsal alana kazandırılmalarıyla, tekrar suç işlemelerine mani olacak çalışmaların yürütülmesi anlayışı, ceza infaz kurumlarında oldukça yeni bir oluşum işaret etmektedir.

Hükümlülerin toplumsal yaşama uyumlarını kolaylaştıran en önemli çalışmalardan biri de, hükümlülerin cezalarının infazından sonra ilk karşılaştıkları problemlerden olan çalışma ve meslek edinmeye yönelik faaliyetlerdir. Bu tür faaliyetler, açık ceza infaz kurumlarında yaygın olarak gerçekleştirilmektedir. Hükümlülerin çalıştırılması, İş Kanunu, Ceza İnfaz Kanunu ve ceza infaz kurumlarının yönetmeliklerinde yer alan hükümlere tabidir.

Bu çalışmada, Maltepe ve Silivri Ceza İnfaz Kurumları örneklerinde, açık ceza infaz kurumlarında toplumsal yaşama uyum için yapılan faaliyetlerin en önemlilerinden biri olan meslek edinme çalışmalarının verimliliği değerlendirilecektir. Araştırmanın amacı, Türkiye'deki açık ceza infaz kurumlarında hükümlülere yönelik toplumsal yaşama uyum çalışmalarına ilişkin verileri ortaya koymak ve bu çalışmaların sonuçlarını insan hakları perspektifinden değerlendirmektir.

Türkiye'de açık ceza infaz kurumlarında hükümlülere yönelik sosyal yaşama uyum çalışmaları yetersiz olduğundan, hükümlüler tahliye sonrasında toplumsal yaşama uyum sağlama sorunu yaşamaktadır. Çalışmamızda hükümlülerin tahliye sonrası daha insani bir yaşama kavuşabilmeleri için neler yapılması gerektiği konusunda bazı öneriler ortaya konulacaktır. Bu bağlamda, araştırmamızın özgün yanlarından biri de, hükümlülerin toplumsal yaşama yeniden kazandırılmasına yönelik tüm faaliyetlerin hükümlüler tarafından nasıl değerlendirildiğinin belirlenmesidir. Maltepe ve Silivri ceza infaz kurumlarında bu yönde yaptığımız incelemeler, söz konusu çalışmaların etkililiği ve verimliliği konusunda önemli ipuçları ortaya çıkarmıştır.

Araştırmamızın birinci bölümünde suç, ceza, hükümlü ve tutuklu kavramları ile ilgili teorik bilgiler ayrıntılı olarak ele alınarak açıklanmaktadır. İkinci bölümde

ise ceza infaz kavramı ve modern ceza infaz anlayışının ortaya çıkışı tarihsel temelleriyle ele alınırken, modern ceza infaz kurumlarının çeşitleri ve hükümlülerin çalıştırılmalarının hukuksal ve tarihsel temelleri açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde örneklelerimiz olan Silivri ve Maltepe açık ceza infaz kurumları tanıtılmakta ve hükümlü-personel ilişkileri değerlendirilmektedir. Bu bölümde ayrıca Silivri ve Maltepe ceza infaz kurumlarında yaptığımız incelemelerden hareketle, hükümlülerin toplumsal yaşama uyumunu sağlamaya yönelik faaliyetlerin verimliliği ve etkinliğine ilişkin tespitler yapılmaktadır. Dördüncü bölüm de, Maltepe ve Silivri açık ceza infaz kurumlarındaki mahkûmların tahliyelerinden sonraki yaşamları incelenerek infaz kurumundaki çalışmaların verimliliği sınanmakta ve elde edilen veriler doğrultusunda, toplumsal yaşama uyum faaliyetlerinin verimliliğini artırmaya yönelik öneriler getirilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇ, CEZA, HAPİSHANE VE HÜKÜMLÜ KAVRAMLARI

1.1. SUÇ VE CEZA KAVRAMLARI ÜZERİNE

İnsanoğlunun var oluşu suç kavramını beraberinde getirmiştir. Suçun var oluşu ise, felsefi temellerde belirtilen “insan” olmaya karşı bir duruş sergilemiştir. Timuroğlu suç kavramını İnsan Hakları Sözlüğünde şu şekilde açıklamıştır: “*suç kavramı kaynağında açık seçik tanımlanmış bir kavram değildir. Toplumun törel değerlerine aykırı her davranış suç olarak belirtilir.*”¹ Suçu felsefi anlamda açıklayabilmemiz için, bu kavramı adalet ve etik kavramlarıyla beraber ele almak gerekir. Çünkü insani olana aykırı hareket, vicdani ve toplumsal olana da aykırıdır.

Tarih boyunca var olan bütün toplumlarda suçun varlığı yaşanan tarihsel momente bağlıdır. Bu durum uygulanacak ceza türü için de geçerlidir. Düşünürler, suç işleyen insanoğluna verilecek cezayı; insanın var oluş temelinden, ahlaki, vicdani, dini ya da tinsel açıdan yaklaşarak ele almışlardır.

Felsefi açıdan adalet kavramına baktığımızda farklı tanımlarla karşılaşırız. Platona göre adalet, sosyal yapının değişik bölümlerinin ahenkli bir şekilde işlemesiydi. Bu ahenge aykırı eylemler ya da davranışlar ise insanın kendine ve içinde yaşadığı topluma karşı suç olarak nitelendirilen davranışlardı. Aristoteles ise hukuk ve adaleti, devletin temeli olarak görmüştü.² Bu noktada, adaleti

¹ TİMURÖĞLU, 2007, s. 369

² GÜRİZ, 2001, s. 17-25

sağlayamayan politikacıların Antik Yunan kültüründe “suçlu” olarak görüldüğü söylenebilir.

Antik Yunan döneminde düşünürlerin iktidar ve birey arasındaki ilişkiye eleştirel yaklaşımı sonraki dönemlerde devam etmiştir. 18. Yüzyıl düşüncesini etkileyen J.J.Rousseau’ya göre doğa durumunda yaşayan insanoğlu ahlaken tertemizdir. Uygarlık ise onu bozmuş, geriletmiştir. Düşünüre göre bunun ana nedeni uygarlığın toplumdaki eşitliği ortadan kaldırmasıdır. Rousseau’ya göre “bir toprak parçasının etrafında bir çit yaparak bu benimdir diyen ve kendine inanacak kadar akılsız insanlar bulabilen ilk kişi toplum yaşamının ilk kurucusudur.”³ Düşünüre göre bu akılsız insanın davranışıyla beraber ortaya çıkan “mülkiyet” anlayışı sürekli savaş durumunu ortaya çıkarmıştır. Mülkiyet sahipleri ise bu savaş halinden çıkış planı düzenlemiştir. Bu planın özü, bir hukuk düzeni kurmak ve zorlayıcı aygıt oluşturmaktır. Bu bağlamda toplum, doğa durumundan ahlak ve faziletin egemen olduğu bir yapıya ilerleyecektir ve hukuk düzenin karşısında olan bireye “ceza” vermeye başlanacaktır.⁴

Hukuka aykırı hareket ve adalet istemi, beraberinde “suç” ve “ceza” kavramlarını getirmektedir. “Hukuk, işlevi bakımından insanlararası ilişkilere bir düzen getiren, böylece sağladığı barış, eşitlik, özgürlük ve güvenlik içerisinde bireyin varlığını korumasına, uygarlık ve özellikle kültür alanında kendini geliştirmesine hizmet eden bir kurallar bütünüdür.”⁵ Bu bütünün oluşturduğu çemberin dışına çıkan birey ise suçludur. Adaletin sağlanması için de uygulanması gereken bir ceza anlayışı gereklidir.

³ Aktaran: ŞAYLAN, 1981, s. 33

⁴ ŞAYLAN, 1981, s. 33-41

⁵ GÜRİZ, 2001, s. 45

Suç kavramını ahlaki bir bakışla değerlendirmek gerekirse, temel olarak suçun işlenmesinde yalnızca suçlunun değil, toplumun da rolü vardır. J.Stuart Mill'in belirttiği gibi, "erdem ve kötülükler övülen ya da yerilen birtakım özelliklerdir. Bunları kişisel olarak değerlendiririz. Yararlı ve hoş olan her şeyi de bu değerlendirmelerde ölçüt olarak kullanırız. Akıl, eylemlerimizin yararlı ve zararlı eğilimleri üzerine bilgi verebilir, ama asıl etkin olan duygulardır. İnsanın birlikte yaşamalarından ve sempati adını verdikleri duygudan dolayı vicdan denilen değerlendirme ile karşılaşırız. Vicdan insana baştan verilmiş bir özellik bir yargı gücü değildir. Vicdan aslında bir toplum ürünüdür." Düşünür'e göre toplumun adalet anlayışının temelini, akıldan önce sempati ile kazanılan vicdan duygusu oluşturmaktadır.⁶

Suç kavramı zaman içerisinde dini esaslarla da tanımlanmıştır. Tek tanrılı dinlerin ortaya çıkışıyla, topluma ve toplumun parçası olan bireye zarar veren davranışlar aynı zamanda "günah" sayıldı. Aydınlanma çağı ve sonrasında çeşitlenen bilim alanları, "suç" ve "ceza" olgusuna farklı bakış açıları ve farklı teorilerle yaklaşmışlardır. Bu bilimsel bakış açılarının en önemlilerinden biri psikolojik ve psikoanalitik bakış açısıdır.

Günümüzde suç, psikolojik olarak iki ana noktada değerlendirilir. Bu değerlendirmelerden ilkinde suç, suçu işleyen bireyin içsel durumundan ortaya çıkmaktadır. İkinci durumda ise suça, suçlunun doğup büyüdüğü toplumsal çevre etki eder.⁷

Psikoanalitik teoriye göre suçun ortaya çıkışı bir ego tatmini sorunudur; ahlaki yargılarımızın yönetildiği süper egonun alt benliği kontrol altına

⁶ TIMUROĞLU, 2007, s. 97

⁷ EREM, 1987, s. 424

alamamasıdır. Sonuç olarak suç, alt ve üst benliğin savaşında alt benliğin kazanmasıyla doğar ve “ben” ile beslenir.

Alfred Adler’e göre suç, duygusal yapıdaki bir eksiklik ve normdan bir derece sapmadır. Suçlunun suçu işleme nedeni, bireyin zamanla içersinde biriktirdiği bir kompleksin yansımasıdır. Birey bilinçli bir zekâ ile bunu gerçekleştirdiğini sansa da, aslında her birey için mümkün görülebilecek bir eşiği aşmaktadır. Bu noktada Adler’e göre, suçun nedeni sadece alt benlik savaşına dayanılarak açıklanamaz. O, ruhsal ilişkiler örgüsünden koparılıp alınmış bir tek ruhsal olaya dayanılarak insanı tanımak gibi bir işe kalkışılmayacağını vurgular.⁸ Bu noktada çoklu bir açıklamaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Suçu psikolojik ve psikoanalitik olarak değerlendirirsek, “bir insan neden suç işler?” sorusuna birçok neden göstermek mümkündür. Bunları; alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, nevrotik ve psikozik rahatsızlıklar, oligoptreni (zekâ geriliği), paranoya, şizofreni gibi bireyin kendinden kaynaklanan içsel durumlar olarak sıralayabiliriz.

Suçta neden olabilecek psikolojik çevre, başka bir ifade ile dışsal durumlara ise, iş yaşamındaki, ailedeki, oturlan konuttaki stres, baskı ve çevreye uyumdaki zorlukların yarattığı durumları gösterebiliriz.

Bazı bilim insanlarına göre suçun belirleyicileri başlı başına dışsal ya da sadece içsel durumlar değildir, her ikisi de olmayabilir. A.Adler’in görüşlerini analiz eden Kaufmann’a göre “suç, müşterek duygudaki bir eksiklik ve sadece normlardan bir derece sapmadır. Özel zekânın ifadesi ve birliktelik yeteneğindeki eksiklik. Sonuç olarak suç, ne yalnızca beden şartlı, ne de çevre şartlıdır. Aşağılık kompleksinden oluşur.”⁹

⁸ ADLER, 2003, s. 35-40

⁹ BIÇAK, 2001, s. 39

Durkheim suç kavramını incelerken anomi kavramını kullanmıştır. Anomi kavramı toplumsal normlardan sapma olarak görülen davranışlar sonucu ortaya çıkar. Durkheim'e göre suç bütün toplumlara özgüdür. Ahlaksal kurallar çerçevesinde işlenen suç sonucu oluşan ceza istemi, bütün toplumları kapsamakla beraber, çeşitleri toplumdan topluma farklılaşmaktadır. Durkheim tarafından ortaya konulan ve Merton tarafından geliştirilen anomi teorisine göre de suçun olmadığı bir toplum modeli yoktur ve suçlar sonucu ortaya çıkan anomi normsuzluk demektir.¹⁰

Sosyalleşme teorisyenlerine göre suç kavramı, alt kültür ve üst kültürün çatışması sonucu doğmaktadır. Sosyolojik olgulara ekonomi temelinden yaklaşan düşünürlere göre ise suç, yoksunluk ve yoksunlukla ilgili bir dizi gelişim izlemekle beraber ortaya çıkmaktadır.¹¹

Sosyoloji teorisyenleri, suç kavramının ele alınışını çeşitlemekle beraber ortaya çıkışını toplumun tarihsel süreçteki evrimine bağlamaktadırlar. Toplumsal açıdan suç cezasız düşünülemez. Çünkü toplumsal norm ve değerlere aykırı hareket beraberinde cezayı da var etmektedir. Suç kavramının içerdiği anlam ile buna karşı geliştirilen ceza istemi, toplumların geçirdiği sosyal, iktisadi ve politik dönüşümlere bağlı olarak değişik dönemlerde farklılık gösterir. Kimi zaman iktisadi, politik ve hukuksal iken, kimi zaman sosyal-psikolojik etmenlerle var olmaktadır.

Suç kavramını sosyolojik açıdan ele alacak olursak: belirli fiiller toplumsal açıdan "yasak" olarak tanımlanmış, bu fiillerde bulunanlar da tarihsel süreç içerisinde farklı cezalara tabi tutulmuştur. Suç denilen kavramın insanoğlunun geçirdiği toplumsal gelişimle beraber çeşitlendiği, gözlemsel bir gerçekliği ifade etmektedir. Sosyolojik açıdan suç, toplumun norm ve kurallarına aykırı harekettir.

¹⁰ HANÇERLİOĞLU, 1986, s. 125-128

¹¹ EREM, 1987, s. 56

Suç ve ceza kavramının tarihsel ve sosyolojik açıdan gelişimini kısaca şu şekilde özetleyebiliriz:

1.1.1. Kabileye Karşı İşlenen Suç ve Ceza:

Homojen bir yapıda olduğu düşünülen ilkel topluluklar avcı ve toplayıcı topluluklar olarak da bilinir. Bu dönemde tarımsal bir etkinlik olmadığından insanlar avcı ve toplayıcı bir özellik taşımakta idi. Sınıfsız olan ilkel topluluklarda egemen bir sınıf ve yöneten bir zümre gelişmemişti. Birey kabilenin içinde yer almakta ve kabile dışında var olamamaktaydı. Kabileler totem inancına sahipti. Toplumda öç, ceza istemini oluşturmaktaydı. İşlenen her suçun bireyin başka bir bireye karşı değil bağlı bulunduğu kabileye karşı işlendiği kabul edilmekteydi.¹²

1.1.2. Dini Günah ve Klan Üstü Otoriteye Karşı İşlenen Suç ve Ceza:

Bu dönemde karşımıza hukuksal bir sistem çıkmaktadır. Bu hukuksal sistemin önemli örneklerinden olan Roma hukukunda, yönetim erki ve yöneten sınıf oluşmuş, yerleşik hayat benimsenmiştir. Klan üstü bir otorite mevcuttur. Bu dönemde suçun anlamı ve buna bağlı olarak uygulanan cezalar değişmiştir. Tek tanrı inancı ile beraber suç “günah” ile temellendirilmiştir.

İşlenen suç, bütün güç erkini elinde bulunduran iktidara karşı değil aynı zamanda Tanrı’ya karşı da işlenmiş bir günah olarak görülmekteydi. Bu dönemden modern döneme geçiş aralığında otoriteye ve günaha ek olarak feodal beylere karşı işlenen suçlar ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda bu dönemde zindan ve ilk hapsedme yerlerini görmekteyiz.¹³

¹² WILLIAMS, 2007, s.37-45

¹³ SARI, 2011, s.10

1.1.3. Modern Devlette Hukuksal Çerçevenin Dışına Çıkma:

Feodalitenin aşılması, imparatorlukların çöküşü, çeşitli siyasal ve ekonomik sistemlerin doğuşu ile beraber suç ve cezanın kökeninde önemli değişimler meydana geldi. İmparatorlukların yerini ulus-devletlerin, demokrasinin, liberalizmin, komünizmin almasıyla birlikte, hukuksal yapıda suç ve cezanın bugünkü tanımlarının oluştuğunu görmekteyiz.

Hukuki perspektiften suç, “devletin hukuk düzeni içinde kendisine yaptırım olarak ceza koyduğu eylemdir”. Başka bir tanıma göre suç, “kanun ile konulan kuralların bozulmasıdır.”¹⁴

Hukuksal açıdan ceza, suç teşkil eden eylemin karşılığı olarak yasada gösterilen, suçlunun çeşitli hak ve yararlarını etkileyen, devlet tarafından uygulanan ve esasen ıslahı sağlamaya yönelik ızdırıp verici, korkutucu ve caydırıcı müeyyide olarak tanımlanmaktadır.¹⁵

Modernite öncesinde suça karşılık verilen kırbaç, idam, giyotin ve suçluyu toplumdan ayırma gibi cezaların yerine, modern toplumda cezanın kurumsallaşarak çeşitlendiğini görmekteyiz. Cezalar artık bedensel eziyet vermeden, suçlunun kontrol altında tutulmasını sağlayan hapis cezasına dönüşmektedir. Suçu işleyen birey işlediği suçun belirttiği yazılı kaynak gereğince hükmedilmiştir. Mahpusun adı suç sabit olununcaya kadar “tutuklu”, suç işlediği kanıtlandıktan sonra ise “hükümlü” olacaktır.

Bulgulardan ve tarihsel verilerden hareketle suçun toplumla beraber var olduğu yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda suçun karşılığı

¹⁴ KAMER, 2001, s. 1

¹⁵ KAMER, 2001, s. 4-5

olarak verilen hukuksal cezanın, modern dünyada uygulandığı yer olan hapishanelerin ortaya çıkışı üzerinde durmak gerekir.

1.2. HAPİSHANE KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Hapishane, zindan ve tevkifhane sözcükleri, işlediği bir suçtan dolayı bağlı kılınan, tutuklu iken yargılanan veya bireysel özgürlüğü kısıtlanan kişilerin tutulduğu yeri tanımlamak için kullanılır. Arapçada hapishane “tutma”, “tıkama”, “kapama”, “ayırma” anlamına gelen “habis” kökünün nesne ismi olan sözdür. Türkçede ise hapis, habis, mahbus, mahpus, mehbür şeklinde kullanılmaktadır.¹⁶

1.2.1. Batı’da Hapishanelerin Gelişimi

Modernite öncesi toplumlarda cezaevlerinin gelişimi ceza hukukunun gelişimi ile aynı doğrultuda ilerlemiştir. Önceki dönemlerde cezanın uygulanışındaki temel algılama “kısas” ve “intikam” temeli üzerine kurulmaktaydı. En belirginleri zehirlemek, iple asmak, topuzla ya da kılıçla öldürmek, boğmak, yakmak, uçurumdan atmaktır. Eski Yunan’da Platon cezanın amacını korkutma ve iyileştirme olarak belirtmiştir. Bu dönemde, Sokrates’in yargılanmasından anlaşıldığı üzere, yargılamanın ya da cezalandırmanın sadece kölelere ait bir uygulama olmadığını görmekteyiz.¹⁷

Roma dönemine gelindiğinde ise hapishaneler “tullianum” denilen bir yeraltı kısmı ve iki yukarı kısmı bulunan meşe kütükleriyle birbirinden ayrılmış bölmelere (hücrelere) dönüşmüştü. Bu dönemde Kral Jugurtha’nın hapsedilmesi yine sınıfsal bir ayırımın olmadığını göstermektedir. Romalılar, suçluları hapis cezası yerine

¹⁶ ÖZTEKEN, 2009, s. 12

¹⁷ DEMİRBAŞ, 2003, s. 85

çalışmaya (metallum) gönderdiler; bunun nedeni ise çalışma cezasının devlet ekonomisine önemli bir katkı sağlamasıydı.¹⁸

Hıristiyanlığın ortaya çıkışıyla birlikte, Kilisenin Batıda yayılışı, önemli imparatorlukların kuruluşu, ardından Kilisenin hâkimiyetiyle ceza ve hapisane anlayışında değişimler meydana geldi. Bu dönemde ilk hapis cezalarının manastırlarda uygulanmaya başlandığı düşünülmektedir. Dönemin ilk çeyreğinde verilen cezalar halkın gözü önünde verilmeye devam etmekteydi. M. Foucault, *Hapishanenin Doğuşu* adlı kitabında, göz önünde verilen “ibretlik” cezaları şöyle nitelendirir: “1837’de ceza yavaş yavaş bir sahne olmaktan çıkmıştır. Ve cezanın seyirlik unsur olarak içerebileceği her şey artık olumsuz bir gösterge haline gelmiştir. Ceza, cellâdı bir caniyeye, yargıçları katile benzetmekte rolleri son anda tersine döndürmektedir. Halka açık infaz, artık şiddetin yeniden alevlendiği bir ocak olarak görülmektedir.”¹⁹ Bu noktada, yaşanan dönemde açık ceza infazı anlayışından kaçınarak hapisanelerin varlığına artan bir ihtiyacın doğuşundan da bahsetmektedir. “Hapishane, içeri kapatma, zorla çalıştırma, kürek, ikamet yasağı, sürgün ki bunlar modern cezalandırma sistemlerinde önemli bir yere sahip olmuşlardır- cezalandırma bu dayanılmaz duygular sanatından, bir askıya alınan haklar ekonomisine geçmiştir.”²⁰

Giddiens, 19. yüzyıla kadar suçluları cezalandırmak için yapılan, insanları asmak, zincirlemek, kamçılama ya da kızgın demirle dağlamak şeklindeki uygulamaların halka açık yapıldığını ve mahkûmların sadece masum olduklarını ileri süren ya da yaptıkları eylemin haklılığını anlatan konuşmalar yapabildiklerini

¹⁸ DEMİRBAŞ, 2003, s. 86

¹⁹ FOUCAULT, 2006, s. 41

²⁰ FOUCAULT, 2006, s. 43

belirtmiştir.²¹ Kilise ve feodal beylikler döneminden sonra Avrupa’da aydınlanma dönemiyle hapisanelerde önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlerden en önemlisi, düşünsel dünyadaki ilerleyişin tersine, hapisane koşullarındaki kötüleşmedir. 17 ve 18. yüzyılın sonlarına kadar suçluları muhafaza etme yeri olan hapisanelerde, aynı yüzyıldaki savaşların uzun sürmesi nedeniyle kapasitelerinden fazla mahkûm kalmaya başladı. Bu bağlamda 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyılın başlarında Avrupalılar hapisanelerini, deliler, yoksullar, yetimler evi olarak kullanmaya başladılar. Ünlü Alman cezaevi uzmanı Karls Krohne 1840’a kadar büyük ve küçük cezaevlerini gezerek yazdığı kitapta, cezaevlerinde vahşetin ve ihmalin en kötü dönemlerinin yaşandığını belirtmektedir.²²

Savaşların azalması, Avrupa ülkelerinin zenginleşmesiyle, hapisanelerde reform hareketleri göze çarpmaktadır. İngiltere’de Elizabeth Fry cezaevlerini ziyaret ederek kamunun dikkatini cezaevlerine çekmeyi başardı. Bu reform hareketi ile 11.000 hücreli 54 cezaevi yapıldı.

Bu değişim 2. Dünya Savaşı’na kadar sürse de, ardından tekrar 2. Dünya Savaşı’yla durmuştur. Bu durgunluk hali 1950’li yıllara kadar devam edecek, bu tarihten sonra reform süreci yeniden canlanacaktır.

1 Ocak 1971’de Almanya’da Ceza İnfaz Kanununun kabulü ile hapisanelerdeki eksiklikler göz önüne çıkmaya başlamıştır. Bu kanunun önem arz eden diğer yanı ise, rehabilitasyon ve yeniden sosyalleşme düşüncesinin kuvvetli bir şekilde vurgulanmasıdır.²³ Aynı zamanda 1955’te Cenevre’de “Suçların Önlenmesi ve Hükümlülere Muamele” konulu konferansta “Hükümlülere Muamelede Asgari Şartlar” ve “İnfaz Kurumu Açma” konularında kararlar alınmıştır. Avrupa Konseyi

²¹ GIDDIENS, 2000, s. 32

²² DEMİRBAŞ, 2003, s. 64-71

²³ DEMİRBAŞ, 2003, s. 124

ise bu kararları 1973'te kabul etmiştir. Söz konusu uluslararası belgelerde; “ceza infaz kurumlarının 500 kişiyi aşmaması, mahkumların sınıflandırılmasına imkan sağlaması, oda ve koşulların makul genişlikte olması, ışıklıdırma, ısınma, sağlık, hijyen, beslenme, ibadet ve yıkanma gereksinimlerin karşılanması, pencerelerin içeriye temiz hava girişini sağlayacak ölçüde güneş ışığında okuma ve çalışmayı sağlayacak nitelikte olması, mahpuslara içme suyu ve yemek sağlanması, kurumlarda bir revir olması, mahkum çocukları için bir kreş olması, karanlık odalar ve hücreler yapılmaması, mahpusların ziyaretçi kabul edebilmesi ve haberleşebilmesi, açık havaya çıkartılması, eğitilmesi veya çalıştırılabilmesi, bedensel faaliyette bulunabilmesi, dilekçe ve şikayet hakkını kullanabilmesi, tutuklu ve hükümlülere kötü muamelede bulunulmaması” gibi temel kurallar düzenlenmiştir.²⁴

1.2.2. Osmanlı Döneminde Hapishaneler

İslam hukukunda, kurumsallaşmış hapishane anlayışı mevcut değildir. Elde edilen kaynaklara göre Hz. Osman dönemine kadar suçlular kuyulara hapsediliyordu. Bu bağlamda İslam hukukunun uygulandığı Osmanlı döneminde de somut hapishanelerin varlığından söz edilememektedir. Hapishanelerin Osmanlı İmparatorluğu'na taşınması Avrupalılaşıma hareketleriyle bağlantılı bir gelişmedir. Bu döneme kadar hapishane şeklinde kullanılan Farsçada “karanlık, sıkıcı ve dehşete düşürücü yer” anlamını taşıyan zindanların varlığından söz etmek mümkündür. Ta'zir suçları bakımından (hakkında ayet ve hadis gereği herhangi bir hükmün bulunmadığı, ceza takdirinin hâkime bırakıldığı suçlar) padişah ve onun adına bu

²⁴ DEMİRBAŞ, 2003, s. 127

yetkiyi kullananlar, suçun nitelik ve derecesine göre cezayı belirlemekte ve bu cezalar arasında hapis cezası da bulunmaktadır.²⁵

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinde hapishane olarak genellikle kale burçları kullanılmaktadır; İstanbul'daki Yedikule, Eminönü'ndeki Baba Cafer ve Kasımpaşa'daki Tersane zindanlarını örnek olarak göstermek mümkündür. Bu zindanlar genellikle subaşının kontrolünde olup, mahpuslara hayırseverler yardımıyla bakılırdı.²⁶

II. Mahmut döneminde Mehterhane olarak kullanılan Sultanahmet'teki İbrahim Paşa Sarayı'nın bir bölümünde "Hapishane-i Umumi" kurulmuştur fakat İstanbul dışındaki kale burçlarının zindan olarak kullanılmasına devam edilmiştir. 1840 yılında "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesinin devlet tarafından benimsendiği ilk ceza yasası, "Ceza Kanunname-İ Hümayunu" çıkartılmıştır. 1858'deki ceza yasasıyla beraber, kürek cezası, kalebentlik ve hapis cezalarının hürriyeti bağlayıcı cezalar olduğu kabul edilmiştir. Yaralama ve zina suçları ile cinayet, vurma, hırsızlık gibi suçlar "cünha" kapsamında yer almıştır. Cünha suçluları, bir hafta ile üç yıla kadar hapis cezasına çarptırılmışlardır.²⁷

II. Meşrutiyet döneminde ise Dâhiliye Nazırı Halil Bey'in hapishaneler için sunduğu öneriyle başlayan müzakere sonucunda "Hapishaneler İdaresi"nin kurulmasına karar verilmiştir. Bu idareye "Merbani-İ Emriye ve Hapishaneler İdaresi" adı verilerek hapishanelerle ilgi kurumsallaşmanın ilk adımı atılmış oldu.

Meşrutiyetin ilanıyla beraber bir de genel af kanunu çıkartılarak hapishanelerdeki mahkûm sayısında önemli bir azalış yaşansa da, 31 Mart ayaklanması sonucunda tutuklu ve hükümlü sayısında tekrar bir artış yaşanmıştır.

²⁵ DEMİRBAŞ, 2003, s. 128

²⁶ ŞEN, 2007, s. 39-42

²⁷ ŞEN, 2007, s. 45-49

1911 yılında hapishanelerin mevcut bütçesini düzenlemek adına bir çalışma kararı alınmıştır. Bu çalışmada hapishanedeki insanların marangozluk, doğramacılık, kunduracılık, makine ile fanila ya da çorap imal işlerinde çalıştırılmalarına yönelik kararlar alınmıştır. Bu uygulamaya ait önemli bir bilgi Edirne Hapishanesine ait vali tarafından yazılan gelişme sonuç raporudur. Bu rapora göre; “Edirne Hapishanesinde çalışır durumda çorap, eteklik ve fanila imalatı yapan 14 makine mevcuttur. Bu makineler sayesinde elde edilecek tüm kâr ile ipliğimizi de kendimizin üretebileceği bir iplik fabrikası kurmak düşüncesindeyiz. Tüm bu faaliyetlerimizin sürdüğü, şu günlerde kürek cezası mahkûmlarının da bu imalathanelerde çalıştırılması gündeme gelmiştir. Bu çalışmalardan elde edilen kârın bir kısmı ile maaşlı bir muallimin görevlendirilmesi sağlanarak kürek cezası olan bir kısım mahkûma da eğitim vermeye başlanmıştır. Üretilen malı yıkayan, ütöleyen, kalıplayan ve boyamaktan sorumlu olan kişiler de yine mahkûmlardır. Mahkûmların ücretleri ise yaptıkları işin derecesine göre değişmektedir.”²⁸ Raporda da belirtildiği gibi Meşrutiyetin ilanıyla birlikte hapishane yaşamında önemli değişimler göze çarpmaktadır. Raporda önem arz eden en önemli noktalar, mahkûmların meslek sahibi olmaları ve mahkûm ailelerinin geçiminin mahkûmun çalışmasından alınan maaş ile karşılandığı bilgisidir.

Birinci Dünya Savaşı dönemine gelindiğinde, hapishaneler için yapılan ıslahat hareketinin müttefik olan Almanya ile birlikte yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Alman uzmanlardan yararlanılmış, onlardan iyileştirmeler ve neler yapılabileceği konusunda raporlar istenmiştir. Raporların en önemlilerinden biri de “Mahkûmiyetlerine en az bir yıl kalan mahkûmların affedilerek askere

²⁸ ŞEN, 2007, s. 60

gönderilmeleridir.”²⁹ Bu bağlamda savaşta duyulan asker ihtiyacının rapor için önemli bir belirleyici oluşturduğunu görmekteyiz. Bu dönemde sunulan raporlar sonucunda ortaya çıkan nizamname gereğince bütün mahkûmların çalıştırılması zorunludur.

Osmanlı dönemimde hapishanelerin durumunun iyi olmadığına dair yazılı kanıtlar vardır. Bunlardan biri Vahan Cardoshian’ın kaleme aldığı “20.Yüzyılın Osmanlı İmparatorluğu” isimli kitabında yer alan gözlemleridir. Cardoshian, hapishanelerin kışın ısıtılmadığı gibi rutubetli ve çok havasız olduğunu, sadece ekmek verildiği için mahkûm ailelerinin her gün yemek getirdiklerini belirtmiştir.³⁰ Bir diğeri de 20.Yüzyılda Ahmet Şerif’in gezi notlarında da benzer noktalara değindiğini görmekteyiz. Ahmet Şerif notlarında Trabzon hapishanesini anlatırken şu cümleleri kurmaktadır: “Büyükçek bir oda genişliğinde olan bahçeyi geçtim ve asıl hapishane denilen yere girdim. Koku o kadar kuvvetli bir suretle yayıldı ki, elimle burnumu kapamaya mecbur kaldım. Burada hava yok, ziya ise hiç yok. Duvarda yanan ufak bir lamba hafif ziyasıyla, güneşin bile sokulamadığı her şeyin bittiği bu sefalet haneyi, tenvire mahpus diye buraya atılan bu zavallılara, biraz hayat vermeye çalışıyordu. Tavan çökmüş, duvarlar çarpılmış, zeminin tahtaları parçalanmış... Hükümetin abdesthanesi bu odaya bitişik, galiba lağım da altından geçiyor.”³¹

Osmanlı devletinin içinde bulunduğu savaş hali ve ekonomik çöküntü de dikkate alındığında, hapishanelerin aşırı kalabalık olması, binalarının çürümeye yüz tutması gibi insani koşullardan oldukça uzak mekanlara dönüşmüş olması şaşırtıcı değildir.

²⁹ ŞEN, 2007, s. 73

³⁰ DEMİRBAŞ, 2003, s. 135

³¹ DEMİRBAŞ, 2003, s. 136

1.2.3. Cumhuriyet Dönemi ve Hapishaneler

1 Temmuz 1926'da 765 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesiyle cezaevleri üzerinde yeniden bir çalışma yapılması gerekliliği gündeme gelmiştir. Tutuklu evlerinin idaresi İçişleri Bakanlığından alınarak Adalet Bakanlığına verilmiştir. Bu noktada ilk farklılıklardan biri de hapishanelerdeki mahkûmların çalıştırılması hususudur.

Yeni doğan bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti öncelikle hapishaneler konusunda ne yapması gerektiğini ortaya koyabilmek adına, incelemelerde bulunmak üzere bazı görevlendirmelerde bulunmuştur. Bunlardan en önemlisi Adliye müfettişleri Fuat ve Ferit Beyler tarafından Karadeniz sahillerindeki hapishanelerle, İzmir, Adana, Konya ve İstanbul'u konu alan 24.12.1931 tarihli rapordur. Bu rapora göre:

- Binalardan bir kısmı mahsus suretle cezaevi olarak inşa edilmiş bulunmakla beraber, hiçbir cezanın, günün telakki ve prensipleri dairesinde infazına elverişli değildir; bunların tamamı koğuşlardan ibarettir ve hücre yoktur.

- Binalar en iptidai hijyen icaplarından dahi mahrumdur; müsait avluya sahip bulunmadıklarından, tenefüz saatleri katiyen değerlendirilmemektedir. Esasen koğuşlar da, yapıları itibariyle, güneşten tamamen mahrumdurlar; havalandırma ve ısıtma tesisatı mevcut değildir; ocak ve mutfak tertibatının bulunmaması yüzünden, mahpuslar yemeklerini koğuşlarda mangallar üzerinde pişirmektedirler. Koğuşlar akşam 17'den sabah 7'ye kadar kapalı tutulduğundan, def'i tabii koğuşta bulunan tenekelere yapılmaktadır; esasen mevcut helâların vaziyeti de pek kötüdür.

- Mahpusların getirdikleri şahsi eşyalar yatakların yanında, sandıkların içinde, koğuşları doldurmakta ve temizliği güçleştirmektedir.

- Hükümlülerin sınıflandırması bir yana, küçükleri büyüklerden, mevkuları mahkûmlardan ayırmak dahi mümkün olmamaktadır. Kadınlara mahsus cezaevi hemen hemen yok gibidir.

- Hemen hemen hiçbir müessesede ziyaret ve görüşme mahalli yoktur.

- Binaların bu gayrı müsait durumu mahpusların çalışmasını da imkânsız kılmaktadır.

- Hapishaneler –personel noktasından- daha derin bir mazhariyetsizlik içindedirler.”

Rapor şu cümlelerle son bulmaktadır: “...Hapishanelerimizin bugünkü vaziyetleri ise, adaleti temin değil, adaletsizliği tevlit etmektedir”³² Raporunda savaş halinin uzun süre devam etmiş olması ile ülkenin içinde bulunduğu imkansızlıkların hapishane koşullarını olumsuz etkilediği belirtilmektedir.

Bu tespitlerden, savaş ve yoksulluk nedeniyle Avrupalılaştırma yolunda hapishaneler açısından atılan adımlardan geriye doğru gidildiği anlaşılmaktadır. Hapishane koşullarında yaşanan olumsuzlukların giderilmesi, öncelikle bu kurumların içinde bulunduğu durumu yansıtan bilginin elde edilmesi ile mümkün olacak ve zamanla iyileştirme yönünde önemli adımlar atılacaktır.

1936 yılında İmralı adasında çalışma esasına dayalı ilk cezaevi açılmıştır. 243 maddeden oluşan 1941 tarihli *Ceza ve Tevkifevleri Nizamnamesi* yürürlüğe girerek mahkemelerin bulunduğu yerlerde ceza ve tevkifevleri, Adalet Bakanlığınca belirlenen yerlerde ise “mıntika cezaevi” ve “çocuk ceza ve ıslahevi” kurulacağı belirtilmiştir. Bu nizamnamede cezaevi memurları ve hükümlülerin hangi ceza evlerinde yer alacağına dair açıklamalar da yer almaktadır.³³

³² DEMİRBAŞ, 2003, s. 137

³³ ŞEN, 2007, s. 86

1936 yılında çıkartılan kanundan sonra 1941 ve 1943 yılındaki kanunlar iş esasına dayalı kurulacak cezaevlerinden bahseder.³⁴

1.3. HÜKÜMLÜ KİMDİR?

“Yapılan soruşturma ve yargılama sonunda hâkimin uyuşmazlık konusunu esastan halleden ve yargılamayı sona erdiren kararına “hüküm”, böyle bir mahkûmiyet hükmü alan kimseye ise “hükümlü” denmektedir”.³⁵ Diğer bir ifade ile hükümlü, herhangi bir mahkemece hakkında hüküm verilmiş, suçluluğu tespit edilmiş kimsedir ya da kendisi hakkında verilmiş bir kesin ceza mahkûmiyeti bulunmaktadır. Bu noktada oldukça karıştırılan “tutuklu” ve “hüküm özlü” kavramlarını açıklamak hükümlü kimdir sorusunun yanıtını belirginleştirecektir.

Öncelikle tutukluluk, “kanunda belirtilen koşulların varlığı halinde suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan bir kişinin, hükümden önce ihtiyari ve geçici bir tedbir olarak, yargılamanın güvenli yürümesine hizmet vermek amacıyla bir tutukevine konulması şartıyla, hâkim kararınca hürriyetinden mahrum edilmesidir.”³⁶ Tutukluyu hükümlüden ayıran en önemli nokta, hakkında kesinleşmiş bir hükmün olmamasıdır. Ortak noktaları ise hükümlünün kararda belirtilen zaman kadar, tutuklunun ise yargılanma zamanına kadar hürriyetlerinden mahrum olmasıdır.

Hüküm özlü ise, “yapılan soruşturma ve yargılama sonunda hakkında mahkûmiyet kararı verilen, ancak söz konusu karar aleyhinde temyiz süresi dolmayan veya kararı temyiz edilmekle birlikte Yargıtay’ca onaylanmayan

³⁴ DEMİRBAŞ, 2007, s. 204

³⁵ KAMER, 2001, s. 44

³⁶ KAMER, 2001, s. 35

tutuklulara, hükmen tutuklu ya da hüküm özlü denilmektedir.”³⁷ Mahkemelerce verilen karar kesinleşmediği için bu kişiler hükümlü statüsünde sayılmamaktadırlar.

Türkiye’de cezaevlerindeki kişi sayıları şöyledir (2010 yılı): ³⁸

Tablo 1: Türkiye’deki 2010 Yılı Cezaevlerindeki Kişi Sayısı

HÜKÜMLÜ		HÜKMEN TUTUKLU		TUTUKLU		TOPLAM	
ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN
33.650	1.533	19.519	705	64.898	2.099	118.067	4.337
						122.404	

Bu bağlamda 2010 yılında cezaevlerinde bulunan kişi sayısının azımsanmayacak bir rakam olduğunu gözlemlemekteyiz. 2010 yılı itibariyle cezaevlerinde kalan kişi sayısı 122.404’dür. Bu rakamın 118.067’sini erkekler 4.337’sini ise kadınlar oluşturmaktadır.

Hükümlülerin kimler olduklarını belirleyebilmek için aldıkları cezaların çeşitlerinden de bahsetmek gereklidir. Günümüzde cezalar kanunla belirlenir ve kimse kanunun öngörmediği bir ceza ile cezalandırılmaz. Anayasamızın suç ve cezalara ilişkin esaslarında Madde 38’e göre, “Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz”.³⁹

Türk Ceza Kanunu cezayı cürüm ve kabahatler olarak iki sınıfa ayırmıştır. Toplum varlığını ve hayat şartlarını veya toplumun ya da fertlerin menfaatlerini ağır biçimde tehlikeye düşüren veya sarsan suçlar cürüm olarak nitelendirilmiştir.

³⁷ KAMER, 2001, s. 46

³⁸ http://www.cte.adalet.gov.tr/kaynaklar/istatistikler/cins_ogrenim/genel/genel.htm, (ET: 13.03.2011)

³⁹ ERDOĞAN, 2001, s. 12

Toplum içinde ciddi tehlike arz eden, toplumun refah ve düzeni ile ters düşen suçlara ise kabahatler adı verilmiştir.⁴⁰ Bu bağlamda yaptırım olarak ise hapis ve adli para cezaları verilmektedir. Hapis cezaları 7 ile 20 yıla kadar olan cezalardır.

Yasalarca suçluluğu sabit görünen kimse, elinde bulunan statüsünü kaybederek işlediği suça denk bir cezayla karşılaşır. Verilen bu ceza işlenen suçun derecesinden daha ağır olmamalıdır. Bu durum Anayasamızda “Kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”⁴¹ şeklinde açıklanmaktadır. Foucault’a göre verilen ceza ekonomik bir rasyonelliği dile getirmektedir: “Aslında bir hin ve bir canavar olsa bile, bir suçluya asla “insani” cezalardan başkasını uygulamama ilkesi bu noktada kök salmaktadır. Yasa şimdi “doğa dışı” olana “insani” olarak muamele etmek zorundaydı da (oysa eskinin adaleti yasa dışı kişiye insanlık dışı şekilde muamele ediyordu) bunun nedeni suçlunun içinde gizli olan derin bir insanlık değil de, iktidarın etkilerinin gerekli bir düzenlemesidir. İnsanlık, düzenlenen bu rasyonel ekonomiye verilen addır”⁴²

Suç işleyen kişi cezaevinde farklı bir topluluğa dâhil olur. Hükümlü bu noktada içinde bulunduğu toplumda ikinci sınıf vatandaşdır ve bu şekilde muamele görmeye başlamaktadır. Cezaevine girişle hükümlü cezaevi kurallarına bağlı kaldığından dışarıdaki yaşamını arayarak umutsuzluk içerisine düşer. Bu da hükümlüyü “otonomi”(bağımsızlık) kaybına sürükler.⁴³ Bu durumda da mahpus işlediği suçtan doğan suçluluk ve itirafı gösterme biçimi olarak, ikincil bir zarar verme metodu olan intiharı kendisine bir kaçış olarak düşünebilmektedir. Richman

⁴⁰ KAMER, 2001, s. 32

⁴¹ ERDOĞAN, 2001, s. 12

⁴² FOUCAULT, 2005, s. 65

⁴³ DEMİRBAŞ, 2003, s. 286-295

“intihar bir iletişimdir; yardım için ağlamaktır; başkalarından yardım istemektir; tehdit veya intikam metodudur; pişmanlık ve bir itirafır” der.⁴⁴

1997-2002 yılları arasında Türkiye’deki ceza infaz kurumlarındaki intihar olaylarını incelediğimizde oransal olarak oldukça önemli bir rakamla karşılaşmaktayız.⁴⁵

Tablo 2 : Türkiye’de bulunan Ceza İnfaz Kurumlarındaki İntihar Olayları

İntihar Şekli	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Genel Toplam
Asma	18	18	12	18	24	14	104
Zehirlenme	-	1	-	1	1	-	3
Silahla	-	-	1	-	-	-	1
Jiletle	-	1	-	1	-	-	2
Şişle	-	-	-	-	-	-	-
Yüksekten Atlayarak	-	-	1	-	-	-	1
Boğazını Keserek	-	-	-	2	-	-	2
Genel Toplam	18	20	14	22	25	14	113

Elde edilen bu veriler intihar olaylarına dayanmaktadır. Bu verilerin yanı sıra tespiti yapılmamış intihara teşebbüs olaylarının da mevcut olduğu yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Hükümlü içine girdiği umutsuzluktan kaçınmak için yeni karşılaştığı kurallara uyum sağlamaya çalışırken, kendisine bir alt kültür oluşturacaktır. Marquet bu durumu şu şekilde açıklamaktadır, “mahkûmlar aynı anda

⁴⁴ Aktaran: DEMİRBAŞ, 2003, s.301-302

⁴⁵ DEMİRBAŞ, 2003, s. 173

halkın içinde başka bir halktırlar; bunların kendi adaletleri, kendi içgüdüleri, kendi ayrı örfleri vardır”.⁴⁶

Messenger ve Sykes, cezaevlerinde geçerli olan alt kültürün kurallarını şu şekilde belirler:⁴⁷

- 1-Başkalarının işine karışma, kendi işinle ilgilen,
- 2-Soğukkanlı ol ve duygusal açıdan kendini kontrol et,
- 3-Diğer hükümlülerden çıkar sağlamaya çalışma,
- 4-Katı, dayanıklı ve güçlü ol, bir erkek gibi davran,
- 5-Cezaevi idaresine karşı mesafeli ol.

Bu bağlamda “hükümlü kimdir?” sorusunun hukuksal açıklanmasına bir de “dâhil olacağı cezaevinin kurallarına uyum sağlayan, hapisane alt kültürünü zamanla benimseyen, bu süreçte iç hesaplaşmalar ve psikolojik rahatsızlıklar geçirme riski yüksek kişilerdir” gibi bir tanımlama eklemek mümkündür.

1.4. HÜKÜMLÜLERİN VE TUTUKLULARIN İNSAN HAKLARI

Değişen tarihsel koşullara uygun olarak insanın, insan olmakla ilgili soruları, sorunları, cevap arayışları ve bulunan çözüm yolları değişiklik göstermektedir. İnsan hakları konusunda değerlendirme yapmak, insani bir durumun özelliğidir. İnsan var olduğu tarihten itibaren soru sormaya başlamıştır. Topluluklar halinde yaşamaya başladığından bu yana ise yönetilme durumu mevcuttur.

İktidarın oluşumu ile yönetme erkini elinde bulunduran kişilerden yüzyıllar boyunca adalet talep edilmiş ve beklenmiştir. Birçok insan yüzyıllardır “hak” talep eder. Hak ise haklı bir istemin temelini oluşturmaktadır. Haklar yalnızca dilekleri,

⁴⁶ DEMİRBAŞ, 2003, s. 181

⁴⁷ DEMİRBAŞ, 2003, s. 183

istekleri, dileyişleri haklı çıkarmak için değildir, aynı zamanda haklara sahip olma insan onuruyla sıkı sıkıya bağlıdır.⁴⁸

İnsan yaşadığı somut çevreyi, bağlı bulunduğu iktidarı, içinde birey olarak var olduğu toplumsal çevreyi, onun ahlaki ve sosyal yapılarını eleştirmek ve daha iyi bir duruma taşımakla yükümlü bir varlıktır. Bu durum bizi, “vicdan”, “insanlık tarihinden gelen insani sorumluluk” ve “insanın değeri” sorunsalı ile karşılaştırır.

İnsanın değeri, insanın diğer canlılar arasındaki özel yeridir, insana bu özel yeri sağlayan, onun özelliklerinin tamamıdır.⁴⁹ Bundan dolayı insana özgü olanı korumayı amaçlamak insan haklarını oluşturmaktadır. Temel hakların olması demek bir bireyin diğer insan haklarından yararlanabilmesi için gerekli ön koşuldur; Adalet, özgürlük, barış ve eşitlik.

Hükümlüler, hüküm giyip suçları resmiyet kazandığı andan itibaren, içinde buldukları toplumsal çevreden psiko-sosyal açıdan ayrılmaya başlamaktadırlar. Çevrenin dışına bu çıkış tarihsel süreç içerisinde kimi zaman zorla kimi zaman ise özgürlüğün kısıtlanması sonucu bireysel bir şekilde gerçekleşir. Bu durum toplumsal olandan bir ayrışma hali gösterse de, kişinin yaşamaya devam ettiği sürece insani haklarından yoksun bir muameleye tabi tutulmaması gerekliliğini ortaya çıkmaktadır. Hükümlü de olsa mahpus bir bireydir ve özgürlüğü bağlanmayan diğer insanlar gibi onun da bir kişiliği vardır.⁵⁰ Bu bağlamda hükümlü cezası infaz edilene kadar mevcut bulunan hukuksal sistem gereği yalnızca özgürlük hakkından yoksundur. İnsan haklarının diğer maddeleri hükümlüler için de geçerlidir.

Tutuklu ve hükümlülerin, başta can güvenliği olmak üzere insan olmaktan kaynaklanan kişi dokunulmazlığı ve temel hakları vardır. Temel hak ve özgürlüklerin

⁴⁸ SHUE, 2009, s. 2-4 <http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/tepe.pdf> (ET:06.03.2011)

⁴⁹ KUÇURADI, 2007, s. 2

⁵⁰ SAVCI, 1978, s. 98-102

tutukluluk hali için de geçerli olduğunu belirtmek gerekir. Bir hükümlünün özgür bireylerle aynı haklara sahip olduğunun kabul edilmesi zorlu bir süreci beraberinde getirmektedir. Anayasa Mahkemesi 14 Mart 1972 tarihli kararında “hükümlülerin temel hakları da ancak bir yasaya dayanılarak sınırlandırılabilir” kararını almıştır.⁵¹

Türk Ceza İnfaz Yasasında tutuklunun yasal hakları, Kanun Yolları başlığı altında altıncı kısımda belirtilmiştir; kanun yollarına başvurma hakkı, itiraz yolu, istinaf, temyiz gibi belirleyici hakları tanımlanmıştır.⁵²

Ülkemizde, hükümlülerin insan haklarına baktığımızda halen gelişmekte olan bir yol kat edildiğini görmekteyiz. Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların her şeyden önce sahip oldukları insan haklarını şu şekilde sıralayabiliriz.⁵³

- 1) Yaşama hakkı ve ruhsal bütünlük hakkı,
- 2) İşkence ya da diğer türden fena muameleye uğramama hakkı,
- 3) Sağlık hakkı,
- 4) İnsanlık onuruna saygı gösterilmesi hakkı,
- 5) Adil yargılanma hakkın,
- 6) Köle olarak tutulmama hakkı,
- 7) Düşünce ve vicdan özgürlüğü hakkı
- 8) Din özgürlüğü hakkı
- 9) Aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı,
- 10) Kendini geliştirme hakkı,

Yukarıda belirtilen haklara ilaveten, Birleşmiş Milletlerin, 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 5. Maddesi; “hiç kimse işkenceye veya

⁵¹ DEMİRBAŞ, 2003, s. 224

⁵² ERDOĞAN, 2001, s. 84

⁵³ DEMİRBAŞ, 2003, s. 158

zalimane veya insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele tarzlarına veya cezaya tabi kılınmayacaktır” hükmünü içerir. 16 Aralık 1966 tarihli Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile 10 Aralık 1984 tarihli İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşmede de, insan onurunun korunması benimsenerek her türlü kötü muamele ve işkence yasaklanmıştır. Dolayısıyla cezalar zalimane, insanlık dışı ve aşağılayıcı olmayacaktır.⁵⁴

1955 yılında Cenevre’de düzenlenen bir kongrede belirlenen “*Hükümlülere Muamelede Asgari Esaslar*” 1957 yılında Birleşmiş Milletlerce kabul edilmiştir. Bu karardaki en önemli maddeler şu şekildedir:⁵⁵

1) Cezaevleri, kişilerin yaşamına bedeni ve ruhi sağlıklarına yönelik bir tehdit içermeyen ve iyi örgütlenmiş kurumlar olmalıdır;

2) Cezaevleri, tutuklu ve hükümlülere karşı hiçbir ayrımcılık yapılmaksızın davranıldığı yerler olmalıdır;

3) Bir suçlunun mahkeme tarafından hapis cezasına mahkûm edilmesi, yoğun bir üzüntü ve acının var olduğu bir cezanın uygulanması demek olduğundan; cezaevleri koşulları, cezanın niteliğinde bulunan bu üzüntü ve acıyı artıracak şekilde oluşturulamaz.

4) Cezaevindeki faaliyetler, mümkün olduğunca cezanın çekilmesinden sonra hükümlünün toplum içindeki yerini tekrar almasına yardım etmeye yönelmelidir. Bu yüzden, cezaevleri kuralları ve uygulanan rejim, hükümlünün kişisel özgürlüklerinin, dışarıyla kurduğu toplumsal ilişkileri ve kişisel gelişimine yönelik imkânları kesinlikle gereğinden fazla kısıtlamamalıdır. Cezaevi kuralları ve uygulanan rejim, normal toplum yaşamıyla bütünleşmeye ve uyum sağlamaya yardımcı olmalıdır.

⁵⁴ DEMİRBAŞ, 2003, s. 40

Alınan kararlara Birleşmiş Milletler 1990 Yılında “*Mahpuslara Muamelenin Temel İlkleri*” başlıklı kararları da eklemiştir. Bu kararlardan bazıları şu şekildedir:⁵⁶

1. Bütün mahpuslara doğuştan sahip oldukları insanlık onurunun ve değerini gerektirdiği saygıyla muamele yapılır.

2. Irk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya başka bir statüyle, mahpuslara hiçbir ayrımcılık yapılamaz.

3. Bununla beraber, yerel koşulların gerektirmesi halinde, mahpusların ait oldukları grubun dinsel inançlarına ve kültürel gereklerine saygı gösterilir.

4. Hapishanelerin mahpusları hapishanede tutma ve toplumu suça karşı koruma görevleri, Devletin diğer toplumsal amaçlarına ve toplumun her bir üyesinin gelişimini ve iyiliğini yükseltmek olan temel görevlerine paralel bir biçimde yerine getirilir.

5. Bütün mahpuslar, hapislik şartlarının açıkça gerektirdiği sınırlamalar dışında, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’nde, ilgili Devletin taraf olması halinde, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nde, Sivil ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nde ve bu Sözleşmeye ek Seçmeli Protokol’de yer alan haklara ve ayrıca Birleşmiş Milletler Sözleşmelerinde düzenlenen diğer hakları kullanma hakkına sahiptir.

6. Bütün mahpuslar, insan kişiliğinin tam olarak geliştirilmesi amacıyla yapılan eğitsel ve kültürel faaliyetlerde yer alma hakkına sahiptir.

7. Bir ceza olarak hücre hapsinin kaldırılması veya bu cezanın kısıtlanması yönünde çaba gösterilir ve gösterilen çabalar teşvik edilir.

⁵⁵ DEMİRBAŞ, 2003, s. 41-42

⁵⁶ Muğla Üniversitesi, 2010, Muğla, <http://bliss.mu.edu.tr/tezdb/55395.pdf>(ET: 14.02.2011)

8. Mahpusların, ülkedeki emek piyasasıyla yeniden bütünleşmelerini kolaylaştıracak ve kendilerinin ve ailelerinin geçinmelerine katkıda bulunmalarına imkân verecek, tatmin edici bir ücret alabilmelerini sağlayacak iş şartları yaratılır.

9. Mahpuslar, hukuki durumlarına dayanan bir ayrımcılığa maruz kalmaksızın, ülkede sağlanan sağlık hizmetlerine ulaşma hakkına sahiptir.

10. Halkın ve toplumsal kuruluşların katılımı ve yardımıyla ve mağdurların menfaatleri dikkate alınarak, daha önce mahpus olanların mümkün olan en iyi şartlar altında toplumla yeniden bütünleşmeleri için gerekli şartlar yaratılır.

11. Yukarıdaki prensipler tarafsız bir biçimde uygulanır.

Hükümlülerin insan hakları hususunda, Avrupa Konseyi çerçevesinde hazırlanan 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan bazı maddeler önem taşımaktadır. Bu Sözleşmenin ikinci maddesi; yaşam hakkından; üçüncü maddesi işkence ve diğer aşağılayıcı cezaların verilmesinin insanlık suçu olduğundan; beşinci maddesi özgürlük ve güvenlik hakkından; altıncı maddesi adil yargılanmaktan ve bu maddeyle bağlantılı olarak on dördüncü madde ise kanun önünde eşitlikten bahsetmektedir.⁵⁷

İnsanlık dışı cezalardan olan ölüm cezası Türkiye'de bazı suçlar için 2002 yılında, 2006 yılında da tamamen kaldırılmıştır. Türkiye'de 26.02.1988 tarih ve 3411 sayılı kanun ile onaylanan "İşkence ve İnsanlık Dışı veya Alçaltıcı Ceza ve Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi" yürürlüğe girmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da hükümlüler açısından önemli hükümler mevcuttur. Bu hükümler şunlardır:⁵⁸

⁵⁷ DEMİRBAŞ, 2003, s. 42

⁵⁸ T.C. Anayasası, 2010, s. 28-50

- “Herkes kişiliğine bağlı, dokunulamaz, devredilemez, vazgeçilemez, temel hak ve hürriyetlere sahiptir” (md.12).

-“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez” (md.38)

- Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç yirmi dört saat içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hâkim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal, sıkıyönetim ve savaş hallerinde uzatılabilir. Yakalanan veya tutuklanan kişinin durumu, soruşturmanın kapsam ve konusunun açığa çıkmasının sakıncalarının gerektirdiği kesin zorunluluk dışında, yakınlarına derhal bildirilir.

- Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir. Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest, bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir”(md.19)

- Tutuklu ve hükümlülerin insani yaşam koşullarının ne olduğu ve haklarının nasıl güvence altına alınacağı Türkiye’de olduğu kadar dünyada da halen tartışılmaktadır. Özellikle hapishanelerde insani koşulların ne derece sağlandığı ve mahpuslara adaletli davranılıp davranılmadığı en önemli tartışma konuları olarak gözükmektedir. 19.Yüzyılda Avignon’da (Fransa) La Massola’ya uygulanan ceza bu

utanç durumunun insanlık tarihi açısından çok da uzak olmadığını kanıtlar niteliktedir:

“Mahkûm gözleri bağlı olduğu halde bir direğe bağlanmıştır; darağacının üzerinde etrafı çepeçevre üzerinde demir kancalar olan kazıklarla kaplıdır. Günah çıkartıcı, işkence gören kişinin kulağına konuşmaktadır ve onu kutsadıktan hemen sonra, elinde mezbahalarda kullanılanlar gibi demir bir gürz olan cellât, talihsizin şakağına bütün gücüyle bir darbe indirmiş ve o da yere cansız düşmüştür. O anda, elinde büyük bir bıçak olan motris exactor (cellat) onun boğazını kesmiş ve her tarafına kan bulaşmıştır, bu da bakanlara dehşet veren bir manzara olmuştur; onun sinirlerini iki topuğuna kadar yarmış, sonra karnını deşerek, kalbini, karaciğerini, dalağını, akciğerlerini sökmüş, bunları demir bir kancaya takmış ve onları tıpkı hayvan sakatatına yapıldığı gibi parçalara böldükçe başka kancalara asmıştır.”⁵⁹

Foucault'nun azap çektirme yöntemlerinin, adaleti sağlamak için uygulanmasına yönelik verdiği örneklerden biri de, bu örnektir. Bu tarz örnekleri çoğaltmak mümkündür; Avrupa Konseyi'nin 2008 yılında Fransız Hükümetine cezaevlerindeki koşulları iyileştirme uyarısında bulunması,⁶⁰ bu sorunun yalnızca gelişmekte olan ülkelerde değil, yerleşik demokrasilerde de güncel ve önemli olduğunu gösteriyor.

Günümüzde Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkede cezaevi doluluk oranları ve yaşam koşulları halen tartışılmaktadır. “Mahpusların hakları” hapisanelerin ortaya çıkışından bu yana hukukçular, yardımseverler, mahkûm aileleri dernekleri, bilim insanları, politikacılar tarafından tartışılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁵⁹ FOUCAULT, 2006, s. 96

⁶⁰ <http://haber-ab-konseyi-nden-fransa-ya-cezaevi-elestirisi-179590.htm>

Tutuklu, uzun yıllar boyunca toplumdan dışlanmıştır. Mahpusun da insan olduğu ve sırf insan olduğu için bazı temel haklarının var olduğu fikri zamanla kabul görmeye başlamıştır. Bu bilinçlenme durumu, devlet ve uluslararası düzeyde gerçekleşmiştir. Kuşkusuz, hapisane bir yönü ile toplumu koruma bakımından suçluların konulduğu ve kaçmamaları gereken bir yer olma özelliğini devam ettiriyor. Ama hapisane aynı zamanda mahpusu tahliye sonrası toplumsal yaşama hazırlayan bir yer olma özelliğini de taşıyor. Bu nedenle hapisanede cezanın uygulandığı dönemin nasıl geçirileceği hususu çok önemlidir. Hapishanelerdeki tüm faaliyetlerin suçlunun topluma kazandırılmasına yönelik olarak yapılması insan hakları açısından önem arz etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

CEZA İNFAZ KURUMLARI

2.1. İNFAZ KAVRAMI VE TARİHSEL SÜREÇTE İNFAZ

Ceza infaz kurumlarını ele almadan önce, infaz kavramı üzerinde durmak yararlı olacaktır. İnfaz kavramının sözlük anlamı, bir emrin yerine getirilmesidir. Ceza Hukukundaki anlamı ise, kesinleşen ceza mahkûmiyetine ilişkin kararlar ile tutuklama kararlarının yerine getirilmesidir.⁶¹

İnfaz kavramını hukukun suç saydığı bir eylemde bulunulmasından sonra bireyin suçuna denk bir cezanın verilmesi olarak değerlendirirsek, infaz hukuku da cezanın başlangıcından bitimine kadar geçen süreçte tabi olunan hukuk olarak nitelenebilir.

İnfazının süresi cezanın süresiyle aynıdır. Hukuki bir merci tarafından verilen cezanın hangi yöntemlerle uygulanacağı noktasında infazın amacıyla karşılaşmaktayız. İnfazın amacı, verilen cezanın bağlı bulunduğu hukuksal sisteme göre değişiklik göstermektedir. İnfazın amacında, mahpusa uygulanacak muamelenin ve verilecek cezanın insan haklarına aykırı bir uygulama olmaması önemlidir. Ceza infazının amacının düzenlendiği Alman Ceza İnfaz Yasasının 2 inci paragrafında , “hürriyet bağlayıcı cezanın infazı sırasında hükümlünün gelecekte, suç işlenmeksizin toplumsal sorumluluk içinde yaşama yeteneğinin oluşturulması gerektiği” belirtilmiştir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki

⁶¹ YILMAZ, 2008, s.4

Kanunun, infazdaki temel amacı düzenleyen 3 üncü maddesinde, infazın amacı, “ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara nizamlara ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak” şeklinde açıklanmıştır.⁶²

İnfazın tarihçesine baktığımızda eski dönem uygulamalarında, Romalılar döneminde hapsetme bir cezadan çok güvenlik önlemi olarak görülmekteydi. Asi askerler ve kölelere yönelik bir uygulama olduğunu söylemek mümkündür. Bu dönemde en dikkat çekici infaz yöntemi ise günümüzde birçok ülkede uygulanan “ev hapsidir.” Ev hapsi cezası Roma döneminde kişilerden alınan sözle uygulanıyordu.⁶³ Hapis cezasının suçluyu ıslah etme ve bazı durumlarda korkutma gayesiyle ortaçağ başlarında kilise hukukunda da infaz edildiği göze çarpmaktadır. Her feodal beyin ve yüksek din âliminin kendisine bağlı bir cezaevi ya da zindanı bulunmaktaydı.

Spierenburg, modern ceza infaz kurumlarının oluşumunu hazırlayan, ortaya çıkışına öncülük eden bazı kurumlar olduğunu belirterek bunları; manastır, rahibe evleri, hastaneler ve tımarhaneler olarak belirtmektedir. Kurumsal yerlerdeki duvar yükseklikleri ve güvenlik koşullarından yola çıkan Spierenburg, bu kurumların modern ceza infaz kurumlarının temeli olduğunu belirtmektedir.⁶⁴

⁶² KAMER, 2001,s.33

⁶³ BARDAK, 1996, s.76

⁶⁴ Aktaran, SAVCI, 2004, s.9

2.2. Modern Ceza İnfaz Kurumları ve Çeşitleri

Modern ceza infaz kurumlarının ilk örneklerini Belçika’da 1930 yıllarında, yeni infaz yöntemleri arayışında görmekteyiz. 1930’lu yılların öncesinde modern anlamda olmasa da ilk ıslahevleri ve hapisane modelleri 16. ve 17. yüzyılın başlarında İngiltere ve Hollanda’da ortaya çıkmıştır. Nüfus artışı ve gelişen teknoloji suçun çeşitlenmesini sağlamıştır. Modern ceza infaz kurumlarının ortaya çıkışıyla beraber, suçlu olarak nitelendirilen bireylerin de insan haklarının olduğu tartışma konusu olmaya başlamıştır.⁶⁵

Modern ceza infaz sistemlerini üç başlık altında değerlendirmek mümkün olur.

Bunlardan ilki “Topluluk Sistemidir”. Bu sistemde hükümlüler cezalarını birlikte geçirmektedirler. Çocuklar, hükümlü ve tutuklular bir arada, değişik suç grupları aynı yerde kalmaktadırlar. Bu sistemde değişik suç grupları birlikte kaldığından, mahkûmların birbirlerini etkiledikleri düşünülerek sık sık eleştiriye maruz kalmaktadır.⁶⁶

Topluluk Sistemi’ne tepki olarak “Hücre Sistemi” ortaya çıkmıştır. Bu sisteme göre ise, hükümlü ve tutuklular birbirlerinden ayrı hücrelerde cezalarının sürelerini geçirmektedir.⁶⁷ Hücre Sistemi Philadelphia ve Pensilvanya’daki hapisane sistemlerinin hücreli bir yapı oluşturmasıyla ortaya çıkmıştır. 1970 yılında Franklin’in kurduğu Philadelphia ve Pensilvanya infaz kurumları, hükümlülerin tek başlarına bir hücrede kalmalarından kaynaklanan çeşitli psikolojik sorunları da ortaya çıkarmıştır.

Hücre Sistemi üzerine çalışmalar yapan bilim insanları ve dini görevliler cezaevleri için yeni bir reform yapılması düşüncesini ortaya koymuştur. Reformun

⁶⁵ SAVCI, 2004, s. 54

⁶⁶ BARDAK, 1996, s. 96

⁶⁷ BARDAK, 1996, s. 114

özü “suçlu için hapisaneyi biçimlendirme” fikriyle ifade edilebilir. Böylece Hücre Sistemi’nin getirdiği sorunları, özellikle mahpusların psikolojileri üzerindeki olumsuz etkileri ortadan kaldırmak üzere Tedrici Serbesti Sistemi ortaya çıkmıştır.⁶⁸

Bu sisteme göre, hükümlü veya tutuklu katı bir Hücre Sisteminde cezasının infazına başlamakta, zamanla gündüzleri başka mahpuslarla bir arada bulunabileceği daha serbest bir sisteme geçiş yapmaktadır. Tedrici Serbesti Sisteminde hükümlünün cezai süresi, şartlı tahliye ile son bulmaktadır.⁶⁹

Ceza infaz kurumlarında bulunan mahkûmların özgürlüklerinin, kanunla veya yetkili bir merci tarafından sınırlandırıldığını belirtmek mümkündür. Özgürlük, insanların her zaman istedikleri, çok zaman arkasından koştukları elde etmeye çalıştıkları değerdir.⁷⁰ Günümüzde ceza infaz kurumları, mahkûmun özgürlüğünü tamamen kısıtlayan yerler olarak değil, özgürlüklerin belirli bir disiplinle sınırlandırıldığı yerler olarak kabul edilir. Bu kurumların fiziki yapısını bina, personel, araçlar, demirbaşlar meydana getirmektedir

Türkiye’deki infaz sisteminin temelini, seksenbir yıl önce yürürlüğe giren ve yedi kez değiştirilen 14 Haziran 1930 tarih ve 1721 sayılı *Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanun*, kırkaltı yıl önce yürürlüğe giren ve yirmi iki kez değiştirilen 13 Mayıs 1965 tarih ve 647 sayılı *Cezaların İnfaz Hakkında Kanun* ile kırkdört yıl önce yürürlüğe giren ve sekiz kez değiştirilen 05 Temmuz 1967 tarihli *Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük oluşturmaktadır.*⁷¹ Ancak bu mevzuatın günümüzün ihtiyaçlarını karşıladığı söylenemez.

⁶⁸ BARDAK, 1996, s. 36

⁶⁹ BARDAK, 1996, s. 40

⁷⁰ HACIKADİROĞLU, s. 27

⁷¹ KAMER, 2007, s. 29

Türkiye’de modern ceza infaz kurumlarının oluşumunda 13 Mayıs 1965 tarihli Türk Ceza Kanunu’nun 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun kabulüyle birlikte önemli reformların gerçekleştiğini belirtebiliriz. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanuna göre mahkumun cezaevinde, cezasını infaz (yerine getirme) etme sisteminin birinci aşaması, cezanın yirmide birine eşit bir sürenin geceli gündüzlü hücrede geçirilmesidir. İkinci evre ise hükümlünün geceleri hücrede, gündüzleri ise diğer mahkûmlarla bir arada bulunmaktadır.Üçüncü evrede hükümlünün iş esasına göre geçirdiği cezaevi süresinden geçen her gün dört günlük mahkûmiyetine sayılmaktadır. Ceza infazının son evresinde ise hükümlü mahkûmiyetinin geri kalan süresini son aşamada geçirirken, geçen her gün mahkûmiyetinden iki gün olarak hesaplanmaktadır.⁷²

647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun kabulüyle birlikte yapılan değişimlerde; hücre cezasının kaldırılması, cezaların şahsileştirilmesi, bazı hallerde hükümlülere izin hakkının verilmesi, kısa süreli hapis cezalarının yerine maddi (para) cezalarının getirilmesi, ceza infaz kurumları içerisinde özel servislerin kurulması ve ceza infaz kurumlarındaki personelin eğitilerek yetenekli hale getirilmesi gibi köklü farklılıklar göze çarpmaktadır.⁷³

Yapılan düzenlemelere ek olarak, hükümlünün ceza süresi boyunca gözlemlenmesi öngörülmüştür. Bu durum bireyselleşmiş bir ceza anlayışının yerleşmemeye başladığı şeklinde yorumlanabilir. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunla birlikte insan gücü verimli bir şekilde kullanılarak hükümlüleri kapsayacak bir çalışma anlayışı da ortaya çıkmıştır.

Tarihsel süreç içerisinde ceza infaz kurumları, önceleri sağlıksız koşulları içinde barındıran, daha çok suçluların toplumdaki yalıtımını amaçlayan, insan

⁷² BARDAK, 1996, s. 43

haklarının ihlal edildiğinin düşünöldüğü yapılarıdır. Sonraları ise, ceza infaz kurumlarının amaçları arasına mahkumu toplumsal yaşama hazırlamak hedefi de dahil edilmiştir.

Türkiye’de 504 ceza infaz kurumu ve tutukevi bulunmaktadır. Ceza infaz kurumu olarak planlanmış binaların yanı sıra, ceza infaz kurumu olarak planlanmamış il ve ilçe infaz kurumları, kiralık ceza infaz kurumları, çocuk islahavleri de bulunmaktadır. Ceza infaz kurumlarının toplam kapasitesi 64.236, hükümlü ve tutuklu, mevcudu ise 70.320 kişidir.⁷⁴ Mahkûm kapasitesi ve mahkûm sayısı düşünöldüğünde, yeni ceza infaz kurumlarına ihtiyacın oluştuğunu belirtebiliriz.

Tarihsel süreç içerisinde oluşturulan ceza infaz kurumlarında görev alan personeli: kurum müdürleri, kurum ikinci müdürleri, doktorlar, dış hekimleri, öğretmenler, psikologlar, sosyal çalışmacılar, sosyologlar, saymanlar, idare memurları, infaz ve koruma başmemurları ve infaz koruma memurları olarak sıralayabiliriz.

Ceza infaz kurumlarını kapalı ve açık ceza infaz kurumları olarak belirlemek tüm ceza infaz kurumları açısından geçerli bir sınıflandırma modelidir. Ceza infaz kurumları genel hatlarıyla üç gruba ayrılarak da incelenebilir. Bunlar, kapalı ceza infaz, kadın ve çocuk ceza infaz ve açık ceza infaz kurumlarıdır.

2.2.1. Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

Kapalı ceza infaz kurumları, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzüğün 10. maddesinde, “içten ve dıştan koruma ile görevli personeli bulunan,

⁷³ BARDAK,1996, s. 62

⁷⁴ GÜNEY, 2010, s. 66

firara karşı mâniaları olan, kanunlarda ve tüzükte belirtilen haller dışında dışarıyla irtibat ve ihtilatı mümkün olmayan cezaevleri” olarak tanımlanmıştır.⁷⁵

Kapalı ceza infaz kurumları firara karşı güvenlik tedbirlerinin yoğun olarak uygulandığı yapılardır. Bu kurumlarda, mimari ve teknik donanımının güvenlik tedbirlerine uygun bir şekilde oluşturulması ve kurum çalışanlarının davranışları için de eğitim anlayışının oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda firarlara karşı güvenlik tedbirleri için silahlı bir koruma ihtiyacı karşımıza çıkmaktadır. Demir parmaklı kapı ve pencerelerin sürekli bir kilitlilik halinin mevcut olduğunu belirtmek mümkündür. Kamera sistemi ile sürekli bir kontrol mekanizmasının işlerliği önem arz etmektedir.

Kapalı ceza infaz kurumlarının iç güvenliği Adalet Bakanlığı personeli, dış güvenliği ise İçişleri Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. Dış korumanın amacı, dışarıdan gelebilecek saldırı ve içerden gerçekleşebilecek firarı önlemeye yönelik bir uygulama iken, iç güvenlik yine dışarıya firarı ve içerde oluşabilecek kaos ortamını engellemek adına uygulanmaktadır.⁷⁶

Kapalı ceza infaz kurumları büyüklük ve planlarına göre A, B, C, E, F, H, K ve L tipi olmak üzere sınıflandırılmaktadır.

A Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları, taş örme duvarlarla kurulu, düşük kapasiteli ve az güvenli yapılarıdır. İçerde bulunan bir iç bahçe vardır ve koğuş pencereleri, “avlu” olarak da adlandırılan bu iç bahçeye bakmaktadır. Bu kurumlarda banyo, mutfak ve kütüphane gibi eklentiler de bulunmaktadır.⁷⁷

B Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları, A Tipinde olduğu gibi taş örme duvarları bulunan yedi koğuş ve iç bahçenin mevcut olduğu, disiplin hücresi olarak

⁷⁵ DEMİRBAŞ, 2003, s. 319

⁷⁶ DEMİRBAŞ, 2003, s. 319

⁷⁷ DEMİRBAŞ, 2003, s. 320

nitelendirilen yerlerin olduğu yine, banyo, mutfak ve kütüphanenin mevcut olduğu kurumlardır.

C Tipi Ceza İnfaz Kurumu, A ve B tipiyle aynı özellikleri göstermekle beraber, dört disiplin hücresi içermesi ve sekiz koğuş bulunmasıyla ayrılmaktadır.

K Tipi Ceza İnfaz Kurumu, taş örme duvarlar yerine beton ve tuğla kullanılarak inşa edilmiştir. Bu kurumlar A Tiplerinin yerine 1970'li yıllarda inşa edilmiştir.⁷⁸

E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları, yine beton ve tuğla ile inşa edilen onsekiz koğuş ve seksen gözlem odasının mevcut olduğu, konferans ve ziyaretçi yerlerinin olduğu, ibadethane, mutfak ve ayrı ayrı havalandırma bahçelerinin mevcut olduğu yapılarıdır.⁷⁹

L Tipi ise yedi bloktan oluşmaktadır. Bloklardan biri idari bina olarak ayrılmaktadır. Her blok farklı kapasitelerde bölümlerden oluşmaktadır. (üç, beş ve yedi kişilik) Her hükümlünün bölüm içerisinde 12 metrekarelik alanı bulunmaktadır. Yine her bölümde 83 metrekarelik ortak alan ve havalandırma bahçesi mevcuttur. Yatakhane olarak adlandırılan odalarda tuvalet, lavabo, duş, ışıklı çağırma butonu, elektrikli ısıtıcı, televizyon anten girişi, çok kanallı radyo sistemi bulunmaktadır.⁸⁰ L tipi kapalı ceza infaz kurumları modern en son yapılan ceza infaz kurumları olduğundan, hükümlü ve tutukların yaşam alanları biraz daha insan haklarına uygun hale getirildiğini söyleyebiliriz.

Kapalı ceza infaz kurumları, kendi aralarında, özel tip ceza infaz kurumları, münferit tip ceza infaz kurumları, kadın ve çocuk ceza infaz kurumları olarak ayrılmaktadır.

⁷⁸ DEMİRBAŞ, 2003, s. 321

⁷⁹ DEMİRBAŞ, 2003, S. 322

⁸⁰ KURT, 2007, s. 87

Özel tip ceza infaz kurumları, “ kamu düzenini sağlamak, hür demokratik rejimi ve devletin bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devlet ve cumhuriyet yapısını tehlikeye düşürmek, temel hak ve özgürlükleri yok etmek, din, dil, ırk ve mezhep ayrımı yaratmak, terörist ve anarşist vasıflı kişilerin yer aldığı infaz kurumlarıdır.”⁸¹

Münferit tip ceza infaz kurumlarında ise, anarşi ve terör suçundan hüküm giyenler ile bağlı bulunduğu kurumdaki iyileştirme çabalarına karşı gelen, ıslah olmayan olarak nitelendirilen, diğer hükümlü ve tutukluların can güvenliğini tehdit eden, iki yıl içinde üçten fazla hücre cezası almış olan hükümlülerin bulundurulduğu yerlerdir. Bu tip ceza infaz kurumlarında hükümlüler bir araya getirilmezken banyo ve havalandırma ihtiyaçları tek tek karşılanmaktadır.⁸²

Kapalı kadın infaz kurumlarında kadın hükümlüler bulunmaktadır. Kapalı çocuk ceza infaz kurumu ise, suçu işlediği zaman on beş yaşını bitirmiş olan on sekiz yaşını tamamlamayan hükümlülerin kaldığı infaz kurumlarıdır.⁸³

Kapalı ceza infaz kurumlarının en önemli özelliği yüksek bir güvenlik ve gözlem mekanizmasının gelişmiş olmasıdır. Amerika ve Kanada gibi ülkelerde tehlikeli suçlu olarak nitelendirilen kişilerin bulunduğu “yüksek güvenli” olarak nitelendirilen infaz kurumları da mevcuttur. Bu kuruluşlarda mahkûmlar yirmi dört saat gözlem altında tutularak, günlerinin yirmi üç saatini hücrede, bir saatini ise açık havada geçirmektedirler.

2.2.2. Kadın ve Çocuk Ceza İnfaz Kurumları

Kadın suçluluğunda davranışın kaynağının, erkeklere oranla duygusal dünyadan geldiği ve sonrasında bu dünyayı şekillendirdiği düşünülmektedir. 2005

⁸¹ BARDAK, 1996, s. 333

⁸² BARDAK, 1996, s. 338

⁸³ BARDAK, 1996, s. 339-340

yılında Türkiye’deki hükümlü ve tutuklu sayısı 55.864 kişi iken bu sayının 1.812’sini kadın hükümlü ve tutuklular oluşturmaktadır.⁸⁴

Bu bağlamda 2005 yılına ait verilerde de görüldüğü üzere kadın suçluluğunun erkek suçluluğuna oranının oldukça düşük olduğu gözlemlenmektedir. Bu oransal dağılım üzerine Türkiye’de 2005 yılına ait verilerde 425 adet ceza infaz kurumu bulunurken bunlardan yalnızca dört tanesi kadın kapalı ceza infaz kurumu olarak kullanılmaktadır.⁸⁵

Çocuk ceza infaz kurumlarına baktığımızda, 2002 tarihli verilerde belirtildiği üzere Türkiye’de 384’ü tutuklu 272’si hükümlü olmak üzere 656 çocuk, infaz kurumlarında bulunmaktadır. 2008 yılı itibariyle bu sayı 2556’ya çıkmaktadır. Çocuk hükümlü ve tutuklu sayısındaki artışın ya da azalışın, toplumun gelişim ve yaşam standardındaki iyileşme ya da kötüleşmeye paralel olduğunu söyleyebiliriz. Çocuk hükümlü ve tutuklu kavramları henüz 18 yaşını doldurmamış bireyler için kullanılmaktadır. Doç.Dr.Mustafa T.Yücel’in belirttiği üzere, “çocuğun kendine özgü bir çevrede geliştiği ve davranışlarının, yetişkinlere özgü genellikle kabul edilen değerler sisteminde karşılığı olmayan saik ve nedenlere dayandığı ve çocuklarda görülen anormal/antisosyal ve suçlu eylemlerinin kökenlerinin uyum göstermediği ve sıklıkla yetişkinlerin dünyasıyla olan ilişkilerde saklı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla “çocuk suçluluğunu” “suça itilen çocuklar” olarak ele almak yerinde olacaktır.”⁸⁶

Türkiye’de 12-15 ve 16-18 yaş grubu çocuk ve küçüklerin hürriyeti bağlayıcı cezaları, firara karşı engelleri bulunup, iç ve dış güvenlik personeli olan eğitim ve öğretim esasına dayalı kurumlarda infaz edilmektedir.

⁸⁴ MURAT, s. 12-17

⁸⁵ MURAT, s. 15

⁸⁶ YÜCEL, 2001, s. 131

İslahevi olarak bilinen ceza infaz kurumları 11 yaşını tamamlayan ve 15 yaşını tamamlamamış çocukların ve küçüklerin kaldığı, eğitim ve öğretimin devam ettiği, tiyatro, müzik, spor faaliyetlerinin sağlandığı kişilik kazanımına yönelik olarak oluşturulmuş kurumlardır. Bu kurumlarda çocukların mesleki eğitim almaları amacıyla Çıraklık Eğitim Merkezlerine gönderilmesi uygulaması da mevcuttur. Türkiye’de Ankara, İzmir ve Elazığ’da olmak üzere üç adet ıslahevi mevcuttur. Sadece İzmir-Şirinyer’deki ıslahevinde kız çocukları için ayrı bir bölüm bulunmaktadır.

Çocuk suçluluğu, insan hakları açısından değerlendirildiğinde dikkate alınması gereken sözleşmeler ve kurallar karşımıza çıkmaktadır. Bu sözleşme ve kurallar şunlardır:⁸⁷

- 1) Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
- 2) Avrupa İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi
- 3) İşkencenin ve Gayri İnsani ya da Küçültücü Ceza ve Muamelenin Önlenmesi
- 4) Küçükler İçin Adalet Sistemine Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları
- 5) Özgürlüğünden Yoksun Bırakılan Küçüklerin Korunması için Birleşmiş Milletler Kuralları
- 6) Tokyo Kuralları
- 7) Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı
- 8) Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İş Yurtlarının Kuruluş ve İdaresine Yönelik Kanun
- 9) Cezaların İnfazına İlişkin Kanun

Çocuk suçluluğu ve çocuklara verilecek cezalara yönelik konularda insan hakları örgütleri çalışmalarını sürdürmektedir. İnsan hakları örgütlerinin yapmış olduğu çalışmalarda çocukların sağlık, eğitim, kendini geliştirme, ailesi ve sosyal çevresiyle ilişki kurma gibi konular üzerinde önemle durmaktadır.

Çocuklar toplumun geleceğini oluşturmaktadır. Bu bağlamda çocuk suçluluğunun nedenlerinin araştırılması ve çocuklara uygulanan infazın şekli konusunda yeni projeler üretilmesi, çocukların sosyal yaşamdan uzaklaşmamları açısından önemlidir.

2.2.3. Açık Ceza İnfaz Kurumları

Açık ceza infaz kurumları dıştan bir koruma personeli olmayan, firara karşı mâniaları olmayan cezaevleridir. İçerde infaz ve koruma memurları bulunurken iç güvenliği de sağlamaktadırlar. Dışarıda jandarma ya da herhangi silahlı bir koruma personeli bulunmamaktadır.

Açık Ceza İnfaz Kurumları ve Tefkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına dair Tüzük'te açık ceza infaz kurumlarının kapalı ceza infaz kurumlarından ayıran en önemli özellik, firara karşı dıştan koruma olmaması olarak belirtilmiştir.

Açık ceza infaz kurumları yapı bakımından alçak duvarlarla örülü ya da tel çitlerle kapatılmış kurumlardır. Bu kurumlarda hükümlülerin dışarıyla olan telefon bağlantısına kısıtlılık getirilmeyen, haftada bir açık görüşün ve belirli zaman aralığı ile izin hakkı verilen kurumlardır. Açık ceza infaz kurumları, buldukları coğrafi bölgelere, uzaklıklarına ve kapladıkları alanlara göre farklılıklar göstermektedir.⁸⁸

Adalet Bakanlığına bağlı Ceza İnfaz Kurumlarının resmi web sitesinde, açık ceza infaz kurumlarının özellikleri şöyle belirtilmektedir: “Tip proje üzerine inşa

⁸⁷ BERKTİN, 2010, s. 3-8, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1278/>.(ET:17.05.2011)

edilmiş bulunan açık ceza infaz kurumlarının kapasitesi 35 ile 485 kişi arasında değişmektedir. İş esaslı üzerine kurulmuş bulunan açık ceza infaz kurumlarında amaç üretime yöneliktir. Bu nedenle de bu kurumlarda iş atölyeleri bulunmakta ve hükümlüler bu atölyelerde çalıştırılmaktadır. Böylece de atıl durumdaki hükümlü iş gücü üretime kanalize edilmekte ve ayrıca tahliye sonrası bu hükümlülerin bir meslek ve sanat öğrenmeleri amaçlanmaktadır.” şeklinde belirtilmektedir.⁸⁹

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun gereğince açık ceza infaz kurumları, hükümlülerin iyileştirmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edinmelerine yönelik çalışmalar yürüten buna öncelik veren, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan kurumlardır.⁹⁰

“Açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler hangi şartları taşımaktadır?” sorusunun yanıtında karşımıza 17 Haziran 2005 tarih ve 25848 sayılı yönetmelik çıkmaktadır.

Hükümlülerin açık ceza infaz kurumuna ayrılmaları hakkındaki yönetmeliğe göre öncelikli bir gözlem ve sınıflamanın mevcudiyeti gereklidir. Gözlem ve sınıflamada hükümlülerin kişisel özellikleri, bedensel, akli ve sağlık durumları incelenmektedir. İlk kez suç işleyenler ve iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına hükümlü olanlar ile para cezası hapis cezasına çevrilen kişilerin açık ceza infaz kurumuna geçiş işlemleri Cumhuriyet Başsavcılığınca, bunların dışında kalan durumları mevcut olan hükümlülerin işlemleri ise idare ve gözlem kurulu tarafından gerçekleştirilmektedir. Toplam cezalarının beşte birini kapalı ceza infaz kurumlarında iyi halli olarak geçiren ve koşullu salıverilme tarihine en fazla beş yıl kalmış

⁸⁸ DEMİRBAŞ, 2003, s.316

⁸⁹ Adalet Bakanlığı, Ankara, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>.(ET: 13.03.2011)

⁹⁰ SAVCI, 2004, s.64

hükümlüler, ilgili kanun gereğince, cezaları yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında geçiren hükümlülerden cezalarının üçte birini açık ceza infaz kurumda iyi halden geçiren ve koşullu salıverilme tarihine en fazla üç yıl kalan mahkûmlar açık ceza infaz kurumuna ayrılabilir. ⁹¹

Çocuk ve genç hükümlülerin açık ceza infaz kurumuna ayrılmaları yine aynı Yönetmelikte şu şekilde belirtilmektedir: “Çocuk kapalı, gençlik kapalı, çocuk eğitim evleri ile kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerinde cezası infaz edildiği sırada, onsekiz yaşını bitirmiş olup da yirmibir yaşını doldurmamayan, kurum içinde veya dışında eğitime devam etmeyen gençlerin durumu, bu yönetmelikte belirtilen koşullara uyduğu takdirde, cezaları gençlik açık ceza infaz kurumlarında infaz olunur. Gençlik açık ceza infaz kurumları kuruluncaya kadar, büyüklere mahsus açık ceza infaz kurumlarının gençler için ayrılmış bölümünde barındırılır... Çocuk eğitim evlerinde cezası infaz edildiği sırada, kurum içinde veya dışında herhangi bir eğitim ve öğretim programına devam etmekte iken yirmi bir yaşını dolduran hükümlüler, koşullu salıverilme tarihine beş yıldan az süre kaldığı takdirde, açık ceza infaz kurumuna ayrılabilir. ” ⁹²

25848 sayılı Yönetmelikte hükümlülerin hangi koşullar altında açık ceza infaz kurumlarına ayrılamayacağına dair hükümler de yer almaktadır. Bu hükümler şunlardır: ⁹³

- 1) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olan hükümlüler,
- 2) Haklarında ikinci defa tekerrür hükümleri bulunanlar,

⁹¹ Adalet Bakanlığı, Ankara, Mevzuat ve Yönetmelikler1, Ankara, www.cte.adalet.gov.tr/mevzuat/_yonetmelik/acik_cezaevi_yon.doc.(ET:13.03.2011)

⁹² Adalet Bakanlığı, Ankara, Mevzuat ve Yönetmelikler2, Ankara, www.cte.adalet.gov.tr/mevzuat/_yonetmelik/acik_cezaevi_yon.doc.(ET:13.03.2011)

⁹³ Adalet Bakanlığı, Ankara, Mevzuat ve Yönetmelikler3, Ankara, www.cte.adalet.gov.tr/mevzuat/_yonetmelik/acik_cezaevi_yon.doc

3) Haklarında iyi hal kararı verilse bile, 5275 sayılı kanununun 44 üncü maddesinde sayılan eylemlerden dolayı iki kez hücreye koyma cezası alan hükümlüler,

4) Örgütlü suçlardan hükümlü olanlar,

5) Eğitimevleri hariç kapalı ve açık ceza infaz kurumlarından firar eden hükümlüler,

6) Koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle, kalan cezasının infazının sürdüğü mahkûmlar, şeklinde açıklanmaktadır.

Açık ceza infaz kurumlarının getirdiği en önemli farklılardan biri de hükümlülerin çalıştırılmasına yönelik olarak yürütülen çalışmalardır.

2.3. Hükümlülerin Çalıştırılması

Hükümlülerin çalıştırmaya başlamasının tarihçesine baktığımızda, kapatılmanın tarihçesiyle doğru orantılı, gelişim gösterdiğini gözlemlemekteyiz. Kapatılma eylemini gerçekleşmesiyle birlikte karşımıza kapatılan mahkûmların ıslahı hususu çıkmaktadır. Bu bağlamda önceleri kapatılma eyleminin amacının mahkûmu “toplumsal alandan uzak tutuma” şeklinde gerçekleştiğini belirtebiliriz. Hükümlülerin toplumsal yaşamdan uzak tutma yerine ıslah edilmesi gerektiği düşüncesi, hükümlülerin toplumun aksak kısımları olarak değerlendirilmesinden çıkartılmasıyla mümkün hale gelirken, ıslah kavramının da tartışılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Modern ceza infaz kurumlarının ortaya çıkmasıyla beraber mahkûmların çalıştırılması hususu, toplumsal yapıyla bağlantılı olarak değerlendirilmektedir.

Günümüzde hemen hemen her ülkede mahkûmların çalıştırılması o toplumun toplumsal ve kültürel özellikleriyle beraber ele alınmaktadır.

Modern ceza infaz kurumlarının ve mahkûmların sistemli bir şekilde çalıştırılmasının ortaya çıkışının ekonomideki liberal anlayışla gelişim gösterdiği düşünülmektedir. Kapatılma cezasının toplumsal açıdan maliyetli görülmesiyle birlikte, mahkûmların ekonomik katkı sağlayabileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır. İlk örneklerini, İnsan haklarının gelişimi ve mahkûmların da insan olduklarının hatırlanmasıyla birlikte hükümlülerin çalıştırılmasının, ıslah ve toplumsal yaşama hazırlık olarak değişim geçirdiğini belirtebiliriz. Bu noktada insan haklarının önem kazanmasıyla birlikte mahkûmların çalıştırılmasının, eğitimsel ve cezai süresinin bitiminin sonrasında hükümlünün toplumsal alana yeniden kazandırılmasına yönelik projeler de önem kazanmaktadır.

01 Haziran 2005 tarihli Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanununda; “ Kurum hekimi tarafından ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı olduğu belirlenen meslek sahibi olan istekliler, kurum imkânları ölçüsünde belirlenen ücret karşılığında atölye ya da iş yurtlarında çalıştırılabilirler, ”İfadesine yer verilmektedir.⁹⁴

27 Mart 1998 tarihli Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İş Yurtlar Kurumu ve İş Yurtlarının İdare Muhasebe ve İhale Yönetmeliğinde belirtilenlere göre de hükümlü ve tutukluları çalıştırmadaki amaç madde 19 ile düzenlenmiştir. Madde 19'a göre “Hükümlü ve tutukluların çalıştırılmalarındaki amaç, onlara tahliyelerinden sonraki hayatlarını kazandırabilecek derecede bir iş ve sanat öğretmek ve cezaevi sonrası hayatlarına hazırlanıp, topluma yararlı bireyler olarak dönebilmelerini, başarılı olabilmeleri için gerekli bilgilere sahip olmalarını, üretken

⁹⁴ ERDOĞAN,2007, s. 316

olmalarını sağlamak, gündelik ödenmek suretiyle ekonomik yönden rahatlamlarını temin etmek, ceza infaz kurumlarındaki insan gücünün hizmet ve üretime dönüştürülmesi suretiyle ülke ekonomisine katkıda bulunmaktır.”⁹⁵

Türkiye’de mahkûmlar, ancak kurum içindeki atölye ve işyerlerinde çalışabilmektedirler. Ekip halinde yürütülen çalışmalara açık, yarı açık ve kapalı ceza infaz kurumundaki hükümlülük süresinin dörtte birini iyi halle geçiren hükümlüler katılabilmektedir.

Adalet Bakanlığının talimlerinde de belirtildiği üzere; “zorunluluk ilkeleri de göz önünde tutularak, yerel mülki amir ve personelin işbirliği ile tüm kamu kuruluşları, belediye, bankalar, fabrikalar, çeşitli kooperatif ve işletmeler, yatırımcı diğer kuruluşlar, müdür ve yetkililerin katılacağı toplantılar yapıp, kamu ve özel sektöre ait kuruluşlardan hangilerinde hükümlü çalışabileceğinin tespit olunması, çalışma protokollerinin tasvip için Bakanlığa gönderilmesi lüzumu, savcılıklara ve ceza infaz kurumu ve işyurdu yöneticilerine ve ayrıca mülki amirliklere sunulmuştur.”⁹⁶

Ülkemizde de, hükümlülerin çalıştırılması belirli kanunlar çerçevesinde toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı doğrultusunda gerçekleşmektedir. Türkiye’de bulunan ceza infaz kurumlarındaki iş kollarının çeşitlenişi ceza infaz kurumunun bulunduğu bölgenin ekonomik özelliklerini yansıttığını belirtmek mümkün gözükmemektedir. Her açık ceza infaz kurumunda, bölgenin temel üretiminin çeşitlenişine göre, iş alanları da çeşitlilik arz etmektedir.⁹⁷

⁹⁵ BARDAK, 1996, s.38

⁹⁶ BARDAK, 1996, s.40

Tablo 3: Cezaevlerine Göre İşkollarındaki Hükümlülerin Dağılımı

	Ceza İnfaz Kurumları												Toplam
	Edirne	Eskişehir	Çanakkale	Foça	Bursa	Kütahya	Ulucanlar	Ayaş	Dalaman	Niğde	Ceyhan	Sivas	
Tarım	1		2	5		1			9		1		19
Hayvancılık	6			2					7	1			16
Genel Ve İdari Hizmetler	16	10	16	14	7	1	6	8	3	3	6	7	97
Gıda İmalatı	3	2	1	3	2				3	3	5	4	26
Ağaç İşleri Ve Mobilya	1	5	7	1	2		4	3	2	5	5		35
Tekstil, Giyim Ve Döşeme				1		5	2	16	1	8			33
İnşaat İşleri	1	3	2	1		1	1	1	4	3			17
Metal İşler		4	4		2		4	4	1	4	2		25
Kağıt İşleri							10						10
Adliye Hizmetleri					12							2	14
El Sanatları						4							4
Diğer											7		7
Toplam	28	24	32	27	25	12	27	32	30	27	26	13	303

Ceza infaz kurumlarındaki iş kollarını ve bu alanlarda çalışan hükümlü sayılarının bazı ceza infaz kurumlarındaki dağılımını tabloda incelediğimizde, iş kollarının ceza infaz kurumunun bulunduğu bölgenin ekonomik özellikleriyle ilişkili

olduğu görülmektedir. Bölgenin tarıma elverişli olan yerlerinde tarım yapılan açık ceza infaz kurumları kurulmuştur. Bu cezaevlerinde iş kolları genellikle tarım, tarım ürünleri, hayvancılık ve bunlardan elde edilen gıda imalatı üzerine olup, cezaevleri hem kendi gereksinimlerini, hem de çevredeki kamu kuruluşlarının gereksinimlerini karşılamaktadırlar.⁹⁸ Tablo 3’de görüldüğü gibi tarım cezaevlerinde 61 hükümlünün çalıştığı verisi bölgelerin tarıma elverişli olan yerlerinde tarım yapıldığını desteklerken, tekstil sektörünün oldukça geliştiği Bursa’da bu alana dair çalışan hükümlünün bulunmaması bu noktada bölgenin ekonomik faaliyeti ile ceza infaz kurumundaki iş kollarının paralel şekilde ilerlediğini kesin olarak söyleyemeyiz. Ülkemizde hükümlülerin çalıştırılmalarına yönelik iş yurtları faaliyetlerinin artırılması gerekliliği yanında tekstil sektörü gibi günümüz ekonomik ihtiyaçlarına cevap verebilen mesleklere yönelik faaliyetlerde, hükümlülerin çalıştırılmaları teşvik edilmelidir.

⁹⁸ GÜRSOY, 2010, İstanbul

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MALTEPE VE SİLİVRİ
AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARINDA
HÜKÜMLÜLERİN PROFİLİ

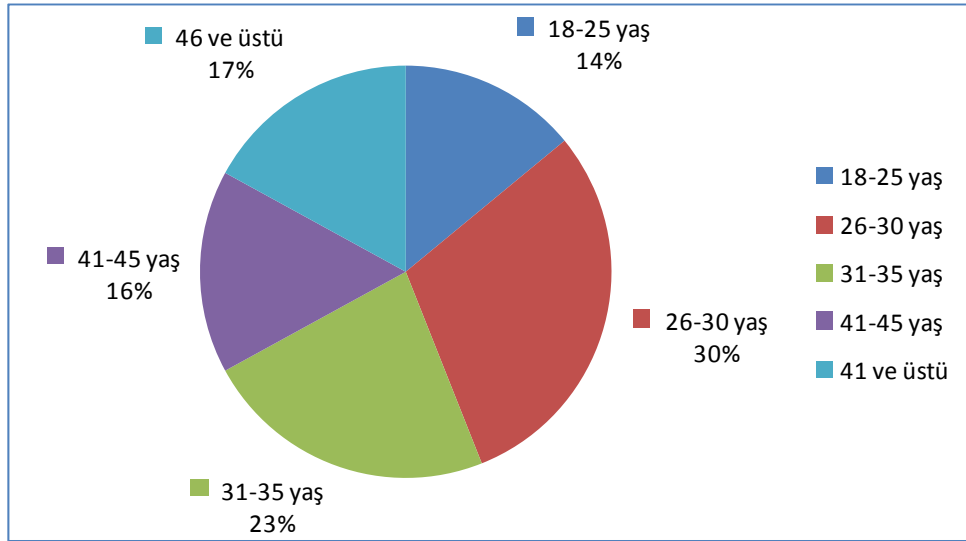
Çalışmamızın bu bölümünde Maltepe ve Silivri açık ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin demografik özellikleri, hükümlülerin ebeveynlerinin eğitim düzeyleri, iş durumları, hükümlünün iş ve çalışma yaşamlarına ait temel özellikleri incelenecektir. Ayrıca hükümlünün işlediği suç, suç geçmişleri ve suçlarına ilişkin değerlendirmeler dikkate alınacaktır.

Bu bölümdeki verilerin kaynağı 15 Ekim 2010 ile 15 Ocak 2011 tarihleri arasında Silivri ve Maltepe açık ceza infaz kurumlarında gerçekleştirdiğim anket çalışmasıdır. Söz konusu ankete her iki kurumdan 50'şer kişi gönüllü olarak katılmıştır.

3.1.HÜKÜMLÜLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ VE SUÇ PROFİLİ

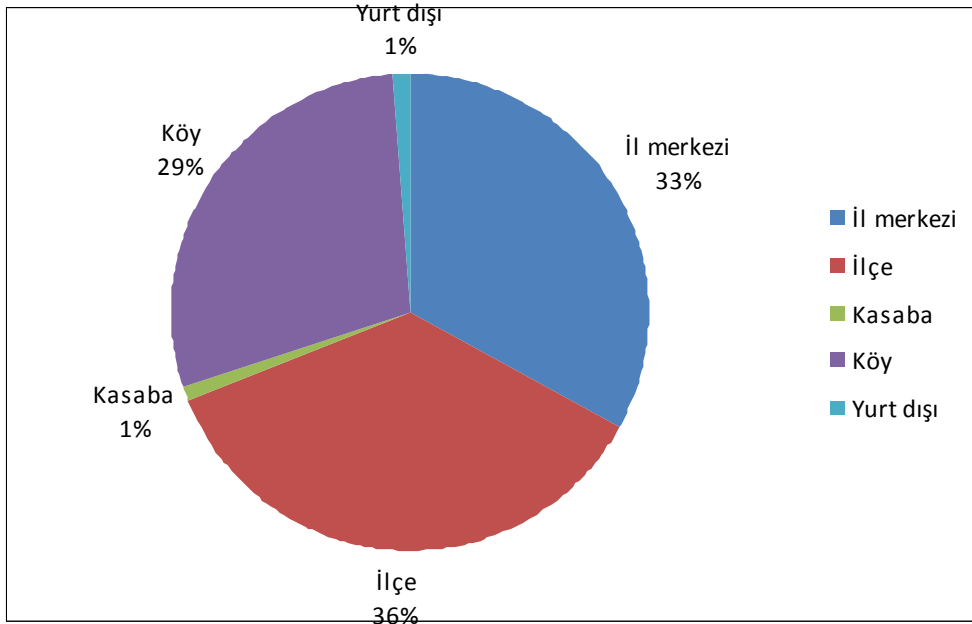
Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan toplam hükümlü sayısı 01.01.2011 tarihi itibarıyla 459 kişidir. Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumunda ise 01.01.2011 tarihi itibarıyla 476 hükümlü bulunmaktadır. Örneklemimiz her iki kurumdan eşit oranlarda hükümlü sayısı seçilerek oluşturulmuştur.

Grafik 1: Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Maltepe ve Silivri açık ceza infaz kurumlarındaki hükümlüleri yaşlarına göre gruplandırırken 18 yaşın yetişkin ceza infaz kurumlarındaki alt sınır olması göz önünde tutulmuştur. Örneklemimizin üst yaş sınırı 46 ve üstü yaş grupları olarak düşünülmüştür. Açık ceza infaz kurumlarında, yaşı kaç olursa olsun tüm hükümlüler bulunabilmektedir. Bu bağlamda ileri yaşta çalışma yaşamına katılamayacak olan hükümlüler de açık ceza infaz kurumunda bulunabilmektedir. Grafiğimizde de görüldüğü üzere örneklemimizden seçtiğimiz yaş gruplarında çalışma yaşamında verimlilik sağlayabilecek kişi sayısı fazla tutulmuştur. Bunun nedeni açık ceza infaz kurumlarında verilen iş ve meslek edinme kurslarının tahliye sonrası verimliliğini denetlemede yardımcı olmasıdır. Ayrıca örneklemin seçiminde iş yapabilme yaşı kadar mesleki eğitime ihtiyaç duyulan bir yaşta olmak da göz önünde tutulmuştur. Bu nedenle 41-45 yaş aralığı yüzde 16, 46 yaş ve üstü yüzde 17, 31-35 yaş aralığı yüzde 23, 26-30 yaş yüzde 30, 18-25 yaş ise yüzde 14 ile temsil edilmiştir. Bu yaş grupları çalışma yaşı açısından en verimli zaman aralıklarını da bize sunmaktadır.

Grafik 2: Hükümlerin Doğum Yerleri

Örneğimizdeki hükümlülerin doğum yerlerine baktığımızda: il merkezi (%33), ilçe (%36) ve köyde doğanlar (%29) araştırmamızın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin doğum yerleri ve sonradan suçu işledikleri yerler dikkate alındığında, suçu işlediği anda buldukları yerle karşılaştırıldığında, ailelerinin ya da hükümlünün, bir şekilde il merkezlerine geldikleri görülmektedir.

Tablo 4: Hükümlülerin Doğum Yerleri ve Yaşadıkları Yerleşim Yerleri

Doğum Yeriniz	Hangi Yerleşim Yerinde Yaşıyorsunuz?				Toplam
	Büyükşehir	Şehir	Kasaba	Köy	
İl Merkezi	31	2	-	-	33
İlçe	23	9	1	3	36
Kasaba	1	-	-	-	1
Köy	19	4	2	4	29
Yurt Dışı	1	-	-	-	1
Toplam	75	15	3	7	100

Tablo 1’de de görüldüğü üzere örnekleminizde bulunan hükümlülerden 29 kişi köyde doğarken bunlardan 19’u büyükşehirde ikamet etmektedir. Yine ilçede doğanların sayısı 36 iken bu kişilerden 29’u büyük şehirde ikamet etmektedir. İl merkezinde doğanların sayısı 33’tür, 33 kişiden 31’i büyükşehirde yaşamaktadır. Bu bağlamda elde ettiğimiz çalışma sonuçları, hükümlülerin büyükşehir ve il merkezlerine yerleştiklerini desteklemektedir.

Hükümlerin doğum yerleri ve yerleşim yerlerine baktığımızda büyük bir kısmının metropol olarak nitelendirilen il merkezlerine geldiklerini gözlemlemekteyiz. Büyükşehirde yaşayanların sayısı örnekleminizin yüzde 75’lik kısmını oluştururken, şehirde yaşayanların oranı yüzde 15, kasabada yüzde 3, köyde yüzde 7 olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda doğum yeri, hükümlülerin kendi deyişle “memleket” olarak nitelendirilen yerler grafik 2’deki verilerimizden hareketle, hükümlülerin yaşam yerleri olarak metropol ve şehirleri tercih ettiğini söyleyebilmekteyiz. Grafik 2’de yüzde 36’lık dilimi oluşturan ilçe ve yüzde 29’luk kısmı oluşturan köyde doğanların büyük bir kısmı, tablo 1’de gözlemleyebileceğimiz gibi büyükşehir ve il merkezlerinde yaşamayı tercih etmektedir.

Tablo 5: Hükümlülerin Medeni Durumu

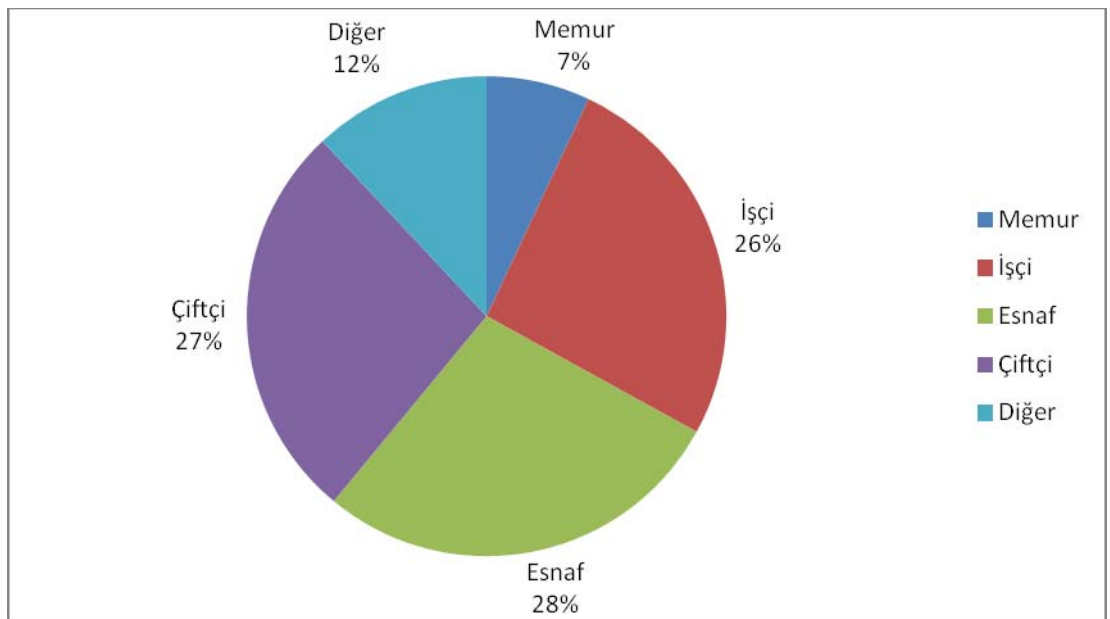
	Sayı	Yüzde
Evli	46	46,0
Bekâr	15	15,0
Çok Eşli	37	37,0
Boşanmış	2	2,0
Toplam	100	100,0

Medeni durumlarına baktığımızda yüzde 46 gibi büyük bir oranın evli olduğu görülmektedir. Yüzde 15'lik kısmı bekâr, yüzde 2'lik kısmını ise boşanmışlar oluştururken, yüzde 37'lik kısmı çok eşli kişilerden oluşmaktadır. Araştırmamızda yer alan kişiler hükümlülerin genel profilleri göz önünde tutularak ele alınmıştır. Hükümlülerin azımsanmayacak bir kısmının çok eşli oluşu dikkat çekici bir veri olarak karşımıza çıkarken, hükümlülere verilmesi gereken eğitici seminerlerin artması gerekliliğini de vurgulamaktadır. Genel olarak kentsel yerleşim bölgelerinde resmi nikâh modern ve yasal evlilik biçimi olarak görülmektedir. Evli oranındaki yüksek rakamlar hükümlülerin halen bakmakla yükümlü oldukları kişilerin varlığını göstermektedir.

3.2.HÜKÜMLÜLERİN YETİŞTİKLERİ AİLE VE EĞİTİM DURUMLARI

Hükümlülerin ailelerinin eğitim ve maddi durumları, hükümlünün nasıl bir sosyal çevrede yetiştiğini bizlere yansıtmaktadır.

Grafik 3:Hükümlülerin Babalarının Meslekleri

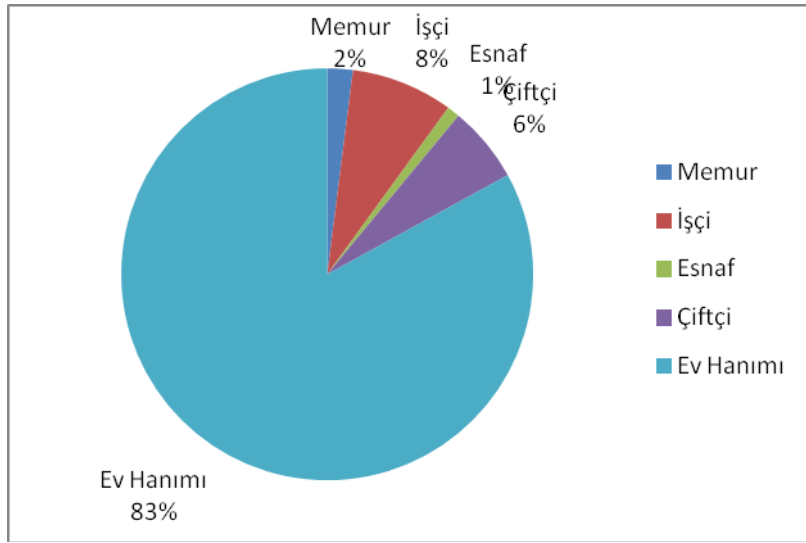
Hükümlülerin büyük bir çoğunluğunun dışarıdan maddi olarak desteklenmesi göz önüne alınarak babalarının mesleki durumları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda hükümlü babalarının yüzde 7'si memur, yüzde 26'sı işçi, yüzde 28'i esnaf, yüzde 27'si çiftçi ve yüzde 12'si ise bu mesleklerin dışında işlerde çalışmaktadır. Ekonomik olarak gelir düzeyi yüksek bir mesleki alan göze çarpmamaktadır.

Tablo 6: Hükümlü Babalarının Eğitim Durumu

	Sayı	Yüzde
Okur-yazar değil	17	17,0
Okuryazar	19	19,0
İlkokul	50	50,0
Ortaokul	4	4,0
Lise	7	7,0
Yüksekokul 2 Yıllık	1	1,0
Yüksekokul 4 yıllık	1	1,0
Yüksek lisans	1	1,0
Toplam	100	100,0

Hükümlü babalarının eğitim durumuna baktığımızda okur-yazar olanların yüzde 19, okur-yazar olmayanların yüzde 17, ilkokul mezunu olanların yüzde 50, ortaokul mezunu olanların yüzde 4, lise mezunu olanların yüzde 7, yüksekokul, üniversite ve yüksek lisans mezunlarının ise yüzde 3'lük bir kısmı oluşturduğu görülmektedir. İlkokul mezunu oranı örneklemimizin büyük çoğunluğunu oluşturmakla beraber, eğitim durumunun artışı ile kişi sayısı arasında ters bir orantı olduğu göze çarpmaktadır. Üniversite mezunu ebeveyn sayısı oldukça düşüktür.

Grafik 4: Hükümlü Annelerinin Mesleki Dağılımı

Hükümlü annelerinin yüzde 2'sini memur, yüzde 8'ini işçi, yüzde 1'ini esnaf, yüzde 6'sını çiftçi ve yüzde 83'ünü ev hanımları oluşturmaktadır. Bu bağlamda hükümlü annelerinin büyük çoğunluğunu ev hanımları oluşturmaktadır.

Tablo 7: Hükümlülerin Eğitim Durumu

	Sayı	Yüzde
Okur-Yazar Değil	3	3,0
Okur-Yazar	7	7,0
İlkokul	31	31,0
Ortaokul	27	27,0
Lise	19	19,0
Yüksekokul 2 Yıllık	3	3,0
Yüksekokul 4 Yıllık	5	5,0
Yüksek Lisans	5	5,0
Toplam	100	100,0

Tablo 7’de de görüldüğü gibi ilkokul mezunu kişilerin oranı %31’le en yüksek oranı oluşturmaktadır. Ortaokul mezunlarının oranı %27, lise mezunlarının oranı %19, yüksekokul mezunlarının oranı %3, dört yıllık üniversite mezunların oranı %5, yüksek lisansını yapan mahkûm sayısı ise %5’tir. Bu bağlamda okuma yazma bilmeyen, ilkokul, ortaokul ve lise mezunların toplam sayısı 87’dir. Bu bizlere açık ceza infaz kurumunda mesleki kursların ve hükümlülerin bu doğrultuda eğitimine verilen önemi göstermektedir. Her eğitim düzeyinden cezaevine giren olsa da, suç hala görece olarak eğitimsiz veya düşük eğitimli gruplarda daha yaygın olarak görülmektedir. “Aileniz okula gitmenizi destekler miydi?” sorusuna hükümlülerin %83’ü “evet” yanıtını vermiştir. Buradan çıkartılacak sonuç, hükümlülerin anne ve babalarının eğitim durumları düşük olmasına rağmen, çocuklarının eğitimi ve topluma faydalı insanlar olması için destekledikleridir.

Tablo 8: Hükümlülerin ve Babalarının Meslek Durumları

Hükümlünün Mesleği	Hükümlü Babalarının Mesleği					Toplam
	Memur	İşçi	Esnaf	Çiftçi	Diğer	
Memur	-		2	4	1	7
İşçi	4	10	5	7	3	29
Esnaf	1	7	16	10	4	38
Çiftçi	-	-	1	2	-	3
Diğer	2	9	4	4	2	23
Toplam	7	26	28	27	12	100

Genel olarak hükümlülerin kendi ifadelerine dayanılarak oluşturulan bu sınıflandırma, hükümlülerin mesleklerini saklayabildikleri hesaba katılarak değerlendirilmelidir. Örneğin işportacıların işlerini tanımlarken, bazıları bunu esnaf olarak nitelendirirken, bazıları ise nitelendirmemektedir. Örneklemimize katılan kişilerden %38' esnaf, %29'u işçi, %7'si memur, %3'ü çiftçi ve %23'ünü diğer meslekler oluşturmaktadır. Hükümlülerin tablo 5'te de görebildiğimiz üzere babalarının meslekleriyle doğru bir orantıda meslek seçiminde buldukları gözlenmektedir. Hükümlülerden 7'si memur iken babaları da memurdur, aynı zamanda 29 kişinin babası işçi iken hükümlülerden 26'sının bu alanda çalıştığını belirtebiliriz. Çiftçilik alanında ise hükümlülerin babalarından farklı bir mesleki alana yöneldikleri görülmektedir. Bunun nedenleri arasında büyükşehir ve il merkezlerinde ikametini tercih edilmesiyle bu şehirlerde iş bulabilecekleri mesleki bir eğitimlerinin olmamasını gösterebiliriz. Mesleki anlamda ceza infaz kurumuna girmeden önce gelir getiren bir işte çalışmayanların sayısı 23'tür. Daha önce çalıştıkları işten kazandıkları ücreti yeterli bulmayanların oranı ise %67'dir. Bu bağlamda hükümlülerin mesleklerinin daha önce hükümlünün yaşamı için yeterli görmemesini, mesleki bir beceriyi edinmemekle ilişkilendirebiliriz. Uzmanı oldukları belirlenmiş bir iş kollarının olmaması geçmişte çalıştıkları işte başarısız ya da yetersiz ücret almakla sonuçlanmıştır.

3.3. HÜKÜMLÜLERİN SUÇLARI VE SUÇ GEÇMİŞLERİ

Hükümlülerin işledikleri suçlar ve suç geçmişleri kendileri ve suçu neden işlediklerine dair ipuçlarını bizlere sunmaktadır. Araştırma grubumuzda yer alan bireylerin suçlarına baktığımızda:

Tablo 9: Hükümlülerin Suçlarına Göre Dağılımı

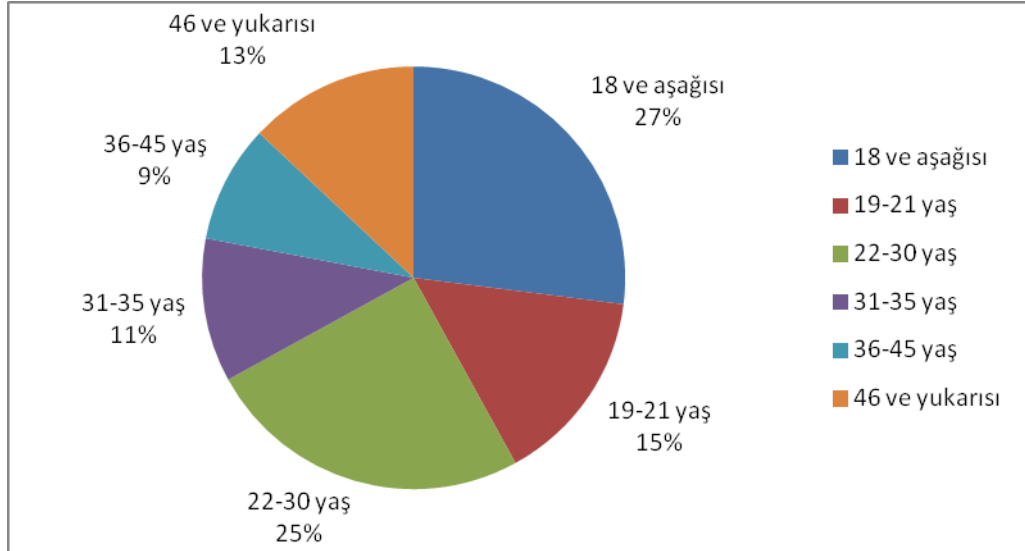
	SAYI	YÜZDE
Adam Öldürme	10	10,0
Adam Öldürmeye Teşebbüs	10	10,0
Yaralama	6	6,0
Hırsızlık	8	8,0
Gasp	7	7,0
Cinsel Suç	1	1,0
Uyuşturucu Madde Suçları	13	13,0
Askeri Suç Emre İtaatsizlik	11	11,0
Resmi Evrakta Sahtecilik	11	11,0
Diğer	23	23,0
Toplam	100	100,0

Hükümlülerin suç dağılımına baktığımızda kişilere karşı işlenen suçlar (adam öldürme, adam öldürmeye teşebbüs ve yaralama) %26'lık bir kısmı kapsamaktadır. Hırsızlık (%8), gasp (%7), uyuşturucu madde suçları (%13), resmi evrakta sahtecilik (%11) gibi suçlar ekonomik nedenli olarak tanımlayabileceğimiz suçlardır. Gelir dağılımı bozuklukları ve işsizlik gibi yapısal etkenlerin bu tür suçların işlenmesinde etkili olduğu bilinmektedir.⁹⁹ Bu bağlamda hükümlülerin meslek edinmeleri doğrultusundaki çalışmalar, daha sonra benzer suçların yinelenmemesi için engel teşkil edecektir. Açık ceza infaz kurumları iyi halli olarak değerlendirilen hükümlülerin gönderildikleri kurumlar olarak nitelendirilmektedir. Bu nedenle

⁹⁹ KURT, 2007, s.98

hükümlünün mesleki açıdan donanımlı olması tahliye sonrası yaşamı açısından oldukça önemlidir.

Grafik 5: Hükümlülerin Suçu İşlediği Yaşları

Grafik 5'te de görüldüğü üzere araştırma grubumuzda yer alan bireylerin suç işledikleri zamanki yaşlarına göre dağılımı şu şekildedir: 18 yaş ve aşağısının %27'lik bir dilim oluştururken, 19 yaş ile 21 yaş %15'ini, 22 ile 30 yaş arasındaki %25'ini, 31 ile 35 yaş %11'ini, 36 ile 45 yaş %9'unu ve 46 ve üstü yaştaki kişiler %13'ünü oluşturmaktadır. Bu bağlamda suç işleyen insanların çoğunluğunun yaş ortalaması 30 yaş ve aşağısı olan genç nesil olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Hükümlüleri Suça İten Etmenler

	Sayı	Yüzde
Aile	6	6,0
Çevre	38	38,0
Ekonomik Nedenler	32	32,0
Psikolojik Nedenler	5	5,0
Cevapsız	19	19,0
Toplam	100	100,0

Hükümlüleri suç işlemeye iten etmenlerin başında çevre (%38) ve ekonomik (32) nedenler gelmektedir. Bu bağlamda çevre ve ekonomik neden kriterlerinin birbiriyle ilişki olduğunun değerlendirmede dikkate alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Aile (%6), Psikolojik nedenler (%5) değerlendirmede 11 kişi tarafından seçilmiştir. Soruyu cevaplamayan bireylerin oranı ise %19'dur. Örneklemdeki kişilerden “Arkadaş çevrenizde suç işleyen bireyler var mıydı?” şeklindeki soruyu 47 kişi “evet” olarak yanıtlarken 53 kişi ise “hayır” olarak yanıtlamıştır. Bu durumda %47’lik kısmı oluşturan kişilerle buldukları çevrenin suç hususundaki bağlantısı dikkate alınması gereken bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır.

“İşlediğiniz suçtan pişmanlık duyuyor musunuz?” şeklindeki soruya ise %69 “evet”, %16 “hayır”, %15 ‘i ise “kararsız” olarak yanıtlamıştır. Hükümlülerin verdiği yanıtlardan hareketle çoğunluğun işlediği suçtan pişmanlık duyduğunu belirtebilmekteyiz. Bu bağlamda tahliye sonrası yaşam için hükümlülerin psikolojik olarak hazırlanması gerekliliği, daha sonra tekrar suç işlememesi için önemli bir etmendir.

Tablo 11: Hükümlünün İçinde Yaşadığı Çevrenin Hükümlüye Bakışı

	Sayı	Yüzde
Olumlu	6	6,0
Olumsuz	80	80,0
Cevapsız	14	14,0
Toplam	100	100,0

Hükümlünün bakış açısından yaşadığı çevrenin suça ve suçluya yaklaşımı genel olarak olumsuz olarak değerlendirilmiştir (%80). Araştırmamızda yer alan bireylerin % 6’sı yaşadığı çevrenin işlediği suça olumlu olarak baktığını belirtirken, %14’lük

bir kısmı ise yanıt vermemiştir. Hükümlülerin cevapları tahliye sonrası dış çevre tarafından nasıl algılanacağı hususunda da veriler sunmaktadır. Ayrıca tahliye sonrası yaşama hazırlık için edinmeleri gereken psikolojik desteğin önemini de vurgulamaktadır.

Tablo 12: Hükümlülerin Suçu İşledikleri Yerleşim Yerleri

	Sayı	Yüzde
Büyükşehir	69	69,0
Şehir	17	17,0
Kasaba	5	5,0
Köy	7	7,0
Diğer	2	2,0
Toplam	100	100,0

Tablo 12’de göreceğimiz gibi hükümlülerin suçu işledikleri yerleşim yerlerinin büyük oranını büyükşehirler (%69) oluşturmaktadır. Büyükşehirlerin ardından şehirler, (%17) daha sonra köy (%7) gelmektedir. %5’lik bir kısmı kasaba, %2’lik bir bölümünü ise diğer bölgeler oluşturmaktadır.

Tablodan hükümlülerin genel olarak büyük şehirlerde suç işledikleri sonucu çıkarılmaktadır. Büyükşehirlerde, nüfus fazlalığı ve ekonomik yaşam şartlarının zorluğu nedeniyle suç işleme oranının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda insanların suç işlemesini veya yeniden suç işlemesini önlemek amacıyla ekonomik yaşam şartlarının iyileştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılması gerekir.

3.4. HÜKÜMLÜLERİN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ YAŞAMI

Kapalı ceza infaz kurumlarına göre açık ceza infaz kurumlarındaki hükümlülerin yaşamlarını daha serbest olarak gerçekleştirdikleri görülmektedir. Gazete, televizyon, ceza infaz kurumu kütüphanesi, iş eğitimleri, seminerler gibi etkinliklere katılabilmektedirler.

Maltepe ve Silivri Açık Ceza İnfaz kurumlarında; çamaşırhane, ısıtma merkezi, spor salonu, fırın, otopark, genel restoran, market, mobilya üretim tesisi, bakım onarım yeri, televizyon, infaz kurumu kütüphaneleri gibi hükümlülerin çalışabilecekleri ve vakit geçirebilecekleri alanlar bulunmaktadır.

Tablo 13: Hükümlülerin Gazete Okuma Alışkanlıkları

	Sayı	Yüzde
Düzenli Olarak Okuyorum	86	86,0
Hayır Okumuyorum	9	9,0
Bazen Okuyorum	5	5,0
Toplam	100	100,0

Hükümlülerin %86'sı düzenli olarak gazete okuduğunu belirtirken,%9'luk bir kısmı ise okumadığını belirtmektedir. Ara sıra gazete okuyan kişiler ise %5'tir. Tablo 11'de belirtildiği üzere örneğimizdeki hükümlülerin %28'i gazetede ekonomi bölümünü okurken yine %28'i spor, %25'i siyasi içerikli haberleri, %9'u kültürel haberleri, %2'si magazin, %3'ü sosyal içerikli haberleri takip etmektedir. Bu bağlamda cezaevlerinde bulunan insanların çoğunluğunun okuyan kesim olduğu görülmektedir.

Tablo 14: Hükümlülerin Takip Ettiği Gazete Bölümleri

	Sayı	Yüzde
Ekonomi	28	28,0
Spor	28	28,0
Kültürel	9	9,0
Magazin	2	2,0
Siyasi İçerikli	25	25,0
Sosyal İçerikli	3	3,0
Birden Fazla Bölüm	1	1,0
Gazete Okumam	4	4,0
Toplam	100	100,0

Hükümlülerin açık ceza infaz kurumlarında gerçekleştirdikleri bir diğer etkinlik ise televizyon izlemektir. Televizyon programlarındaki seçim aynı zamanda bireylerin bakış açılarını da göstermektedir.

Tablo 15: Hükümlülerin Televizyonda İzledikleri Diziler

	Sayı	Yüzde
Kurtlar Vadisi	37	37,0
Ezel	25	25,0
Adanalı	3	3,0
Aşk-ı Memnu	6	6,0
Yaprak Dökümü	5	5,0
Hanımın Çiftliği	2	2,0
Diğer Diziler	22	22,0
Toplam	100	100,0

Tablo 15’de gözlemleyebileceğimiz gibi hükümlülerin çoğunluğu Kurtlar Vadisi (%37), Ezel (%25) ve Adanalı (%3) gibi gerilim, şiddet içerikli filmleri daha çok izledikleri, Aşk-ı Memnu (%6), Yaprak Dökümü (%5), ve Hanımın Çiftliği (%2) gibi aşk, romantik konulu dizileri daha az izledikleri görülmektedir.

Tablo 16: Hükümlülerin Kitap Okuma Oranları

	Sayı	Yüzde
Kitap Okumam	49	49,0
Kitap Okurum	51	51,0
Toplam	100	100,0

Tablo 16’da belirtildiği üzere hükümlülerden %51’i kitap okurken, %49’u kitap okumamaktadır. Bu bağlamda kitap okuyan ve kitap okumayan kişilerin sayısı birbirine oldukça yakındır. Ancak tablo 13’görüldüğü üzere hükümlülerin %86’sının düzenli olarak gazete okuduğu sonucuyla beraber değerlendirdiğimizde, hükümlülerin ceza infaz kurumlarında okuma alışkanlığı kazandığını söyleyebiliriz.

Tablo 17: Hükümlülerin Açık Ceza İnfaz Kurumundaki Boş Zaman Etkinlikleri

	Sayı	Yüzde
Kitap Okuyarak	50	50,0
Resim Yaparak	4	4,0
Müzik ile Uğraşarak	1	1,0
Boncuk İşi Yaparak	4	4,0
Diğer	9	9,0
Hiçbir şey yapmıyorum	32	32,0
Toplam	100	100,0

Açık ceza infaz kurumlarında hükümlüler boş zamanlarını en çok kitap okuyarak (%50) değerlendirmektedir. Bu noktada dikkat çekici diğer bir veri ise hiçbir etkinlikle ilgilenmediğini belirten %32'lik azımsanamayacak bir gruptur. Bunun nedeni olarak açık ceza infaz kurumlarındaki etkinliklerin yetersiz olduğu gösterilebilir.

Hükümlüler açık ceza infaz kurumlarında yer alan boş zamanı değerlendirme faaliyetlerini yeterli görmemektedir (%65). Bu alanda yapılan çalışmaları yeterli olarak görenlerin oranı ise düşüktür (%23). Yapılan faaliyetler hakkında bir bilgisi olmayanların oranı %12'dir.

Hükümlüler açık ceza infaz kurumlarında kapalı ceza infaz kurumlarına oranla daha fazla etkinliğe katılabilmekle beraber iş ve meslek kollarında çalışabilmektedirler.

Tablo 18: Hükümlülerin İş ve Meslek Kollarına Göre Dağılımı

	Sayı	Yüzde
Fırın	11	11,0
Kafeterya	9	9,0
Matbaa	1	1,0
Temizlik ve Ara İşler	31	31,0
Mutfak	42	42,0
Şoför	1	1,0
Araç Bakımı	3	3,0
Terzihane	1	1,0
Cevapsız	1	1,0
Toplam	100	100,0

Araştırmamıza katılan hükümlülerden 11'i fırında, 9'u kafeteryada, 31 kişi temizlik işlerinde, 42 kişi mutfakta, 3 kişi araç bakımında, 1'i matbaada, yine 1 kişi terzihanede çalışmaktadır. İş ve meslek olarak nitelendirdiğimiz bu alanlar Silivri ve Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumlarında hükümlülerin mesleki tecrübelerini yerinde edinmelerini sağlarken, maddi anlamda da geçimlerine katkı sağlamaktadır. Hükümlülerin %92'si aldıkları ücretin yetmediğini söylerken %6'sı yettiğini, %2'si ise kararsız olduklarını belirtmiştir. Hükümlülerin %42'sinin evli,%37'sinin çok eşi (Tablo 2) olduğunu belirtecek olursak maaşlarından olan tatminsizliği, bakmakla yükümlü oldukları kişi sayılarına bağlayabilmekteyiz.

3.5. HÜKÜMLÜLERİN SOSYAL YAŞAMA UYUMU İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALARIN VERİMLİLİĞİNİN İNCELENMESİ

Açık Ceza İnfaz Kurumlarının kurulma amacı, “tüketen, yararsız, hayata küskün, asi, kendisi ile barışık olmayan mahkûm tipinden, işlediği suçtan dolayı pişman olmuş, hatalarından ders almış, kurallara uyan, üreten, kendisini sosyal çevre için yararlı hisseden, kendisi ve toplumla barışık halde olan mahkûm tipine geçişin başarılmasıdır.”¹⁰⁰ Bu amaçla hükümlülerin sosyal yaşama uyumun sağlanması çalışmalarının yeterliliğinin incelenmesi önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uzun süre toplumdan ayrı bir yerde tutulan hükümlüler, tahliyeleri sonrasında toplumsal yaşama uymakta zorlanırlar ve psikolojik travma yaşarlar. Ceza infaz kurumlarında uygulanacak sosyal yaşama uyum çalışmaları sayesinde yaşanabilecek

¹⁰⁰ Adalet Bakanlığı, Ankara, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/gerekce.doc.(ET:17.05.2011)

psikolojik ve toplumsal kayıpların en az seviyeye indirilmesine çalışılmaktadır.¹⁰¹ Uygulanan kursların ve sosyal yaşama uyum için yapılan etkinliklerin üzerinde önemle durulması açık ceza infaz kurumlarının kuruluş amacının gerçekleştirilmesi için oldukça önemlidir. Yapılan çalışmaların başında verilen kurs ve seminerler gelmektedir.

Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda 2010-2011 yılında yapılan kurs ve seminerler şunlardır:¹⁰²

1) Okuma –Yazma Kursu

2) Maltepe Üniversitesi İnsan Hakları Bölümü Öğretim üyelerinin verdiği “İnsan Hakları-Bilgisi-kursu”

Maltepe açık ceza infaz kurumunda görevli öğretmen bulunmadığından halk eğitim merkezleri ile koordineli olarak, meslek kursları verilmediği görülmektedir. Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumunda öğretmen bulunmakla beraber halk eğitim merkezleri ile koordineli olarak verilen kurslar şunlardır: Masa Tenisi, Satranç, Aşçılık, Okuma Yazma, Arıcılık, Bilgisayar, Lastik Onarım, Elektrikli Ev Aletleri, kurslarının verilmiştir.

Hükümlülerin meslek edinmeleri ve mesleklerini geliştirmelerinde verilen kursların önemi büyüktür. Hükümlülere verilen kurslar sayesinde hükümlülerin kendilerine olan güvenlerinin arttığını, kendi kendilerine yetebilme düşüncelerinin geliştiğini ve tahliye sonrası hükümlülerin iş bulamama korkularının giderildiğini söyleyebiliriz.

¹⁰¹ KURT, 2007, s. 104

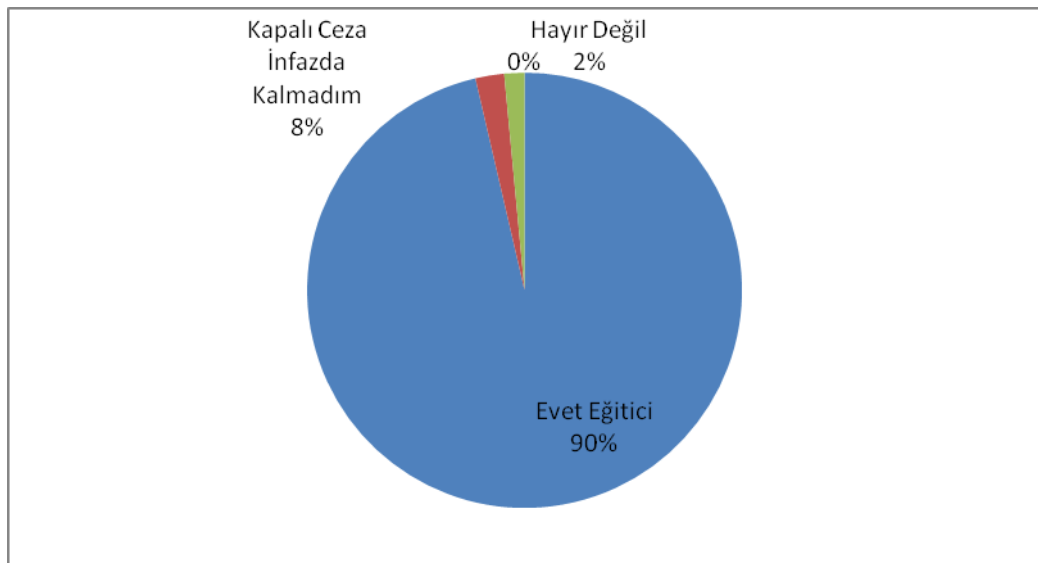
¹⁰²Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu, Adalet Bakanlığı, İstanbul, <http://www.maltepecocuk.adalet.gov.tr/egitimbirimi/egitimfaaliyet.htm>.(ET:16.05.2011)

Tablo 19: Hükümlülerin Gördüğü Kurslar

	Sayı	Yüzde
Aşçılık	8	8,0
Bilgisayar	7	7,0
Arıcılık	1	1,0
Lastik Onarım	1	1,0
Elektrikli Ev Aletleri	1	1,0
Okuma-Yazma Kursu	3	3,0
Satranç	3	3,0
Kurs Görmedim	74	74,0
Toplam	100	100,0

Tablo 19’da da görüldüğü üzere kurs görmeyen hükümlü oranı %74’tür. 8 kişi aşçılık, 7 kişi bilgisayar, 1’er kişi arıcılık-lastik onarım-elektrikli ev aletleri, 3 kişi okuma yazma, 3 kişi ise satranç kursu görmektedir. Bu bağlamda hükümlülerin sosyal yaşama uyumlarındaki büyük paya sahip olan kurs ve etkinliklere katılma oranının düşük olduğu gözlemlenmektedir.

Grafik 6: Açık Ceza İnfaz Kurumlarının Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarına Göre Eğiticiliği

Hükümlülerin %74'ü kurslara katılmalarına rağmen açık ceza infaz kurumlarını kapalı ceza infaz kurumlarına göre daha eğitici bulmaktadırlar (%90).Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunmayıp direk açık ceza infaz kurumuna gelen hükümlü sayısı ise %8'dir. Yapılan kursları eğitici bulmayanların oranı ise %2'dir.

Tablo 20: Açık Ceza İnfaz Kurumlarındaki Faaliyetlerin Yeterliliği

	Sayı	Yüzde
Faaliyetler Yeterli	23	23,0
Faaliyetler Yetersiz	65	65,0
Bilgin Yok	12	12,0
Toplam	100	100,0

Tablo 20'de görüldüğü gibi yapılan faaliyetleri yetersiz bulanların oranı %65'tir. Yeterli görenler %23 iken, bu konuda fikirlerini söylemeyenlerin oranı %12'dir. Bu bağlamda açık ceza infaz kurumlarındaki sosyal etkinlik faaliyetlerinin yetersiz olduğunu, bu faaliyetlerle ilgili çalışmalar yapılması gerektiği, örneğin sinema tiyatro konser gibi sosyal içerikli faaliyetler gerçekleştirilerek hükümlülerin sosyal yaşama uyumlarının sağlanması açısından önem arz eden çalışmalar olduğunu söyleyebiliriz. Tablo 20'de görüldüğü üzere hükümlüler sosyal yaşama uyum için yapılan faaliyetleri yetersiz bulmaktadır. Kurs sayılarının fazlalaştırılması ve tahliye sonrası yaşanan bunalımlardan biri olan "işsiz kalma" durumunu engelleyici faaliyetlerin artırılması gerekliliği ile karşılaşmaktayız.

Hükümlülerin çalıştırılması Avrupa Cezaevi Kuralları'nın 71 ve 76. maddelerinde düzenlenmiştir.¹⁰³

71. madde de hükümlülerin çalıştırılmasının, hükümlülerin yeniden topluma kazandırılmasında, hükümlülerin eğitiminde ve kurumun yönetiminde olumlu yönde bir etkinlik olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda hükümlülerin toplumsal yaşama uyumlarını kolaylaştıracak ve onların kendilerine güvenlerini artıracak mesleki kursların ve faaliyetlerin günümüz ekonomik değişimler ve çalışan ihtiyaçları göz önünde tutularak uygulanması gerekmektedir.¹⁰⁴

Örneğimizde yer alan hükümlülerin %68'i açık ceza infaz kurumlarının sayısını yetersiz bulmaktadır. %11'i ise yeterli görmektedir. Bu konuda fikirlerini paylaşmayanların oranı ise %21'dir. Ülkemizde bulunan açık ceza infaz kurumu sayısı ise 16'dır.

Ülkemizdeki açık ceza infaz kurumu sayısının artırılması kadar bu kurumlardaki mesleki kurs ve verilen eğitici seminerlerin sayısının artırılması gerekliliği hükümlülerin toplumsal yaşama uyumlarını sağlamak açısından oldukça önemlidir.

¹⁰³ KURT, 2007,s.218

¹⁰⁴ <http://www.cte.adalet.gov.tr/kurumlar/cik/cik.html>,(ET:17.05.2011)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MALTEPE VE SİLİVRİ AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU HÜKÜMLÜLERİNİN TAHLİYE SONRASI YAŞAMLARI

3.1. HÜKÜMLÜLERİN TAHLİYE ÖNCESİ YAPILAN İŞ YURTLARINDAKİ KURSLARIN İNCELENMESİ

Mahkûmların ceza sürelerini geçirirken olumsuz psikolojik durumlardan (monotonluk, can sıkıntısı, hayata karşı yetersizlik hissi gibi) arınmaları önemlidir. Uzun süre toplumdan ayrı bir yerde olan mahkûmlar tahliye sonrası psikolojik travmaya maruz kalmaktadırlar. Ceza infaz kurumlarında uygulanacak meslek kazandırma ve iş bulma programları sayesinde, bu travma etkisi en az seviyeye indirilebilir.¹⁰⁵ Özellikle ekonomik nedenlerle suç işlemiş olan hükümlüler açısından uygulanacak eğitim programları ve mesleki deneyimler önem arz etmektedir.

Maltepe ve Silivri Ceza İnfaz Kurumlarından tahliye olan hükümlülerle yaptığımız saha çalışmamızda bu kurumlardan tahliye olan hükümlülerden eşit sayıda kişiler seçilerek 15 Ocak 2011 ile 25 Nisan 2011 tarihleri arasında toplam 100 kişi olarak örneklem sınırlandırılmıştır.

¹⁰⁵ KURT, 2007, s.302

Tablo 21: Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumundan Ayrıldıktan Sonra İnsanlarla İletişimi

	Sayı	Yüzde
Evet Zorluk Yaşadım	60	60,0
Hayır Yaşamadım	40	40,0
Toplam	100	100,0

Maltepe ve Silivri Ceza İnfaz Kurumlarından tahliye olan hükümlülerle yaptığımız saha çalışmamızda mahkûmların %60'ı insanlarla iletişimde bulunurken zorluk yaşamaktadırlar. Tahliye olan hükümlülerin %40 insanlarla iletişimde zorluk yaşamamaktadır.

Hükümlünün tahliye sonrası yaşamını tahliye öncesi yaşamı belirlemektedir. Hükümlü içerisinde bulunduğu toplumdaki ayrılmış ve farklı bir kültürel yapıya adaptasyon sürecine girmiş, daha sonrasında ise tekrar toplumsal alana katılmıştır. Mahkûmlar ceza infaz kurumlarındaki çalışmaları ve verilen eğitimler sonrasında kendine yetebilme ve başarabilme duygularını yaşamaktadırlar. Bu bağlamda hükümlülere verilen eğitim ve meslek kursları oldukça önemlidir.

Ülkemizde, hükümlülerin çalıştırılması 01 Haziran 2005 tarihli 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfaz Hakkındaki Kanun çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanuna göre; “ kurum hekimi tarafından ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı olduğu belirlenen meslek sahibi olmayan hükümlüler ile meslek sahibi olan istekliler, kurum imkânları ölçüsünde belirlenen ücret karşılığında atölye veya işyurtlarında çalıştırılabilirler.”¹⁰⁶

¹⁰⁶ KUBAT, 2007, s.624

Açık ceza infaz kurumlarında hükümlüler, daha önceki iş deneyimleri, eğitimleri, yaşları, zihinsel ve ruhsal durumları değerlendirilmek suretiyle iş kollarında çalıştırılmaktadırlar. İş kollarının sınıflandırılmasında, Adalet Bakanlığı'nın cezaevi işyurtlarında bulunan işler ve işkolları listesi ile yapılmaktadır.

Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumundaki iş yurtları şunlardır:¹⁰⁷

- 1) Çamaşırhane
- 2) Isı Merkezi
- 3) Fırın
- 4) Genel Mutfak
- 5) Market- Lokal
- 6) Mobilya
- 7) Bakım- Onarım
- 8) Restaurant
- 9) Kantin

Daha önce de belirttiğimiz üzere Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumunda görevli öğretmen bulunmadığı için meslek edinme kursları açılmamaktadır. Yukarıda belirttiğimiz iş kollarında hükümlüler çalışabilmektedirler. Bu iş kollarının çeşitlendirilmesi ve günümüzün ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda yeniden oluşturulması gerekliliği tartışılması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumundaki iş yurtları şunlardır:¹⁰⁸

- 1) Ekmek Fırını
- 2) Alışveriş Merkezi
- 3) Restaurant
- 4) Kuaför
- 5) Dosya Atölyesi (Matbaa)
- 6) Araç Bakım

¹⁰⁷ Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu, <http://www.maltepeacik.adalet.gov.tr/> (17.05.2011)

¹⁰⁸ Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu, <http://www.silivriacik.adalet.gov.tr> (ET: 17.05.2011)

7) amaşırhane

8) Isı Merkezi

Hükümlülerin alıştırılması konusunda, ceza infaz kurumları dışındaki yerlerdeki çalışma alanları ayrı sınıflandırılmıştır.(Adliye saraylarının kantinleri gibi) Ceza infaz kurumu dışında çalışmak hükümlülerin öncelikli tercihleridir.¹⁰⁹ Bu tercih mahkûmların dış dünyaya duydukları özlemi de dile getirmektedir.

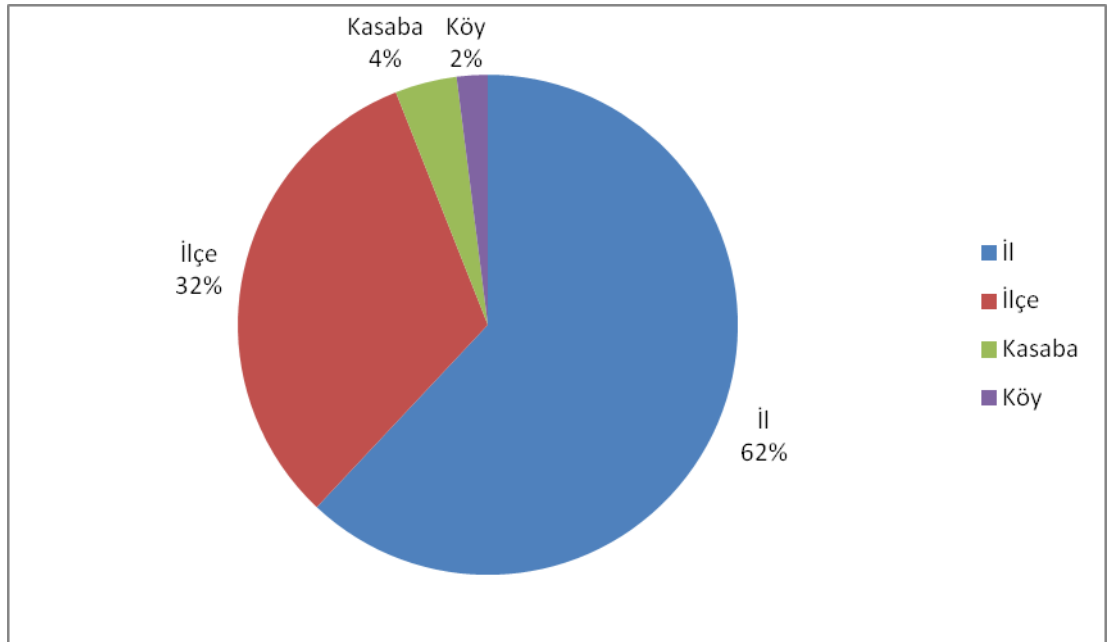
Hükümlülere verilen mesleki eğitim kurslarının, hızlandırılması ve günümüzün ekonomik ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi oldukça önemlidir. Yaptığımız araştırmada Silivri ve Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumlarından ayrılan hükümlülerin bakmakla yükümlü oldukları kişi sayılarının fazla olduğunu gözlemlemekteyiz. Tablo 19’da görüldüğü üzere hükümlülerin %61’i eşi ve çocukları ile ikamet etmektedir. Anne ve babasıyla yaşayanlar %21, eşi ile yaşayanlar %7, anne, baba, eşi ve çocuklarıyla yaşayanlar %5, tek başına ikamet edenlerse %7’dir.

Tablo 22: Hükümlülerin Tahliye Sonrası İkamet Ettikleri Kişiler

	Sayı	Yüzde
Eşim ve ocuklarımla	61	61,0
Eşimle	7	7,0
Tek başına	7	7,0
Annem ve babamla	21	21,0
Annem, babam, eşim ve ocuklarımla	5	5,0
Toplam	100	100,0

Hükümlülerin ikamet ettikleri kişi sayısı kadar hangi yerleşim bölgesinde kaldıkları ve oturdukları konutların durumları da önemli ekonomik göstergelerdendir.

Grafik 7: Hükümlülerin Tahliye Sonrası İkamet Ettikleri Yerler

Hükümlülerin %62'si il merkezlerinde yaşarken, %32'si ilçe, %4'ü kasaba, %2'si köylerde ikamet etmektedirler. Hükümlülerin ekonomik şartları düşünüldüğünde tahliye sonrası yoğunlukla il merkezlerinde yaşadıklarını gözlemlemekteyiz. Geçim sıkıntısı olarak tabir edilen ekonomik sıkıntılarının il merkezlerinde yoğunlaştığını belirtirsek iş eğitimin önemi, sosyal yaşama uyum açısından karşımıza çıkar.

Tablo 23: Hükümlülerin Oturdukları Konutların Durumu

	Sayı	Yüzde
Kira	55	55,0
Annem ve Babama Ait	22	22,0
Bana Ait	21	21,0
Eşime Ait	1	1,0
Eşimin Ailesine Ait	1	1,0
Toplam	100	100,0

¹⁰⁹ SAVCI, 2004, s.226

Hükümlülerin kaldıkları konutlara baktığımızda kendisine ait konutta oturanlar 21 kişidir. 22 kişi anne ve babasına ait yerlerde, 1 kişi eşine ait, yine 1 kişi eşinin ailesine ait, 55 kişi ise kirada oturmaktadır. Yaptığımız araştırmaya katılanların %55 gibi çoğunluğu kirada oturmaktadır. Bu durum, tahliye edilen hükümlünün derhal bir iş bulma ve yeterli bir ücret elde etmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

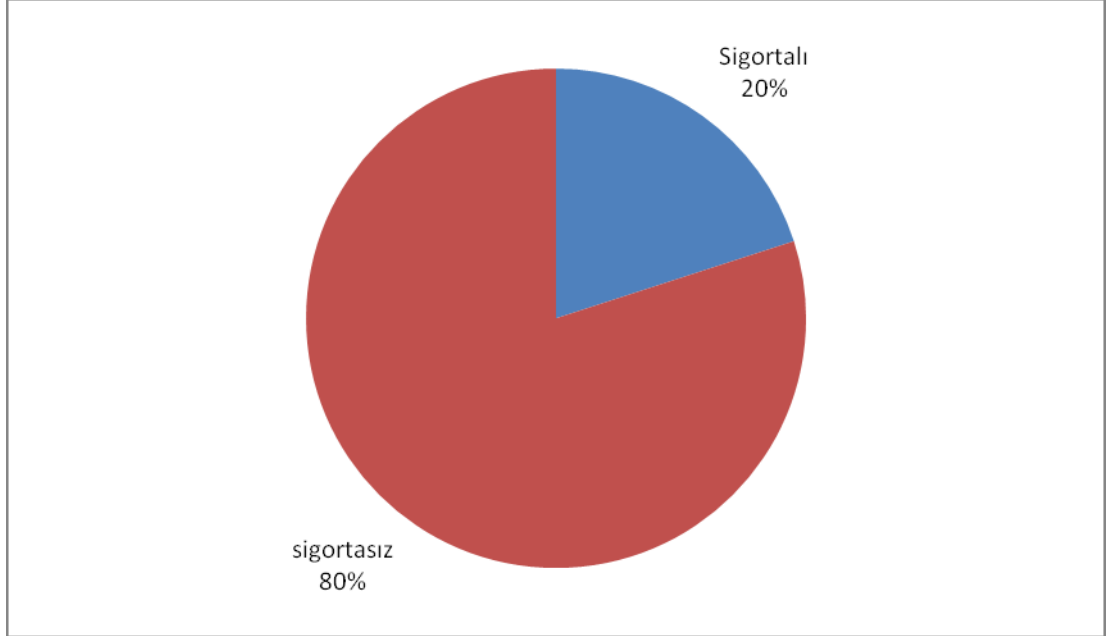
Tablo 24: Hükümlülerin Tahliye Sonrası Mesleki Durumları

	Sayı	Yüzde
Çalışmıyorum	49	49,0
Esnaf	22	22,0
İşçi	22	22,0
Çiftçi	4	4,0
Şoför	3	3,0
Toplam	100	100,0

Tablo 24’de de gözlemleyebileceğimiz üzere ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra hükümlülerin %49’u işsizdir. %22’si esnaf, %22’si işçi, %4’ü çiftçi ve %3’ü şoför olarak çalışmaktadır. Grafik 8’de görüldüğü gibi araştırmamıza katılan bireylerin % 80’i sigortasız, %20’si sigortalı olarak çalışmaktadır. Ceza infaz kurumlarından tahliye olan hükümlülere toplumun bakış açısı iyi olmadığından, hükümlünün ise bakmakla yükümlü olduğu bir ailesi olduğundan sigortasız da olsa bulduğu ilk işi kabul etmek zorunda kalmaktadır. Bu sorunu aşmak için cezaevlerinde uzmanlaşmış iş gücü alanlarındaki eğitim faaliyetlerinin üzerinde

yoğunlaşmak gereklidir. Bu durum yalnızca tahliye olan hükümlülerin iş bulması bakımından değil, suçun tekrarlanmaması bakımından da önemlidir.

Grafik 8: Hükümlülerin Mesleklerindeki Sigorta Durumu

4.2. HÜKÜMLÜLERİN TAHLİYE SONRASI TOPLUMSAL YAŞAMA UYUMLARININ İNCELENMESİ

Araştırmamızın bu bölümü tahliye olan hükümlüler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Hükümlülerin tahliye öncesi aldıkları mesleki eğitimlerin ve psikolojik desteklerin verimliliği incelenmektedir. Tahliye olmuş hükümlülerle iletişime geçilmiş ve araştırmanın güvenilirliği açısından her iki ceza infaz kurumundan eşit oranlarda, eşit yaş gruplarından bireyler seçilmiştir.

Öncelikli olarak araştırma grubumuzda bulunan bireylerin eğitim durumlarına baktığımızda Tablo 22’de de gözlemleyebileceğimiz üzere 32 kişinin ilkökul, 21 kişinin ortaokul, 22 kişinin lise, 6 kişinin yüksekokul, 1 kişinin lisans, 17 kişinin

okuryazar olmasına rağmen herhangi bir öğrenim belgesinin olmadığını, 1 kişinin ise okur-yazar olmadığını görmekteyiz.

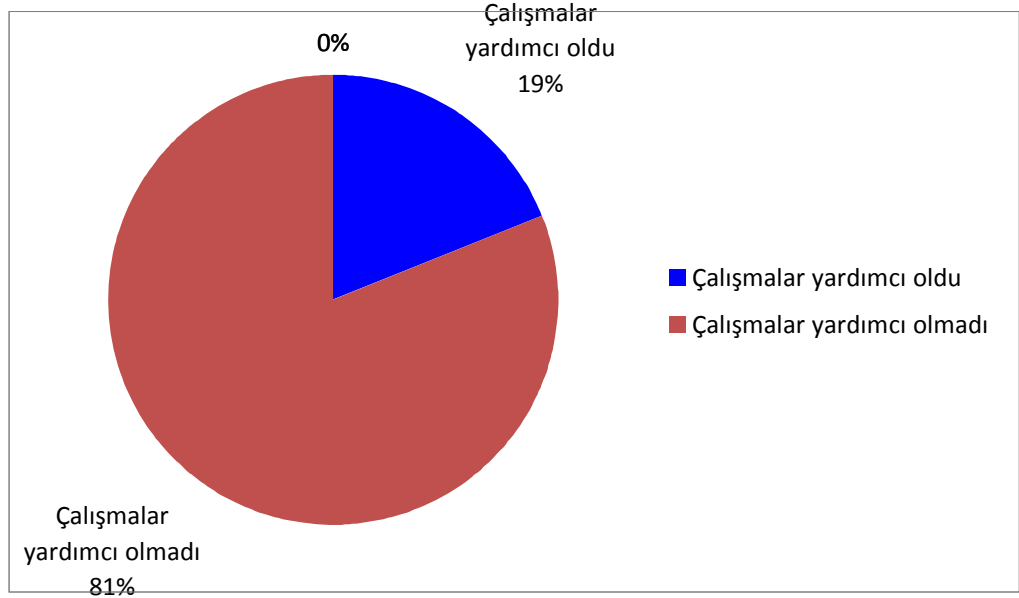
Tablo 25: Tahliye Olan Hükümlülerin Öğrenim Durumu

	Sayı	Yüzde
Okur-Yazar Değil	1	1,0
Okur-Yazar	17	17,0
İlkokul	32	32,0
Ortaokul	21	21,0
Lise	22	22,0
Yüksek Öğretim	6	6,0
Lisans	1	1,0
Toplam	100	100,0

Tablo 25’de de görüldüğü üzere uzmanlaşmış, başka bir ifade ile donanımlı iş eğitimi ihtiyacı bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Açık ceza infaz kurumlarındaki eğitim öğretim faaliyetlerinin yoğunlaştırılması ve hükümlülere tahliye sonrası yardımcı olacak eğitim desteğinin verilmesi gerekmektedir.

Tahliye sonrası toplumsal yaşama adaptasyon sürecinin hızlanmasını sağlayıcı çalışmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Hükümlülerin yaşayacakları toplumsal alana yabancılaşmaları önlenerek bu konudaki kurs ve seminerlere ağırlık verilip, psikolojik desteğin artırılması gerekmektedir.

Grafik 9: Tahliye Öncesi Psikolojik Destek Çalışmalarının Verimliliği

Araştırmamıza katılan tahliye olmuş hükümlülerden %81 gibi bir çoğunluğu verilen psikolojik desteğin kendisine tahliye sonrasında yardımcı olmadığını belirtmiştir. %19'u ise yardımcı olduğunu belirtmektedir.

Tablo 26: Hükümlülerin Tahliye Sonrası Yaşama Bakışları

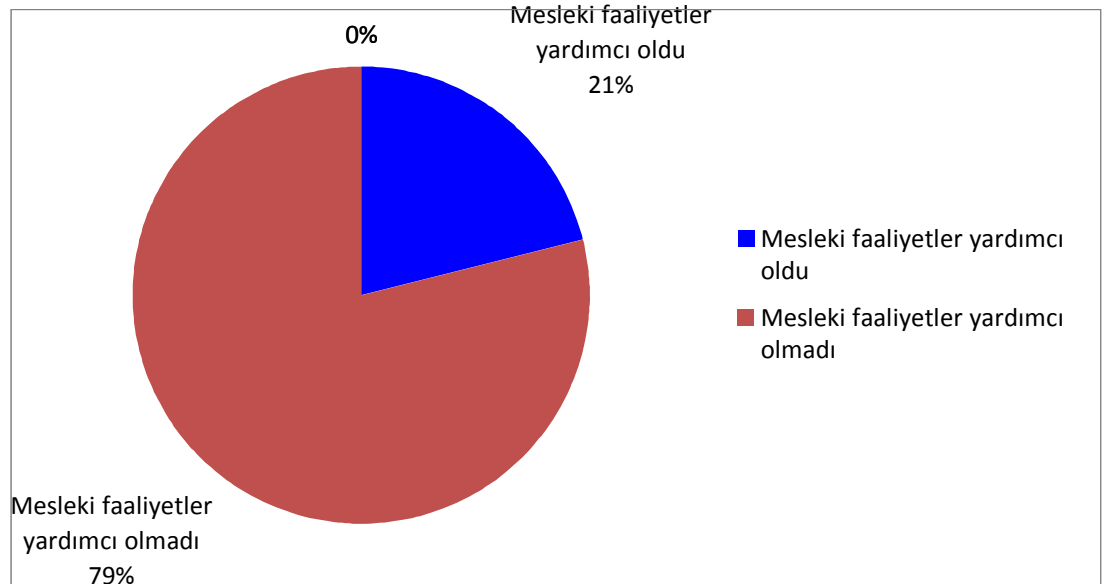
	Sayı	Yüzde
Rahatlıkla Uyum Sağladım	20	20,0
Benim İçin Kolay Değildi	66	66,0
Sadece Bir Müddet Zorlandım Ama Şimdi İyiyim	14	14,0
Toplam	100	100

Tablo 26'da da gözlemlediğimiz gibi araştırmamıza katılan tahliye olmuş hükümlülerden 66'sı ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra toplumsal yaşama uyum sağlamakta zorlanmıştır. 20 kişi rahatlıkla uyum sağlarken 14 kişi belirli bir süre zorluk yaşamış sonrasında uyum sağladığını düşünmektedir. Bu bağlamda tahliye olan mahkûmların toplumsal alana yabancılaştıklarını belirtebilmekteyiz.

Daha önce de belirttiğimiz üzere tahliye öncesi verilecek mesleki eğitim ve psikolojik hazırlık programlarının toplumsal ve ekonomik gelişmeyle paralel olarak ilerlemesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Doc. Dr Mustafa T. Yücel'in de belirttiği gibi "kriminolojik ihtiyaçları karşılayacak nitelikte eğitsel programlar, cezaevlerinde girişilecek çalışma ve diğer programlar için bir ön koşul olup; suçluluğun temel nedenlerine nüfuz etme vasıtası olarak algılanmalıdır. Bu türde eğitsel programlar olmaksızın yetişkin hükümlünün cezaevi kurumundaki diğer programların kapsamını ve yaşadığı dünyayı kavraması zor olacaktır."¹¹⁰

Hükümlülerin toplumsal yaşama adaptasyonlarını hızlandırmak konusunda yapılacak faaliyetlerden biri psikolojik destek iken diğeri ise kendilerini yeterli hissedecekleri ve ailelerinin geçimlerini sağlayabilecekleri mesleki kurslardır. Hükümlülerin tahliyeleri sonrasında ceza infaz kurumunda geçirdikleri zaman içerisinde aldıkları mesleki eğitime bakışları Grafik 10'daki gibidir.

Grafik 10: Tahliye Öncesi Mesleki Eğitim Faaliyetlerinin Verimliliği

¹¹⁰ YÜCEL, 2001, s.287

Tablo 27: Ceza İnfaz Kurumundan Ayrıldıktan Sonra Karşılaşılan Zorluklar

	Sayı	Yüz de
İş Bulmakta Zorlandım	56	56,0
Ailemin Bana Karşı Tavrılarından Dolayı Zorluk Çektim	2	2,0
Akraba ve Arkadaşlarımla Bana Karşı Tavrılarından Dolayı Zorluk Yaşadım	8	8,0
Mahalle/Köy/İlçe/İlde Yaşayanların Tavrılarından Dolayı Zorluk Yaşadım	13	13,0
Kendi İç Dünyamda Zorluk Yaşadım, İletişim Kurmakta Zorlandım	21	21,0
Toplam	100	100, 0

Tablo 27’de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan tahliye olmuş hükümlülerden %56’sı tahliye sonrasında en çok iş bulma konusunda zorluk yaşadıklarını belirtmektedir. %2’si ailesinin davranışları yüzünden, %8’i akraba ve arkadaşlarının tavrı ve davranışlarından dolayı, %13’ü yaşadığı yerleşim yerindeki insanların davranışlarından dolayı zorluk yaşarken, %21’i kendi iç dünyalarından dolayı zorluk yaşadıklarını belirtmiştir.

Araştırma grubumuzda yer alan 100 kişiden 56’sı gibi bir çoğunluğun iş bulmada zorluk yaşadıklarını belirtmesi, ceza infaz kurumlarındaki mesleki eğitimlerin günümüz “kalifiye eleman” ihtiyacına göre şekillenmesi gerekliliği önerimizi desteklemektedir. Verilen diğer cevaplar ise psikolojik destek faaliyetlerinin artırılması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Hükümlülerin geçmiş yaşamları, yaşları ve meslekleri gibi birçok bireysel etkenin de değerlendirilmesi

gerekmektedir. Hükümlülerin çalıştırılmaları ve mesleki eğitim faaliyetleri, hükümlülerin iyileştirme süreçlerinin önemini vurgulamaktadır. Tablo 27’de görüldüğü gibi, tahliye edilen hükümlülere çevresindeki insanların bakış açısı olumsuzdur. Bu nedenle, ceza infaz kurumlarındaki hükümlülere salt mesleki eğitim faaliyetlerinin değil aynı zamanda psikolojik destek faaliyetlerinin de doğru bir şekilde sağlanması oldukça önemlidir.

Tablo 28: Açık Ceza İnfaz Kurumlarında Tahliye Sonrası Yaşama Hazırlık Çalışmalarının Değerlendirilmesi

	Sayı	Yüzde
Tahliye sonrası gelir getirici mesleki kurslar verilmelidir	67	67,0
Psikolojik destek verilmeli	9	9,0
Cevap vermek istemiyorum	24	24,0
Toplam	100	100,0

Tahliye olmuş hükümlülerden %67’si açık ceza infaz kurumlarında hükümlüyü toplumsal yaşama hazırlama açısından gelir getirici meslek kurslarının verilmesi gerektiğini belirtirken, %9’u psikolojik destek faaliyetlerinin artırılması gerektiğini belirtmiştir. %24 ‘ü ise cevap vermek istememiştir.

“Açık ceza infaz kurumlarında hükümlüyü toplumsal yaşama hazırlaması için neler yapılmalıdır?” sorusunun tahliye olmuş hükümlülerce cevaplanması bu konuda hangi zorlukları kaç kişinin yaşadığını belirtmektedir. Bu bağlamda hükümlülerin birçoğunun (%67) “gelir getirici meslek kursları” yönünde tercih yapması bu konuda kaç kişinin tahliye sonrası zorluk yaşadığını da bizlere göstermektedir.

Günümüz ceza anlayışında hükümlülerin çalıştırılması ve meslek edinmeleri hükümlülerin iyileştirilmesine ve yeniden toplumsallaşması açısından aktif bir

uygulama haline gelmiştir. Açık ceza infaz kurumlarındaki mesleki eğitim yeterliliğinin ve bu eğitimlerin günümüz ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda değiştirilmesi oldukça önemlidir. Doc. Dr Mustafa T. Yücel'in de belirttiği üzere; “Çalışma, bir sanat eğitimi sağlamak amacıyla sağlıklı ve dinamik yapıda bir ekonomik temele dayalı olarak organize edilmelidir. Bu bağlamda çalışma elverdiğince modern yönetim teknikleri ile iş pazarındaki arz-talep göz önüne alınarak organize edilmeli ve zamana uyma gereğinin devamlı bir süreç olacağı göz ardı edilmemelidir.”¹¹¹

Günümüzde işsizlik ve işsizlikle bağlantılı ekonomik sorunlar, toplumu etkilemektedir. Toplumun farklı kesimleri bu ekonomik sorunların içinde yer almaktadır. Toplumun farklı kesimlerinden biri olan tahliye olmuş hükümlülerin toplumsal alanda ve iş alanlarından ayrılarak dışlanması ise bu sorunlardan biridir. Çoğu işsiz ve mesleki donanımları olmayan hükümlülerin tahliye sonrası iş bulmaları ve sosyal güvenlik açısından buldukları işlerin devamlılığı oldukça önemlidir.

Tahliye olmuş hükümlüler normal insanlara oranla daha fazla korunmaya, çalışmaya ve meslek edinmeye ihtiyaç duymaktadırlar. İş bulma konusunda zorluk yaşayan tahliye olmuş bireyler kadar onların aileleri de bu süreçten etkilenmektedir. Hükümlülerin tahliyeleri sonrasında tüketici sınıfından ayrılıp, üretici sınıfına dâhil olmaları ülkemizin ekonomik gelişimine de katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda hükümlülerin tahliye sonrası çeşitli iş kollarında çalışmaları onların kendi kendine yetebilme ve başarıya duygularını önemli ölçüde etkileyecek ve sosyal yaşama uyumlarını hızlandıracaktır.

¹¹¹ YÜCEL, 2001, s.291

4.3. HÜKÜMLÜLERİN TOPLUMSAL YAŞAMDAKİ YERİNİN İNSAN HAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Modern ceza hukukunda verilen cezanın amaçlarından biri hükümlüyü toplumsal yaşama kazandırmak ve tedavi etmektir. Mahkûmlar haklarında yargısal bir kararın kesinleşmesinin ardından ceza infaz kurumlarına nakledilmektedirler. Bu süreç sonrasında hükümlüler devletin koruma ve güvenlik tedbirlerine tabi olmaktadır.

Hükümlülerin ceza infaz kurumlarındaki hakları açısından “Hükümlülerin İnsani Hakları” başlıklı bölümde de belirttiğimiz üzere BM İnsan Hakları Komisyonunca “Hükümlülere Uygulanacak Muameleye ilişkin Minimum Standart Kurallar” hazırlanarak kabul edilmiştir. Bu esasları kabul eden ülkelerdeki hükümlülerin bu konudaki bilgilerinin yeterliliği tartışılması gereken bir konudur. Hükümlülerin hakları konusunda ne ölçüde bilgi sahibi olduğunu belirleyerek bu konuda bilgilendirici seminerlerin sayısının artırılması gerektiğini düşünmekteyiz.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde yer alan temel hakların mahkûm olarak nitelendirilen bireyleri de kapsadığı kuşkusuzdur. Hükümlülere toplumun hastalıklı organları olarak değil, destek ve tedaviye ihtiyaç duyan “muhtaç” bireyler olarak yaklaşılması gerekmektedir. Bu adımın temel noktasını hukuksal temeller oluşturmaktadır.

Hükümlülere uygulanan ve uygulanması gereken eğitim-öğretim ve tedavi etme faaliyetlerinin gözden geçirilmesi ve insan haklarıyla paralel bir şekilde hukuksal alana yerleştirilmesi gerekmektedir.

Hükümlülerin iyileştirilerek toplumsal yaşama yeniden kazandırılması için hükümlüler tek tek değerlendirilmelidir. Bu amaçla 647 sayılı Cezaların İnfazı

Hakkında Kanun'la “ Gözlem Merkezlerinin” kurulması amaçlanmıştır. 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun “infazda temel amaç” başlıklı 3. Maddesinde “ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenen temel amaç öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini önleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek üretken kanunlara ve nizamlara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır.” Şeklinde belirtilmiştir.¹¹² Bu kanunda belirtildiği üzere hükümlüyü toplumsal yaşama yeniden kazandırmak için mahkûma uygulanması gereken ayrı bir muamele şekli ortaya çıkmaktadır. Mahkûma uygulanacak ve uygulanması gereken davranış ve eğitim-öğretim süreçlerinin insan haklarına aykırı olmayan bir şekilde olması gerekmektedir. Bu nedenle hakları konusunda hükümlüler bilinçlendirilirken aynı zamanda cezaevlerinin personel ihtiyacının ve personel eğitiminin sağlanması gerekmektedir.

Gözlem ve sınıflandırma merkezlerinin oluşturulma amaçlarının başında hükümlünün toplumsal yaşama kazandırılması ve tedavisinin gerçekleştirilmesi gelmektedir. Bu nedenle bu merkezlerdeki personelin genel bir ceza anlayışı yerine bireyselleşmiş bir ceza anlayışı ile mahkûma yaklaşması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu merkezlerdeki uzman psikiyatri, doktor, adli tıp uzmanı, psikolog, çocuk gelişimcisi, sosyal çalışmacı, psikolojik danışman, rehberlik uzmanı, öğretmen ve sosyolog gibi uzman görevlilerin görevlendirilmesi gerekmektedir. Günümüzde ceza infaz kurumlarındaki sorunlardan biri de personel ihtiyacıdır. Hükümlülerin toplumsal yaşama uyumunun sağlanması, tedavi edilmeleri ve suçu tekrarlamalarının önlenmesi için bulunan personelin, hükümlülerin hakları konusunda bilgilendirmesi

¹¹² KURT, 2007, s.126

gerekmektedir. Aynı zamanda ceza infaz kurumlarında bulunan personelin sorunları tespit edilip çözümlenerek çalışma verimliliğinin artırılması sağlanmalıdır.

Hükümlüler Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun amacı hakkında bilgilendirilmelidir. İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun, “ Dünyada ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmeye uyumlarını sağlamak ve başvuruları incelemektir.”¹¹³

1990 yılında kurulan komisyon hükümlülerin insani haklarının anlaşılması ve insan haklarını ihlal eden uygulamaların önlenmesi adına önemli bir kurum olmasına rağmen, insan haklarının korunmasını ne derece sağlayabildiği halen tartışılmaktadır.

Hükümlü haklarının incelenmesi ve düzenlenmesi gereken noktalarının tespit edilmesi ve bu husustaki çalışmaların yoğunlaşması gerekmektedir. Bu çalışmalara ağırlık verilmesi daha sağlıklı toplum yaşamı açısından önemli bir katkı sağlayacaktır.

Mahkûmlar tahliyeleri sonrasında toplumsal alanda iyi yönde olmayan önyargılara maruz kalmaktadırlar. Bu yargıların başında “güvenilmez” ifadesi yer almakta böylelikle toplumsal yaşamdaki en önemli sosyalleşme aracı olan iş hayatında kendilerine yer bulamamaktadırlar. Bu nedenle suçunun cezasını karşılamış olanlar “hükümlü” halinden “toplumun bireyi” durumuna geçememektedirler. Bu durumdan hükümlü kadar hükümlünün ailesi de etkilenmektedir.

¹¹³http://www.yasader.org/web/yasama_dergisi/2006/sayi2/tbmm_insan_haklari_inceleme_komisyonu.pdf, (ET:17.05.2011)

Tablo 29: Toplumun Hükümlülere Karşı Genel Tutumları¹¹⁴

	Sayı	Yüzde
Kişiden Kişiyeye Değişir	2	7,0
Hor görür Dışlarlar	227	74,9
İş Vermezler	26	8,6
Kader Mahkumu Olarak Bakarlar	25	8,3
Suçya Göre Değişir	17	5,6
Diğer	1	3,0
Toplam	303	100,0

Tablo 29’ da görüldüğü üzere hükümlülerin yaklaşık %75’i toplumun kendilerini hor gördüğünü ve dışladığını düşünmektedir. Hükümlülerin “iş vermez” ifadesi aynı zamanda hor görülme ve dışlanma durumunun devamı niteliğini taşımakla birlikte bu konudaki endişelerini de göstermektedir. Hükümlülerin toplumsal yaşama dâhil olduklarındaki beklentiler aynı zamanda toplumun da davranış şeklini bize sunmaktadır. Bu tavır ve davranış şeklinin insan hakları açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu durum tahliye olmuş hükümlülerin toplumsal alandaki mağduriyetlerini giderecek hukuksal düzenlemelerin yapılması gerektiğini göstermektedir.

Hükümlü ve tutukluların özgürlük hakkı dışındaki eğitim, sağlık hizmetlerinden faydalanma, çalışma hakkı gibi insan haklarından faydalanırken, modern cezanın amacı doğrultusunda eşit ve adil bir şekilde yararlanmaları gerekir.

¹¹⁴ AKTARAN, SAVCI, 2004, s.281

Ceza infaz kurumları ile özgür alan arasındaki engellerin kaldırılması konusunda belki de en başarılı dönem, sosyal devlet uygulamalarına ağırlık verildiği ve ceza infaz kurumlarında rehabilitasyon faaliyetlerinin yoğun olarak uygulandığı zaman dilimleri olarak düşünebilir. Schrag 1974 yılında birçok geleneksel yönetim prosedürünün uygulamadan kaldırıldığı, özellikle hükümlüyü etiketleyen önyargılı yaklaşımların geri plana atıldığı bir dönemden söz etmektedir. Özgür dünyadan bireylerin ceza infaz kurumları içine girerek hükümlünün dış dünya ile ilişki kurmalarının sağlanması amacıyla, hafta sonu pikniklerinin düzenlendiği, mesleki eğitim programlarının geliştirilmesi için meslek eğitim uzmanları ile işbirliği yapılarak, tahliye sonrasında hükümlülerin iş bulmalarını kolaylaştırmak amacıyla yardım ve kariyer danışmanlık hizmetlerinin verildiğini aktarmaktadır.¹¹⁵

Hükümlülerin yaşamlarını ceza infaz kurumları ve sonrası olarak iki ayrı dönemde ele aldığımızda ceza infaz kurumları döneminde, ceza infaz kurumları yaşanabilir halde olmalıdır (Hijyen, personel yeterliliği..vb). Hükümlü, haber alma özgürlüğü, eğitim-öğretime katılabilme hakkı ve sağlık hizmetlerinden yararlanma haklarından faydalandırılmalıdır. Hükümlülerin çalıştırılması hususunda mesleki eğitim hakları ve çalıştıkları işlerdeki maaş düzenlemeleri insan haklarının “çalışma” konusundaki ilkelerine aykırı olmamalıdır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinin 3. fıkrasında belirtildiği üzere; “Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına,

¹¹⁵ AKTARAN, SAVCI, 2004, s.78

küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya davanın açikoturumda görölmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.”¹¹⁶ 7. maddesinde ise; “Hiç kimse işlendiği zaman ulusal ve uluslar arası hukuka göre suç sayılmayan bir fiil veya ihmalden dolayı mahkûm edilemez. Yine hiç kimseye, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.” Şeklinde tutuklu hakları belirtilmektedir.¹¹⁷

İkinci dönemde hükümlü tahliye olduktan sonra iş yaşamlarındaki hakları yasalarca güvence altına alınmalıdır. Tahliye sonrasında “eski hükümlü çalıştırma” durumu işveren için cezai yaptırımlar yerine özendirici, teşvik edici bir şekilde sağlanmalıdır. Böylelikle işverenler açısından hükümlüler hakkındaki önyargıların önüne de geçilebilir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 14. maddesinde: “bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.” ifadesi geçmektedir.¹¹⁸ Bu bağlamda tahliye olmuş hükümlü İnsan Hakları Sözleşmesinin diğer maddelerinden eşit bir şekilde yararlanabileceği sonucunu çıkarmak mümkündür.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin birinci maddesinde “sözleşme herkes içindir” ifadesi yer almaktadır. Üçüncü maddesini “işkence yasağı” oluştururken, dördüncü maddesini “kölelik ve zorla çalıştırılma yasağı” oluşturmaktadır. İnsan hakları sözleşmeleri yoğunluklu olarak tutuklama, yargılama, yargılama süreci ve

¹¹⁶ <http://www.humanrights.coe.int/aware/GB/publi/materials/1040.pdf>, (ET:17.05.2011)

¹¹⁷ <http://www.humanrights.coe.int/aware/GB/publi/materials/1040.pdf>, (ET:17.05.2011)

¹¹⁸ <http://www.humanrights.coe.int/aware/GB/publi/materials/1040.pdf>, (ET:17.05.2011)

verilmesi gereken ya da öngörülen cezalar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda tahliye olan kişileri insan hakları açısından hüküm giymemiş bireylerden ayrı tutmamaktadır. Tahliye olan hükümlülerin çalışma ve özgürlüklerini kullanabilme açısından ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalmasını insan haklarına aykırı bir hareket olarak belirtmek mümkün gözükmektedir.

Hükümlünün yararına olabilecek hukuki temellerin atılması konusunda tereddütlü davranılmıştır. Modern devletlerin doğuşu ve bilimsel alandaki ilerlemelerle doğru orantılı olarak cezanın amacının değiştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Böylelikle ceza intikam alma yolu ya da kısas temelinden ayrılarak iyileştirme amacına yönelmiştir.

SONUÇ

Ceza infaz sistemi ve ceza infaz kurumlarını 16.yüzyıl öncesi ve sonrası olarak ayırmak mümkün gözükmemektedir. 16.yüzyıl öncesinde ceza infaz kurumları ve ceza infaz sistemleri daha çok halk önünde sergilenen “öç alma”, “kısas” amaçlı olmakla beraber, giyotin, idam, kırbaç, sürgün gibi daha çok bedensel ağırlıklıydı. 16.yüzyıl sonlarına doğru ceza infaz kurumları ve cezanın infazında daha çok bilimsel yaklaşımlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemden sonra ceza ve ceza infaz kurumlarını konu alan çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Ceza infaz uygulamalarının ilk örnekleri Avrupa’da Kilise tarafından verilmeye başlanmıştır. Bu dönemde verilen ceza infaz uygulamaların yine bedensel yaptırımlar yoluyla verildiğini söyleyebiliriz.

16.yüzyıl sonlarına doğru ceza infaz kurumlarında ve infaz anlayışında köklü değişimler yaşanmaya başlanmıştır. Bedensel ağırlıklı cezaların yerini cezaevlerinde çalışma, suçlu olarak nitelendirilen bireylerin özgürlüklerinin kısıtlanması gibi uygulamalar almaktadır. İnsan haklarının gelişimi bu alandaki çalışmaların yoğunlaşması ve sanayileşmenin hızlanmasıyla beraber ceza infaz kurumları ve adli yargılama sistemleri değişmiştir. Avrupa’daki değişim, gelişmekte olarak nitelendirilen ülkeleri de etkilemiştir. Bu etkileşim sürecinin ceza infaz kurumlarına yansması farklılık göstermekle beraber günümüzde de cezaevleri ve adli yargılama sistemleri halen tartışılmaktadır. Ülkemizde kurumsal anlamda ceza infaz anlayışı Tanzimat dönemiyle birlikte oluşmaya başlamış, Cumhuriyet dönemiyle beraber günümüz ceza infaz anlayışının temelleri atılmıştır. Günümüzde suçların çeşitlenmesi ve suç sayılarında ki artış, suç, infaz ve infaz kurumlarının incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde suçun yalnızca

farklı gruplar tarafından değil, toplumun her kesiminden insanlar tarafından işlendiğini söyleyebiliriz. Bu durum suç ve suçlu hakkındaki düşünceleri değiştirirken, aynı zamanda cezanın amacında değişimler olması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Artık ceza kavramı suça denk bedensel bir yaptırımdan çıkıp daha çok tedavi edilmesi gereken bir davranış biçimi olmuştur. Suçu işleyen bireylerin toplumsal yaşama yeniden kazandırılması hususunda halen tartışılan meslek edindirme kursları, ceza infaz kurumlarının fiziksel yapıları, hükümlülerin ceza süreleri ve infaz kurumundaki telefon görüş hakları gibi bazı konular halen tartışılmaktadır. Ceza infazının amaçlarından birinin, hükümlünün toplumsal yaşama kazandırılması ve tedavi edilmesi şeklindeki değişiminin, uygulamada da kendini göstermesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ceza anlayışındaki değişim beraberinde ceza infaz kurumlarının işlevi ve buralardaki uygulama tartışmalarını getirmiştir. Günümüzde ceza infaz kurumları verilen cezalarla ve cezai sürelerle birlikte çeşitlenmektedir (A tipi, B, C tipi gibi). Böylesi bir ayırım hükümlülerin tedavileri hususunda da farklılaşmaktadır. Çalışmamızdaki temel nokta ise açık ceza infaz kurumlarıdır. Bu kurumlarda cezai sürelerinin bir kısmını geride bırakmış olan hükümlüler bulunmaktadır. Açık ceza infaz kurumlarının kapalı ceza infaz kurumlarına oranla olanaklarının daha çok olduğunu söyleyebiliriz; bu kurumlardaki hükümlülerin açık görüş hakkı, mesleki eğitim kursları, ceza infaz kurumun içinde ve dışında çalışma hakları, sürekli olarak telefonla görüşme hakkı, yılda üç defa en az yol dahil dört gün izin kullanma hakları vardır. Ülkemizde bu kurumların sayılarının artırılması, hükümlülerin toplumsal yaşama kazandırılması açısından oldukça önemlidir. Yaptığımız araştırmada hükümlülerin büyük bir kısmı ülkemizdeki açık ceza infaz kurumlarının sayısının

yetersiz olduğunu belirtmektedir. Ceza infaz kurumlarındaki uygulamalar günümüzde üzerinde yeterli çalışmaların yapılmadığı alanlardır.

Araştırmamızın temel noktasını ülkemizde uygulamaya başlanılan açık ceza infaz kurumlarındaki faaliyetlerin verimliliğinin incelenmesi hususu oluşturmuştur. Araştırmamızda açık ceza infaz kurumlarındaki psikolojik destek faaliyetleri ve hükümlülerin toplumsal yaşama geçişindeki en büyük yardımcılarından biri olan mesleki eğitim çalışmalarını, hükümlüler açısından değerlendirmeye çalıştık. Elde ettiğimiz verilerde Maltepe ve Silivri açık ceza infaz kurumlarındaki ve bu kurumlardan tahliye olmuş hükümlülerin kaygılarını, “iş” bulamama” korkusu ve kendi deyimleriyle “geçim sıkıntısı” çekme korkusunun olduğunu gözlemledik. Ülkemizde henüz yeni bir uygulama olan meslek edindirme faaliyetlerinin yeterli şekilde sağlanmadığını ve tahliye sonrasında hükümlülerin iş bulmalarını kolaylaştırmadığını söyleyebiliriz. Bu açıdan verilen meslek edindirme faaliyetlerinin uygulanmasından önce kapsamlı bir iktisadi araştırma yapılarak, iletişim araçlarındaki hızlı değişim, teknolojik gelişmeler, sanayileşme, tarımsal alandaki ekonomik değişimlerin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu tespitlerle beraber hükümlülerin tahliye sonrasında en büyük korkularından biri olan iş bulma probleminin, günümüzün ihtiyaçlarına göre yapılandırılmasıyla büyük oranda çözüleceğini belirtebiliriz. Öncelikle iş alanlarının tespiti ve bu alanlarda açılacak meslek edindirme faaliyetleri, hükümlülerin tahliye sonrası iş bulma probleminin ve toplumda kendilerine yetebilme duygularına oldukça yardımcı olacaktır.

Hükümlülere infaz kurumlarında verilen psikolojik destek faaliyetlerinin yeterli olmadığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda her iki açık ceza infaz kurumu için personel eksikliği ve personel eğitimlerinin yetersizliği bu alandaki çalışmaları yavaşlatmaktadır. Bu durum personelin çalışma verimliliğini düşürmektedir.

Araştırmamızda tahliye olan hükümlülerin çoğunluğu, tahliye sonrası açık ceza infaz kurumlarında verilen psikolojik destek faaliyetlerin toplumsal yaşamda kendilerine yardımcı olmadığını belirtirken, kurumlarda bulunan hükümlüler de uygulanan faaliyetleri yetersiz bulmaktadır. Bu durum suçun önlenmesinde önemli bir nokta olan psikolojik destek faaliyetlerinin yetersizliğini bizlere göstermektedir. Bu alanda yapılacak çalışmaların artması, daha iyi bir tedavi süreci için önemli adımlar olacaktır. Açık ceza infaz kurumlarında psikolojik destek faaliyetinde çalışan uzman personel sayılarının artması ve bu alanda çalışan personelin çalışmalarının verimliliğinin denetlenmesi oldukça önemlidir.

Hükümlülerin tahliye sonrası karşılaştıkları bir başka sorun da toplumun hükümlüye duyduğu önyargılardır. Hükümlüler yoğun olarak toplumun kendilerini anlamayacaklarını belirtmektedir. Bu durum hükümlünün topluma bakışını bizlere sunarken, aynı zamanda toplumun hükümlüye yaklaşımını da gösteren bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun hükümlülere karşı önyargılarını azaltmak hükümlünün tahliye sonrası yaşamında kendisine duyduğu başarısızlık duygusunu azaltmakla doğru orantılıdır. Hükümlü kendisine güvenen, “başarabilirim” duygusunu yoğunlaştırdıkça, toplumun hükümlüye duyduğu olumsuz düşünceler de azalacaktır. Bu noktada açık ceza infaz kurumlarında düzenlenecek kermes, piknik, sergi gibi toplumun farklı kesimlerinde bulunan bireylerle hükümlülerin bir araya getirilmesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Bu önyargıların giderilmesi ve önyargılarla hükümlünün başa çıkmasının sağlanması gerekmektedir. Bu konuda atılacak adımlardan biri de hükümlülerin meslek edinerek “kendi kendilerine yetebilme”, “başarabilme” duygularını geliştirilmesidir.

Hükümlülerin tahliye sonrasında toplumsal yaşama hazırlanmasındaki önemli faaliyetlerden biri de mesleki eğitimidir. Yaptığımız çalışmalarda hükümlüler, verilen

meslek edindirme faaliyetlerini yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Her iki kurumdan eşit sayılarda seçilen tahliye olmuş hükümlülerin çoğunluğu işsizlik sorunu yaşarken, çalışanların büyük bir kısmı da sosyal güvencesiz işlerde geçimlerini sağlamaktadır. Yapılan araştırmalarda suçun yenilenmemesi için alınacak önlemlerin başında ekonomik sıkıntıların giderilmesi gelmektedir. Bu bağlamda açık ceza infaz kurumlarındaki meslek edindirme faaliyetleri oldukça önemlidir. Araştırmamıza katılan hükümlülerin büyük bir kısmının geçim sıkıntısının yoğun yaşandığı il merkezlerinde ikamet etmektedir. Bu durumda hükümlünün toplumsal yaşama yeniden katılımın sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için meslek edindirme faaliyetleri önemlidir. Gerekli personel desteğinin sağlanması ve günümüzün ekonomik şartları ve donanımlı eleman ihtiyacının tespit edilmesi bu faaliyetlerin temel noktalarını oluşturmaktadır. Gereken iş gücünün tespiti ve bu yönde açılacak meslek kursları ve sertifika faaliyetleri hükümlülerin toplumsal yaşama uyumlarını kolaylaştıracaktır. Günümüzde ihtiyaç duyulan meslek alanları tespit edilerek bu eğitimi verecek personelin, açık ceza infaz kurumlarında çalışmalarını sağlayacak projelerin değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Araştırmamıza katılan hükümlülerin çoğu tahliye sonrası aileleriyle yaşamakta ve ailelerinin geçimlerini üstlenmektedir. Hükümlülerin açık ceza infaz kurumlarında meslek edinmeleri, tahliye sonrası kendi yaşamları açısından değil, aynı zamanda ailelerinin refahı açısından da faydalı olacaktır. Tahliye olmuş, başka bir ifade ile “eski hükümlülerin” istihdamının hem devlet kurumlarınca hem de özel sektör alanlarında teşvik edilerek artırılması oldukça önemli bir husustur. Cezai yaptırımlar yerine girişimcileri hükümlü çalıştırma konusunda teşvik edici faaliyetlerin, projelerin oluşturulması gerekmektedir. Başka bir çalışma da ceza infaz kurumunda, hükümlünün çalıştığı işe tahliye sonrasında da devam etmesinin sağlanması olabilir.

Bu hususta özel sektörle ortak çalışma projeleri yürütülebilir ve hükümlüler infaz kurumunda buldukları süreçte çalıştıkları iş alanlarında tahliye sonrasında da çalışabilirler. Bu konuda yapacağımız bir diğer öneri ise hükümlülerin toplum hizmetinde çalıştırılmasıdır. Bu durum hükümlünün tedavi süreci içinde oldukça önem taşıyacaktır. Böylesi bir çalışma anlayışı sivil toplum örgütleri, medya, eğitim alanlarıyla beraber yürütülürken, aynı zamanda toplumun hükümlüye karşı duyduğu önyargılarının da azalmasını sağlayacaktır.

Birleşmiş Milletler tarafından “Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Standart Kurallar” belirlenerek hükümlülerin ceza infaz kurumlarındaki hakları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu standartlar uluslararası belgelerle kabul görerek uluslararası bir nitelik kazanmaya başlamıştır. Yaptığımız araştırmada hükümlülerin ve infaz kurumlarındaki personellerin, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi’nin belirlediği haklar konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını görmekteyiz. Hükümlülerin ve kurumlarda çalışan personelin hakları konusunda bilgi sahibi olmaları oldukça önemlidir. Tahliye olmuş hükümlülerin ve infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin haklarını bilmeleri ve yaşamlarında karşılaştıkları güçlüklerde bu haklarını kullanmaları toplumsal gelişme açısından önemlidir. Hükümlüler ve eski hükümlüler, sahip oldukları haklar konusunda bilgi sahibi olurlarsa, karşılaşacakları olumsuzluklarla daha güçlü bir şekilde başa çıkabileceklerdir. Bu bağlamda hükümlünün kendine güven duygusu ve başarabilme azminin güçleneceğini düşünmekteyiz. Başka önemli bir nokta ise kurumlarda çalışan personelin, hem kendi, hem de hükümlü haklarını bilmeleridir. Bu konuda infaz kurumlarında hükümlülere ve çalışan personele insan hakları konusunda bilgi verici seminerlerin sayısının artırılması ve bu alanda çalışmaların yapılması gerekmektedir. Böylelikle uygulanmaya çalışılan cezanın daha adil olması sağlanırken aynı zamanda

demokratik bir uygulama olması sağlanacaktır. Hükümlülerin neden ceza infaz kurumlarında buldukları ve bu kurumdan ayrıldıklarında sahip oldukları haklar konusunda bilgi sahibi olmaları, bireylerin kendilerini içinde yaşadıkları toplumun bir parçası olarak görmeleri açısından önemlidir. Hükümlülerin işledikleri suç ve suçun insan hakları üzerindeki etkileri konusunda bilgi sahibi olmaları, suçun tekrarlanması açısından da önem taşımaktadır. Böylelikle hükümlüler eylemlerinin, sonuçlarına ve diğer bireyler için oluşturdukları etkileri hakkında da bilinçleneceklerdir.

Bu değerlendirmelerin sonucunda hükümlülerin yeniden toplumsal yaşama kazandırılmaları konusunda üç nokta tespit etmek mümkün gözükmektedir. Bunlardan ilki ceza infaz kurumlarında verilen psikolojik destek faaliyetlerinin yeniden yapılandırılmasıdır. İkincisi ise açık ceza infaz kurumlarındaki meslek edindirme faaliyetlerinin sorunlarının giderilmesi ve bu alanda çalışmaların yoğunlaşmasıdır. Son olarak da hükümlülerin ve ceza infaz kurumlarında bulunan personelin hakları konusunda bilinçlendirilmeleridir.

Yaptığımız araştırmanın bu alanda yapılacak araştırmalara destek olacağını düşünmekteyiz. Çalışmamız, bu alanda yapılacak yeni çalışmaların gerekliliğini de bir anlamda ortaya çıkarmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmaların bu konudaki değişik alanların incelenmesine ve yeni öneriler ortaya sunacağına inanmaktayız.

KAYNAKLAR

- Adler, Alfred, İnsanı Tanıma Sanatı, (Çev: Deniz Başkan) Say Yayınları, İstanbul, 2003
- Bardak, Cengiz, Cezaların İnfazı Ve İnfaz Müesseseleri, Adalet Yayınları, Ankara, 1996
- Berktin, Hande, Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumlarının Sorunları, 2010, Ankara, <Http://Acikarsiv.Ankara.Edu.Tr/Browse/1278/>.(Et:17.05.2011)
- Bıçak, Vahit, Ceza Muhakemeleri Usul Hukuku, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2001
- Demirbaş, Timur, İnfaz Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003
- Erem, Faruk, Adalet Psikolojisi, Sevinç Yayınları, Ankara, 1987
- Erdoğan, Oktay, Ceza Yasaları, Acar Yayınları, İstanbul, 2001
- Foucault, Micheal, Büyük Kapatılma, (Çev: Işık Ergüden), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2005
- Foucault, Michael, Hapishanenin Doğuşu, (Çev: Mehmet Ali Kılıçbay) İmge Yayınları, Ankara, 2006
- Giddens, Anthony, Modernliğin Sonuçları, (Çev:Hüseyin Özel, Cemal Güzel) Ayraç Yayınları, Ankara, 2000
- Göçer, Süleyman, Cezaevi Ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Personel Eğitimi, Mevzuat Yayınları, İstanbul, 2001
- Güney, Erhan, Hükümlü Disiplin Ve Ceza Tedbirleri, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010
- Güriz, Adnan, Adalet Kavramı, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, İstanbul, 2001
- Gürsoy Emine, Naskali, Oytun B.Altun, Hapishane Kitabı, Kitapevi Yayınları, İstanbul, 2010
- Hacıkadiroğlu, Vehbi, İnsan Felsefesi, Cem Yayınları, İstanbul, 2000
- Hançerlioğlu, Orhan, Toplum Bilim Sözlüğü, Remzi Yayınları, İstanbul, 1986

- Kamer, Vehbi Kadri, Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı, Adalet Yayınları, Ankara, 2001
- Kubat, Ahmet, Adil, Cezaların Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazları, Adalet Yayınları, Ankara, 2007
- Kuçuradi, İoanna, İnsan Haklarının Felsefi Temelleri, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2009
- Kuçuradi, İoanna, İnsan Hakları Kavramları Ve Sorunları, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara, 2007
- Kurt, Mehmet. Cezaların İnfazı Ve Ceza İnfaz Kurumlarının Sorunları, Adalet Yayınları, Ankara, 2007
- Murat Cevher, Suç Ve Ceza, Kocaeli Milli Eğitim Bakanlığı, S.12-17, Kocaeli.Meb.Gov.Tr/Geneldosyalar/.../Murat_Cevher.Ppt.(Et: 17.05.2011)
- Sarı, Okan Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi, 2011, S.10 Www.Guncelonkal.Com/.../Onkal-Sari%20suçun%20sosyolojisi, %20cezanın% (Et: 14.03.2011)
- Savcı Bahri, Hürriyet Üzerine Düşünceler, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1978
- Savcı, İlkay, Cezaevi Ve İşyurtlarında Çalışan Hükümlüler, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2004
- Shue, Henry, Sosyal Haklar Ve İnsan Hakları, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2009, [Http://Www.Sosyalhaklar.Net/2009/Bildiri/Tepe.Pdf](http://Www.Sosyalhaklar.Net/2009/Bildiri/Tepe.Pdf)(ET:06.03.2011)
- Şaylan, Gencay, Çağdaş Siyasal Sistemler, Sevinç Yayınları, Ankara: 1981
- Şen, Ömer, Osmanlıda Mahkûm Olmak, Kapı Yayınları, İstanbul, 2007
- Timuroğlu, Vecihi, İnsan Hakları Sözlüğü, Arkadaş Yayınları, Ankara, 2007
- Özteken, Özkan, Türk Ceza İnfaz Kurumlarının Sorunları, Ankara, 2009, [Http://Acikarsiv.Ankara.Edu.Tr/Browse/1278/](http://Acikarsiv.Ankara.Edu.Tr/Browse/1278/) (Et: 04.02.2011)
- Yılmaz, AYTEKİN, Hapishane Dünyası, Mahsus Mahal Yayınları, İstanbul, 2008
- Yücel, Mustafa Tören, Türk Ceza Siyaseti Ve Kriminolojisi, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2001
- Williams, Haviland, Kültürel Antropoloji, (Çev.Seda Darcan Çiftçi), Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2007
- <http://haber-ab-konseyi-nden-fransa-ya-cezaevi-elestirisi-179590.htm>
- http://www.cte.adalet.gov.tr/kaynaklar/istatistikler/cins_ogrenim/genel/genel.htm
- Adalet Bakanlığı, Ankara, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/gerekce.doc.

(ET:17.05.2011)

<http://www.cte.adalet.gov.tr/kurumlar/cik/cik.html>,(ET:17.05.2011)

Adalet Bakanlığı, Ankara, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>.(ET: 13.03.2011)

Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu <http://www.maltepeacik.adalet.gov.tr/>

Silivri Açık Ceza Kurumu <http://www.silivriacik.adalet.gov.tr/>

http://www.yasader.org/web/yasama_dergisi/2006/sayi2/tbmm_insan_haklari_inceleme_komisyonu.pdf, (ET:17.05.2011)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İcraatlarından Alıntılar, İstanbul, 2011,

<http://www.humanrights.coe.int/aware/GB/publi/materials/1040.pdf>,(ET17.05.2011)

Muğla Üniversitesi, 2010, Muğla, <http://bliss.mu.edu.tr/tezdb/55395.pdf>.
(ET: 14.02.2011)

Adalet Bakanlığı, Ankara, <http://www.cte.adalet.gov.tr/#>.(ET: 13.03.2011)

Adalet Bakanlığı, Ankara, Mevzuat ve Yönetmelikler1, Ankara,

www.cte.adalet.gov.tr/mevzuat/_yonetmelik/acik_cezaevi_yon.doc

EK-1

ÖN SORU KAĞIDI

Bu sorular, açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin sosyal hayata uyum sağlayabilmeleri, kendilerini hem insan olarak hem de mesleki bakımdan geliştirmelerini ve ceza infaz kurumu yönetim kurallarına uyumlarının, nasıl artırılabilineceği sorusuna cevap vermek amacı ile kullanılacaktır.

Soru kağıtlarına isim yazılmayacaktır. Elde edilecek bilgiler kesinlikle bilimsel araştırmanın dışında kullanılmayacak ve hiç kimse bu bilgilerin kimler tarafından verildiğini bilmeyecektir.

Soruları dikkatle okuyarak size uygun gelen yanıtları parantez içerisine çarpı koyarak işaretleyiniz.

Nokta nokta ile boş bırakılan yerleri soruların özelliğine göre doldurunuz.

1. Doğum yeriniz ?

İl merkezi İlçe Kasaba Köy Yurt dışı

2. Yaşınız ?

18-25 26-30 31-35 41-45 46 ve yukarı

3. Mesleğiniz

Memur İşçi Esnaf Çiftçi Diğer

4. Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce gelir getiren herhangi bir işte çalışıyor muydunuz?

Evet Hayır

5. En son çalıştığınız işten aldığınız ücret geçiminize yetiyor muydu?

Evet, rahatlıkla yetiyordu
 Zorlanıyordum ama idare ediyordu
 Hayır, yetmiyordu
 Diğer (belirtiniz).....

6. Öğrenim Durumunuz ?

Okur yazar değil Okur yazar İlkokul Ortaokul Lise
 Yüksekokul 2 yıllık Yüksek okul 4 yıllık Yüksek lisans

7. Aileniz okula gitmenizi destekler miydi?

Evet Hayır

8. Medeni durumunuz

Resmi evli Resmi olmayan evli Bekar Çok Eşli Boşanmış

9. Babanızın mesleği nedir?

Memur İşçi Esnaf Çiftçi Diğer

10. Babanızın eğitim durumu belirtiniz?

- Okur yazar değil Okur yazar İlkokul Ortaokul Lise
 Yüksekokul 2 yıllık Yüksek okul 4 yıllık Yüksek lisans

11. Annenizin mesleğini belirtiniz?

- Memur İşçi Esnaf Çiftçi Ev hanımı Diğer

12. Annenizin eğitim durumunu belirtiniz?

- Okur yazar değil Okur yazar İlkokul Ortaokul Lise
 Yüksekokul 2 yıllık Yüksek okul 4 yıllık Yüksek lisans

13. Anne ve babanız sağ mı?

- Evet Hayır Anne hayatta değil Baba hayatta değil

14. Kaç kardeşiniz? (siz dahil)

- 1-2 3-5 6-8 9-11 12 ve üstü

15. Hangi yerleşim yerinde yaşıyordunuz?

- Büyük şehir
 Şehir
 Kasaba
 Köy
 Diğer.....

16. Eğer, yaşadığınız yer "İl" veya "İlçe"de ise, şehrin hangi bölgesindeydi?

- Gecekondu Merkez

17. Suçu hangi yerleşim yerinde işlediniz?

- Büyük şehir
 Şehir
 Kasaba
 Köy
 Diğer.....

18. Suçu "büyük şehirde" işlediyseniz, hangi il olduğunu belirtiniz.?

-

19. Hangi suçtan dolayı hüküm giymiş durumdasınız?

- Adam öldürme
 adam öldürmeye teşebbüs
 Yaralama,
 Hırsızlık
 Gasp
 Cinsel Suç
 Uyuşturucu Madde Suçları
 Askeri suç Emre İtaatsizlik
 Diğer (lütfen belirtiniz)

20. Toplam ceza süreniz?

- 2 Yıl ve aşağı 2-5 6-10 11-15 15-20 Müebbet

21. Aldığınız ceza süresi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

22. İlk kez suç işlediğinizde kaç yaşındaydınız?

18 ve aşağısı 19-21 22-30 31-35 35-45 46 ve yukarısı

23. Sizi suç işlemeye iten faktörler nelerdir?Belirtiniz.

24. İşlediğiniz suçtan pişmanlık duyuyor musunuz?

Evet, çok pişmanım Neden?
 Hayır, pişman değilim....Neden?
 Kararsızım..... Neden?

25. İşlediğiniz / itham edildiğiniz suça; içinde yaşadığınız çevre (aile, arkadaş, mahalle)'nin bakışı nasıl?

Ailenizin:.....
 Arkadaş Çevrenizin.....
 Mahalle ve/veya tanıdıklarınızın:.....

26. Arkadaş çevrenizde suç işleyenler var mıydı?

Evet.... Suç Türü.....
 Hayır

27. Sizce eğitimsizlik ve suç işlemek arasında bir bağlantıdan söz edilebilir mi? Nedeni belirtiniz?

28. Düzenli olarak gazete okur musunuz?

Evet Bazen Hayır

29. Yanıtınız evet ise gazetede en çok okuduğunuz bölüm hangisidir

Ekonomi Spor Kültürel Magazin
 Siyasi içerikli Sosyal içerikli Diğer belirtiniz

30. Okuduğunuz romanları belirtiniz?

Hiç okumadım Okuduğum romanlar :

31. Televizyonda en çok izlediğiniz dizi hangisidir?

Kurtlar Vadisi Ezel Adanalı
 Aşk-ı Memnu Yaprak Dökümü Hanımın Çiftliği

32. Yaşadığınız çevrede suçlulara karşı benimsenen genel tavır nasıl belirtiniz?
33. Açık Ceza İnfaz Kurumuna hangi tip Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan geldiniz?
() Doğrudan ()..... Kapalı Ceza İnfaz Kurumu- 36.soruya geçiniz
34. Doğrudan Açık Ceza İnfaz Kurumuna geldiyseniz, beklentilerinizi ve sonuçlarını lütfen belirtiniz.37.soruya geçiniz.
35. Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ile Açık Ceza İnfaz Kurumu arasındaki farkları kendinize göre ifade ediniz ?
36. Açık Ceza İnfaz Kurumunun size sağladığı faydaları belirtiniz
37. Açık Ceza İnfaz kurumunda olmasını istediğiniz etkinlikler nelerdir?
38. Açık Ceza İnfaz kurumunda hangi iş/meslek kolunda çalışıyorsunuz?
()
39. Açık Ceza İnfaz Kurumunda görmüş olduğunuz kursları belirtiniz?
()
40. Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?
() Kitap okuyarak () Hobi odasında () Resim yaparak
() Müzik ile uğraşarak () Diğer belirtiniz
41. Sizce Açık Ceza İnfaz Kurumunda boş zamanları değerlendirme ile ilgili faaliyetler yeterli mi? Ne yapılması gerekir?
42. Ülkemizdeki Açık Ceza İnfaz Kurumlarının sayısı sizce yeterli midir? Cevabınızın nedenini belirtiniz.
43. Açık Ceza İnfaz Kurumunda geçirdiğiniz süre zarfında kendinizde, herhangi bir değişiklik olduğunu hissediyor musunuz? Kısa bir açıklama yapınız.

Vermiş olduğunuz bilgilerden dolayı teşekkür ederim.

Vedat YILMAZ

EK-2

Bu sorular, açık ceza infaz kurumlarında tahliye olmuş hükümlülerin tahliye sonrasında ,kendilerini hem insan olarak hem de mesleki bakımdan geliştirmelerini nasıl artırılabilineceği sorusuna cevap vermek amacı ile kullanılacaktır.Elde edilecek bilgiler kesinlikle bilimsel araştırmanın dışında kullanılmayacak ve hiç kimse bu bilgilerin kimler tarafından verildiğini bilmeyecektir.

Soruları dikkatle okuyarak size uygun gelen yanıtları parantez içerisine çarpı koyarak işaretleyiniz.

Nokta nokta ile boş bırakılan yerleri soruların özelliğine göre doldurunuz.

1. Doğum yeriniz ?

() İl merkezi () İlçe () Kasaba () Köy () Yurt dışı

2. Yaşınız ?

() 18-25 () 26-30 () 31-35 () 41-45 () 46 ve yukarı

3. Mesleğiniz

() Memur () İşçi () Esnaf () Çiftçi () Diğer

4. Öğrenim Durumunuz ?

()Okur yazar değil () Okur yazar () İlkokul () Ortaokul () Lise

() Yüksekokul 2 yıllık () Yüksek okul 4 yıllık () Yüksek lisans

5.Hangi açık ceza infaz kurumundan tahliye oldunuz?

()Silivri Açık Ceza İnfaz kurumu ()Maltepe Açık Ceza İnfaz Kurumu

6.İkamet ettiğiniz yer neresi?

()İl ()İlçe ()Kasaba ()Köy ()Yurt dışı

7. Kimlerle ikamet etmektesiniz?

()Eşim ve çocuklarım ()Eşimle ()Tek başıma ()Annem ve Babamla

()Annem,babam,eşim ve çocuklarımla

8.Yaşadığınız konut ?

()Kira ()Annem ve babama ait ()Bana ait () Eşime ait

()Eşimin ailesine ait

9.Ceza infaz kurumuna girmeden önce bir gelir getiren bir işte çalışıyor muydunuz?
(Cevabınız evet ise 10.soruya geçiniz hayır ise 11. Sorudan devam ediniz)

()Evet ()Hayır

10.Ceza infaz kurumuna girmeden önce hangi işte çalışmaktaydınız?

().....

11.Ceza infaz kurumundan sonra herhangi bir işte çalışıyor musunuz?(Cevabınız hayır ise
14.sorudan devam ediniz)

()Evet () Hayır

12.Cevabınız evet ise hangi işte çalışıyorsunuz?

().....

13.Çalıştığınız iş sigortalı bir iş midir?

()Evet ()Hayır

14.Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra insanlarla iletişimde zorluk yaşadınız mı?(Cevabınız hayır ise 16.sorudan devam ediniz)

()evet yaşadım ()hayır yaşamadım

15.İletişimde bulunmakta zorluk çektiğiniz çevre aşağıdakilerden hangisi?

()Ailem

()Akrabalarım

()Arkadaşlarım

()Yaşadığım mahalle/köy/ilçe/il

16.Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra yaşam sizin için nasıldı? Size uygun olan kısmı işaretleyiniz.

()Rahatlıkla uyum sağladım

()Benim için hiç kolay değildi

()Sadece bir müddet zorlandım ama şimdi iyiyim

17.Ceza infaz kurumunda bulunduğunuz dönemde yapılan mesleki eğitim faaliyetleri size tahliye sonrasında yardımcı oldu mu?

()Evet oldu ()Hayır olmadı

18.Ceza infaz kurumunda bulunduğunuz dönemde aldığınız psikolojik destek size sonrası için yardımcı oldu mu?

()Evet oldu ()Hayır olmadı

19.Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra karşılaştığınız en büyük zorluğu 1,2,3,4,5 olarak numaralandırır mısınız?(1 en az ,5 en çok şeklinde)

()İş bulmakta zorlandım

()Ailemin bana karşı olan tavrından dolayı zorluk çektim

()Mahalle köy/ilçede yaşayanların bana karşı tavırlarından dolayı zorluk çektim

()Akraba\arkadaşlarımın bana karşı tavırlarından dolayı zorluk çektim

()Kendi iç dünyamda zorluk çektim insanlarla iletişim kurmakta zorlandım

20.Sizce daha önce bulunduğunuz açık ceza infaz kurumunda tahliye sonrası yaşama hazırlık için neler yapılmalıdır?

().....

.....

.....

Vermiş olduğunuz bilgilerden dolayı teşekkür ederim.

Vedat YILMAZ